GENÇLİK

ve toplum İLETİŞİM YAYINLARI

AYLIK DERGİ SAYI 1 250 LİRA

Cumhuriyet
Kitap Kulübü

65 yayınevi
Her türden 5000 kitap
her ay yüzlerce yeni kitap
istenen miktarda, indirimli, armağanlı, **elinize teslim,** düzenli katalog, aylık bülten

Cumhuriyet
Kitap Kulübü

Üye kayıtları için
İstanbul: Türkocağı Cad. 39-41 Cağaloğlu
Ankara: Konur Sok. 24/4 Yenişehir
İzmir: Halit Ziya Bulvarı 65/3
Adana: Atatürk Cad. THK İşhanı Kat 2/13

Cumhuriyet Kitap Kulübü broşürü istiyorum.
Adı, Soyadı :.....
Adres :.....
.....

YÖK'ten başka şeyler de var

Japonya'da başarılı olamayan öğrencilerin bir kısmı intihar ediyor, öğretmenlerini dövüyor, anababalarını doğruyor; ya da üniversiteye girip "büyük adam" oluyorlar. Geçenlerde Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Dinçerler tarafından bu ikinci yönüyle takdim edilen ve örnek alınmak üzere inceleneceği söylenen Japon Eğitim Modeli'ni biz de bu sayımızda inceledik. Tabii yalnızca "büyük adam" sayısı ile belirlenen ikinci yönüyle değil.

Japon Eğitim Modeli'nde "okul arkadaşın, düşmanındır" diye bir ilke var; kopyayı önlemek için İstanbul Üniversitesi öğretim üyesi Prof.Dr. İzzettin Önder, (aslında kendisine Prof. denmesini istemiyor) vize sınavlarında kopyayı önlemenin başka bir yolunu bulmuş: açık kitapla ve gözetmensiz sınav. Üniversite deyince herkesin "YÖK" dediği bir dönemde asıl "bir bütün olarak eğitim sistemi" üzerine kafa yoran İzzettin hoca ile uzun bir söyleşi yaptık. "Gençlik ve Toplum" muhabirleri olarak değil, öğrenciler olarak.

Gençlik ve Toplum'un amacı, "gençlere söz söylemek"ten çok, onlara "söz söyletmek". Bu düşüncenin kafamızda nasıl olgunlaştığını da bu sayıda hikâye ettik. Ama, kimse söz söylemeye talip olmazsa, yani bize yazmasanız da, işin peşini bırakacak değiliz. Daha okuyucudan bir şey gelmesi ihtimali yokken bile, üç kahvehane ve bir birahane dolaşıp arkadaşları "söylettik". Bundan sonra da, yaşamımızın önemli kısmının geçtiği yerlere, "gençlik mekanları"na gidip arkadaşlarla konuşacağız; her zaman kahveler değil tabii. "Hadi buluşalım ilişkileri konuşalım bölümünde de, "hassas" konularda, uzmanlarla değil, arkadaşlarla konuşacağız; tabii bunlar da hep "kız-erkek ilişkileri" konusunda olmayacak.

Müzik bölümümüzde, "biz şimdi 80'lerde hıncımızı 60'larda olduğundan farklı biçimde alıyoruz" diyen "Police" grubu yer alıyor. Dünyanın gidişinden memnun olmayanların 60'larda ne yaptıkları merak edilecek olursa, o dönemin pek bilinmeyen, Türkiye'de ise sadece dış görünüşüyle bilinen muhalefet akımı "hippiler"i ele alan bir yazımız var..

OKUR MEKTUBU

MEKTUP YERİNE

Her dergide olduğu gibi bu dergide de bir "Okur Mektupları" bölümü olacak. Fakat bizim dileğimiz, bu ilk sayıda mecburen okuyucu olacakların, bundan sonraki aylarda derginin yazarları haline gelmesi. Bu bölüme mektup yollamak yerine, mektupta yazacaklarınızı geliştirip bizzat dergiye yazı yazın diyoruz. Ama ille de kısaca mektup yazmak ve yanıt almak istiyorsanız, 2. sayımızdan başlayarak son sayfamızda buluşuruz. İşte, keyfinize göre takılın, mektup da yazın yazı da.
Size iki mektup ve yanıt örneği veriyoruz.

GÜZEL MEKTUP

Selam, derginizin ilk sayısını Karaköy iskelesinde görünce yabancı bir dergi zannettim. Pırıl pırıl parlıyordu. Biraz yakından bakınca Türkçe olduğunu farkettim. Ve hemen aldım okudum. Harikulade bir dergi çıkarıyorsunuz. Bence Türkiye gençliğinin nesnel olarak gereksinim duyduğu dergi bu. Daha başlangıçtaki tutumunuzdan iyi, güzel ve doğruya yöneldiğinizi anlamak güç değil. Bu başarınızı daha da başarılı kılarak bütün gençlikle bütünleşmiş bir dergi olmak yolunda sağlam adımlar atacağınıza inanıyorum. Başarılar.

Ahmet

CEVAP: Bizi şımartıyorsunuz. Sizin gibi okurlarımıza layık olmaya çalışacağız. Amaçlarımızı bu denli iyi anlamış ve değerlendirmiş olmanızı saygılı bir şaşırtıyla karşılamaktayız.

MÜNASEBETSİZ MEKTUP

Derginizi okudum. Tahmin ettiğim kadar berbat. Günümüz koşullarında böyle bir dergi çıkarmaya yeltenmenin güçlüklerinin bilinci içindeyim. Gene de, derginizin bu kadar kötü olmasının bir mazereti olduğunu iddia etmeye kalkışmayın.

Bir dost

CEVAP: Sevgili "dost". Kötü niyeti su götürmeyen bu mektubunuzu demokratik tavrımızın bir kanıtı olarak yayınlıyoruz. Kusurlarımızın bilincinde olarak "yıkıcı" değil, "yapıcı" eleştirilere açığız. Birlik ve beraberliğe toplumca muhtaç olduğumuz bugünlerde mektubunuza teessüf etmekteyiz. Gerçek kimliğinizle bir gün karşı karşıya geliriz elbet...

GENÇLİK VE TOPLUM

PERKA A.Ş. adına Sahibi
ZEKİ TÜRKKAN

Genel Yayın Yönetmeni
MURAT BELGE

Yayın Yöneticisi
TANIL BORA

Sorumlu Yazışleri Müdürü
EMRE ÜNSEV

Yayın Kurulu
AYŞEN TAŞKENT
MEHMET ŞENOL
GÖKHAN GÜRSES
RECAİ HALLAÇ
GÖKHAN CENGİZHAN
MÜCTEBA ANG
YİĞİT EKMEKÇİ
HAKAN KENİ

Katkıda Bulunanlar
CAN KOZANOĞLU
NİHAT GENÇOSMAN
FATMA GÜRDAL
GENÇOSMAN

İletişim Yayınları/Perka A.Ş.
Ofset tesislerinde hazırlanmıştır.
Renk Ayırımı
Güven Röprödüksiyon
Üçel Ofset
Baskı
Alaş Matbaası
Doğuş Matbaası
Dağıtım: GAMEDA

İLAN KOŞULLARI
Renkli dış kapak 200.000 T.L.
Renkli iç kapak
150.000 T.L
Renkli iç sayfalar
100.000 T.L.
Siyah/beyaz iç sayfalar
50.000 T.L

YILLIK ABONE
(12 Sayı) 2500 TL

Banka Hesap No:
Yapı ve Kredi Bankası
Çemberlitaş şubesi
No: 2364

İletişim Yayınları/Perka A.Ş
Klodfarer cad. İletişim Han.
Cağaloğlu- Istanbul

Tel: 5 20 14 53
5 20 14 54
5 20 14 55

Ankara Bürosu
Necatibey Cad. 21/35 Kızılay
Tel: 30 80 70

GENÇLİK ve toplum

1
AYLIK DERGİ
MART 1984
250 LİRA

4 Biz de bir şey söylemek istiyoruz

7 Liseli Belediye Meclisi üyeleri

8 Merhaba, ben robot!
Umutsuz bir röportaj

10 Biz maymun yetiştiriyoruz
Bir profesör içini döktü

ONDAN BUNDAN

15 Polonya'da gençler
Bir gram maradona

16 Keçi tarihi

18 Muhabbet bu kapağın altında

BULUŞALIM—KONUŞALIM

21 Kızı beğendik sonra?

JAPON MODELİ GELİYOR

24 Ölünceye kadar eğitim
Milli Eğitim Bakanı konuğumuz

25 Ölmeden dersini çalış
Eğitimde Japon modeli

31 Japon öğrenciler üstünde anne baskısı

32 Akşamüstü karate haftasonu Elvis
Japon gençliği

34 Öğrenci modası- son talimatlar

35 Bir mini poster

MÜZİK

36 Police
Polisiye bir vaka

41 Bir pişti problemi ve I love YÖK

42 Caddeleri Break sardı

43 Türkiye'de Break
Tolga Han anlattı

GENÇLİK MEKANLARI

44 Denizatı Cafe'de eski müdavimler nasıl "kaçırıldı?"

46 İnönü Stadı: "Kapalı"yı kim kapacak?

SİNEMA

48 Yeni kadın tipi
Meryl Streep, Sissy Spacek, Diane Keaton, Ally Sheedy

FANTEZİLER

52 Dünden yarına bakınca

GENÇLİK TARİHİNDEN

55 Hippiler
İzleri hala sürüyor

Herkes "gençler için" yayın yapıyor

Biz de bir şey söylemek istiyoruz

Gazetelerde, dergilerde **"gençlik köşeleri"** var. Televizyonda bazen **"gençler için"** programlar yapılıyor. Öyleyse, neden bir **"gençlik dergisi"** de olmasın.

Bu fikir, 1983'ün Ocak ayında bir yayıncının aklına gelmiş olacak ki, o tarihte **"Onyedi"** çıktı.

"Ne kadar çok sitem etmiştiniz.. Herkesin bir dergisi oldu da genç öğrencilerin niye yok diye. Oldu işte.." Onyedi, **"Merhaba"** yazısında böyle diyordu. Gerçekten, gençliğin bir kesimi **Onyedi**'yi dergisi olarak selamladı. Onyedi, okuyucusu olan gençlere rock müzik topluluklarını, sevdikleri şarkıcıların resimlerini, yaşam öykülerini sunuyor. Onlara ilerde kendilerini bekleyen hayat konusunda bilgiler veriyor, yol gösteriyor...

Müzik örneğinden gidersek... Yabancı müzik toplulukları ile ilgilenen gençler, yalnız **Onyedi** okuyucuları değil. Rock müzik topluluklarının yalnız yakışıklı, güzel elemanları ve konser fotoğrafları ile değil, yaptıkları müzik ile de ilgilenen gençler var. Hattâ biz, birkaç arkadaş, **"rock ile böyle farklı biçimlerde ilgilenenler arasında bir ortak nokta yakalar mıyız"** diye düşünüp, bir deneme yapmıştık. **Yeni Olgu** dergisinin 22. sayısında... Bu deneme, epeyce ilgi toplamıştı...

Bu pek de garip değil aslında. Evet, toplumda çeşit çeşit gençlik var, **"entellektüel"** gençler var. **"Zıpır"** gençler var, **"delikanlılar"** var. **"İşsiz"** gençler var, **"üniversiteli"** gençler var.. Bunların hepsinin derdi ayrı, dili ayrı, ilgilendikleri şeyler ayrı.. Ama bu farklılıkların belki hepsinden de önemli bir ortaklık var: Bütün bu gençler başkaları tarafından ilerdeki hayata hazırlanan kişiler. Yani bugün yaşadıkları, **"geçici"** olarak kabul ediliyor. Önemli olan yarın, **"asıl hayat"**! Nitekim gençleri **"asıl"** hayata (bu, iş ve mevki sahibi olmak demek) hazırlayan okulluluk, toplumun gençlere sunduğu tek **"resmî"** ilişki. Okul ve okullu olmanın getirdiği gereklilikler o kadar belirleyici ki, bugün Türkiye'de gençlerin okul dışı bütün ilişkileri **"gayrıresmi"** kabul ediliyor. Öyle ya.. Kimi şiir yazıyor, kimi roman okuyor, kimi maça gidiyor, çeşitli arkadaş gruplarına takılıyor.. ama bütün bunlar **"gayrıresmi"** ilişkiler.. Bir gencin toplumdaki konumu, hiçbir zaman **"yukarı mahalleli"** veya **"harbî delikanlı"** olmakla belirlenmiyor. Toplumda geçerli kimlik, **"lise şu sınıfta"** veya **"falanca üniversitede"** olmak. **"Harbî delikanlılığı"** yalnızca gençlerin kendileri biliyor. Bazen de birtakım gençlik dergileri çıkıp, **"gençlerin kahvelere gitmelerinin ne kadar kötü olduğu"** üzerine yazılar yazıyor.

İşte **"gençlik dergisi"** ile **"gençler için dergi"** arasında böyle bir fark var. Gençler için dergi çıkarmak, onlar adına konuşmak, yol gösterici olmak.. bütün bunlar güzel, ama o gayrıresmi, **yaşanan ilişkiler, yaşanan sorunlar** hiçbir zaman sözkonusu edilmiyor. Gençler için dergi çıkaranlar, gençler adına düşünmeye kalktıkları zaman gençliğin en büyük sorunu unutuluyor: Söz hakkı olmaması, gençlere **"ıslah edilecek varlıklar"** gözüyle bakılması.. Bu sorunu aşmanın tek yolu var: Gençlerin **kendi** dergilerini **kendilerinin** çıkarması. İşte, **Yeni Olgu** dergisinin 21. ve 22.. sayılarında bu denendi. Ama gençliğe, **"yol gösterelim"**, gençliğe **"söz söyletelim"**e baskın geldi. Derginin 23. sayısı gençlik dergisi değil, gençlik için dergi olarak çıktı. Ama, **Yeni Olgu**'nun ondan sonraki sayılarını izleyenlerin sayısı, dergiyi yaşatmaya yetmedi. Bu derginin bir dönemi böylece 83 yazında kapanmış oldu.

Yıl sonuna doğru, dergiyi başka bir kadro devraldı. Düşünce, **"gençler tarafından gençler için"** bir der-

gi çıkarmak idi. Bu derginin ilk iki sayısının hazırlanmasına şimdi oturup bu kısa "**gençlik dergileri tarihi**"ni yazanlardan da birkaç kişi katıldı.

"**Gençlik dergisi**" fikri, yavaş yavaş olgunlaşıp, "**kuvve**"den "**fiil**"e dönüştükçe, yeni yeni sorunlar da ortaya çıkıyor. Gençlerin nesnel ve önemli sorunları üzerinde durup, bu konuda yol gösterici fikirler mi üretmeli? Yoksa, asıl önemli olan sorunun üstüne gitmek, gençliğe söz söylemeyi bırakıp, onlara söz söyletmek mi? Bu, gençlerin çıkardığı bir gençlik dergisinde özellikle ciddi sorunlara yol açıyor. Öyle ya.. "**Biz genciz, bu dergiyi çıkarıyoruz. Demek ki biz bir şey söylediğimiz zaman bu gençlerin sözü demektir**" denebilir. Ama, o zaman da dolaylı yoldan "**gençler için yol gösterici dergi**" bir konuma geliniyor.

Kahvede okey oynayan gence "**Bak ben gencim, şöyle şöyle şeyler düşünüyorum. Oysa sen burada oturup, vaktini boşa harcıyorsun, kendini köreltiyorsun. Niye böyle yapıyorsun?**" demek de bir yol. Kendimizi aldatmayalım; böyle deyince konuştuğumuz arkadaşın sorununu kendisine "tebliğ" ediyor, onun söz hakkını baştan elinden alıyoruz. Bunu zaten "**büyükler**" de yapıyor.

Kahvede okey oynayan, birahanede efkâr gideren gence "**Burada yaptıkların hakkında ne düşünüyorsun?**" diye sorabilmeliyiz ve bunu yaptığımızda aldığımız cevap bizim için "**yeni**" olabilmeli... Olabilmeli ki, ondan sonra da "**yeni**" şeyler konuşabilelim, "**yeni**" sözler söyleyebilelim. Evet, YÖK önemli, gençlerin hayatın her alanında edil-

Gençlik dergisi çıkarmak için genç olmak lâzım

ginleştirilmeleri önemli.. Ama gençler bu "**çok önemli**" olduğu "**elde var bir**" sayılan sorunlar karşısında ne düşünüyorlar, ne yapıyorlar, nasıl tepki gösteriyorlar? Bunu öğrenebilmek için tek şans var: Kahvelerde, birahanelerde, maçlarda, diskolarda, duvar üstlerinde, seks filmlerinde, odalarda, yurtlarda gençlerle konuşmak, onlara konuşma, "**yüksek sesle düşünme**" olanağı sağlamak.

Gençlik sorunları üzerine her "**aydın**" bir şeyler söyleyebilir. Ama gençlerle karşılıklı konuşmak, onların sözleri ile onlara söylenen sözleri eşit kılmak ancak gençler tarafından çıkarılan... ama yazıları sadece bir büroda masa başında değil, kahvelerde, birahanede, yurtta, duvar üstünde yazılan bir gençlik dergisinde gerçekleştirilebilir.

İşte, bizde de bu noktada, "**jeton düştü.**"

Bu düşünceyi çeşitli dergilerin, örneğin **Yeni Olgu**'nun belli yazılarında, bazı kısımlarında ifade etmek yerine, neden bizzat DERGİ haline getirmeyelim?

Bu soruyu "**Sahi, niye olmasın?**" diye cevaplandırdığımızdan bu yana, yani şubatın dokuzundan beri çalışıyoruz...

Nasıl çalıştığımızı birazdan fotoğraflardan izleyeceksiniz. (Bu fotoğrafları inanın meşhur olmak için koymadık dergiye. "**Görüşler**"imizi anlatırken, ismimizle, cismimizle de bizi tanıyasınız istedik.) Aslında herkesin bizim nasıl çalıştığımızla değil, sonuçta ortaya çıkan, şimdi elinizde tuttuğunuz ürünle ilgileneceğini kestirebiliyoruz. Ama okuduğu derginin aynı zamanda yazarı, çizeri, fotoğrafçısı olmaya istek duyacak gençlerin bizim dergimiz çevresinde nasıl bir ortamla karşılaşacağını sergilemenin yararına inandık.

İşte, şimdi **Gençlik ve Toplum**'un ilk sayısı elinizde. "**Önüne gelen bizim için yayın yaptığını iddia ederken, biz de kendi dergimizi çıkaralım**" isteğinin hepinizi sarmasını diliyoruz.

EMRE

RECAİ

TANIL

AYŞEN

TANIL-RECAİ

MEHMET

YİĞİT

Pİ

MARYL STREEP

FATOŞ-NİHAT

MÜÇTEBA-EMR

25 MART'TA YEREL SEÇİM VAR

19 yaşında belediye meclisine girdiler

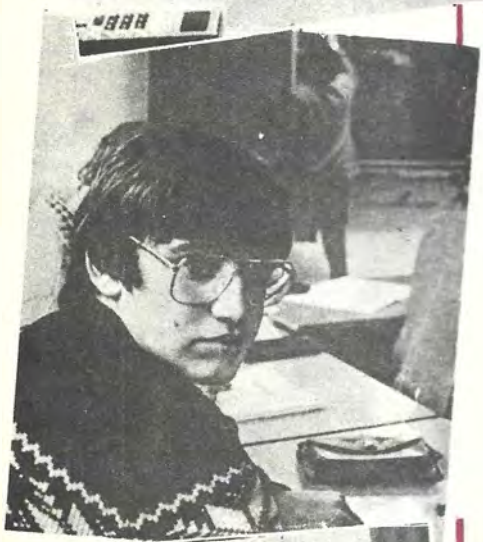

Üç liseli- İşte gençlerin seçip seçilebildiği bir Batı ülkesinde Belediye Meclisi'ne girmiş üç liseli. En üstte Beate Heller. Ortada Eckhard Fascher. Ve altta Wolfram Köhler.

Federal Almanya'nın Kassel kenti Belediye Meclisi'nde 19 yaşında üç üye var. Üç lise öğrencisi. Biri kız iki erkek üç genç, vatandaşların oylarıyla seçilip girdikleri mecliste 1981 martından bu yana **"büyükler"**i sorularla, eleştirilerle, taleplerle sıkıştırıyorlar.

Kassel Belediye Meclisi'nin üç genç üyesi de Yeşiller Partisinden. Hem Yeşillerin hem de Federal Almanya'daki tüm partilerin ya da meclislerin en genç üyeleri, lise son sınıftaki **Eckhard Fascher** ve **Wolfram Köhler** ile meslek okulu öğrencisi **Beate Heller.**

Yeşillerin temsilcisi gençlerden Beate'nin işi ötekilere göre daha zor. Bir yandan meslek lisesinde okuyup bir yandan seçmenlerinin kedisine yüklediği sorumluluğun gereklerini yerine getirmeye çabalarken, hafta sonlarında da bir yaşlılar yurdunda gönüllü yardımcı olarak çalışıyor. Eckhard ile Wolfram sınıf arkadaşları ve yakın çevrelerinden geniş destek görüyorlar. Oysa Beate okulunda sık sık, **"Politikaya gösterdiğin ilgiyi derslerine daha fazlasıyla göster,"** diye uyarılıyor.

Beate'nin babası da sevgilisi de, genç Yeşil Belediye Meclisi üyesinin kendilerine pek az vakit ayırdığını söyleyip yakınıyorlar.

Beate de kendisini baskı altında hissettiğini söylüyor. Oysa Wolfram'ın annesi oğluna daha fazla destek olmak için Yeşiller Partisine üye bile olmuş.

Üç genç, Belediye Meclisi'ndeki çalışmanın bu kadar yoğun olacağını ve bu kadar fazla zamanlarını alacağını seçimden önce düşünmediklerini söylüyorlar. Ama şimdi de şikayetçi değiller. Hele Eckhard bu görevinden son derece memnun, çünkü evde de okulda da onu tanıyan herkes, **"Meclise seçildikten sonra Eckhard'ın kendine güveni sorumluluk duygusu ve karar verme yeteneği gelişti,"** diyor.

Yalnız, liseli üç gencin yakındığı bir önemli konu, meclisteki **"büyükler"**in davranışları. Gençler, meclisteki temsilcilerin çok kaba davranışları olduğunu, oysa meclis dışında bu insanların toplumda saygı gördüklerini gözleyince biraz şaşırmışlar. Liseli Belediye Meclisi üyelerinin bir ikinci yakınma konusu, **"büyükler"**in biçimciliği. Eckhard, **"Sakatlar, özürlüler için bir ek hizmet önerisi getirdik,"** diye anlatıyor. **"Sırf kimleri kasdettiğimizi iyi tanımlayamamışız diye reddettiler, hattâ birisi çıkıp,** 'Şimdi ben nezle olunca özürlü mü sayılacağım bu öneriye göre?' **diyerek bizimle alay etmeye kalkıştı."**

Üç liseli meclis üyesinin zamanla görevlerine alıştıklarını, daha rahatladıklarını, ilk zamanlardaki utangaçlıklarını üzerlerinden attıklarını meclis grubundaki **"yaşlı"** arkadaşları söylüyor. Wolfram zaten kürsüye çıkıp herkesin önünde konuşmaktan hiç çekinmemiş. Ama Beatle ile Eckhard'ın çekingenlikleri hâlâ biraz sürüyor. Beate, **"Sanki,"** diyor, **"herkes benim bir yanlış yapmamı bekliyormuş gibi geliyor bana."**

19 yaşındaki Belediye Meclisi üyelerinin sevimli öyküsü böyle. Sakın buradan heveslenip siz de Türkiye'de Belediye Meclisi'ne girmeye kalkmayın, yaşınız izin vermez.

UMUTSUZ BİR RÖPORTAJ

"Merhaba, ben robot"

Ertuğrul'a göre "biz" işte böyleyiz. Mesut "daha farklı şeyler yapmak isterdik tabiî" diyor, "ama tiyatroyu tiyatrocular oynuyor. Politika politikacıların işi. Calp var, Sunalp var falan."

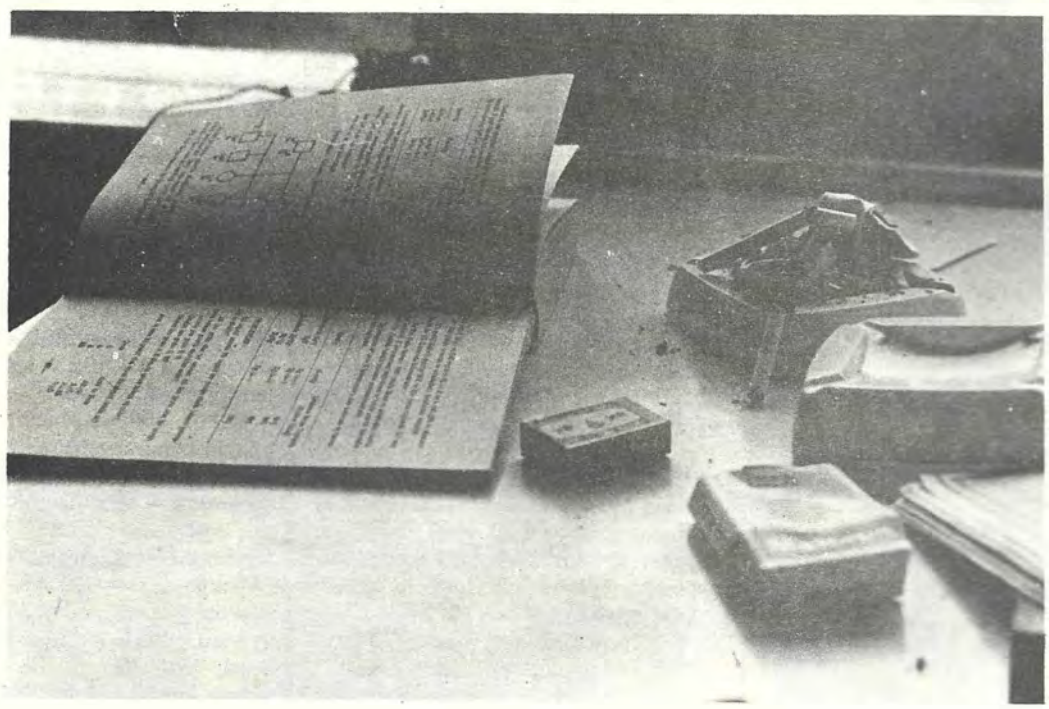

MEHMET ŞENOL

Yeni Moda Aile Çay Bahçesi'nin "gençler" bölmesinde masalarının üstü ders kitapları ve kâğıtlarla kaplı dört gencin yanına yaklaşıyoruz. Yıldız Mühendislik Fakültesi son sınıf öğrencileri Ertuğrul, Nurullah, Hasan, Cumhur ve Mesut'a, kuşkulu bakışlarını göğüsleyerek yaklaşıyoruz.

— Bu kahveye ders çalışmak için mi geliyorsunuz?

Ertuğrul- Burası genellikle hafta arası sakin oluyor. Birlikte ders çalışabileceğimiz bir yer olması bakımından burayı seçiyoruz. Ortak bir yer yani. Gerçi evlerde de toplu çalışabiliriz ama yine de burada çalışıyoruz.

— Peki sadece ders çalışmaya mı?

Nurullah- Boş zamanı bulmak oldukça güç. Okul çok zor. Sürekli çalıştırıyorlar. Bu da tabii boş zamanı kısıtlıyor.

Hasan- YÖK de geldi ya.. Artık tamamen boş zaman denen bir kavram kalkmış oldu bizim için..

Ertuğrul- Ne olacak ki. Okulda hep yeni bir kanun çıkıyor, biz uyuyoruz. Ben olumlu görüyorum YÖK'ü arkadaş.. Daha önce neydi? Hiç kimse okula uğramıyordu. Şimdi ders çalışıyoruz hiç olmazsa.

Cumhur- Çok mu iyi oluyor? Okul Kültür Haftası düzenledi. Bir tane öğrenci bile seyretmedi. Katılanlar ve hocalar arasında kaldı sadece. Katılan arkadaşlar da zaten bunun yüzünden vize alamadı. Böyle bir şeyi düşünebiliyor musunuz? Hadi bundan da vazgeçtik, ne sinemaya ne tiyatroya gidebiliyoruz..

— Okulda kantin gibi yerler yok mu?

Ertuğrul- Var. Yemekhane var ama kantin gibi kullanılıyor. Onun için de okulun dışına çıkmak gerek. Kütüphane var. Ama saat 5'te kapatıyorlar. Zaten aradığımız kitabı da bulamıyoruz.. Tabii olmuyor mecburen..

Hasan- Tabii biz de kahvede çalışıyoruz. İyi de oluyor. Orada sohbet de ediyoruz.

Ertuğrul- Ne de çalışıyoruz ya! Şak şuk tavla sesleri, sigara dumanı falan. Çok zor ders çalışılıyor.. Ama ne yapacaksın başka çare yok. Gene de daha sakin oluyor..

— Bu işde biraz çelişki yok mu?

Ertuğrul- Ama toplu olarak çalışırsan ne yapacaksın? Tektek herkes evde çalışıyor zaten..

— Başka tür bir mekan olsa bunun için, hem ders dışı faaliyetleri de içeren, arkadaşlık kurulan, aynı zamanda eğlenebilinen..

Ertuğrul- Bizim buna ihtiyacımız yok. Kendi mahalle çevremiz var. Eğlenebiliyoruz.. Eğlenecek bir yere giderek değil tabi, kendimiz bulunduğumuz yerde eğlence yaratarak..

Mesut- Eyvallah boş vakit yok ama yine de gençlerin gidebileceği, müzik dinleyip, sohbet edip, ilişki kurabileceği bir yer de yok. Bu da çok önemli bir sorun..

— Bu kahvenin ders çalışmak dışında sizi çeken bir özelliği var mı?

Hasan- Yok. Sadece gündüz sessiz olduğu için burayı seçiyoruz..

— Kahvede sürekli ders çalışılmıyor herhalde?

Cumhur- Tabii çalışamıyoruz. Bölünüyoruz. Aslında bir yerde iyi de oluyor. Bir iki laf ediyoruz.

— Yani burda hem ders çalışıyor, hem dinleniyorsunuz. İki işi birarada yapıyorsunuz. Kendinize ayıracak vaktiniz oluyor mu?

Nurullah- Kendime sadece uyumak için vakit ayırabiliyorum.

Ertuğrul- Yoo, ben mesela her akşam iki saat müzik dinlerim..

Nurullah- Yanlış işte! Uyuman lazım. Nasıl müzik dinlersin ki..

Hasan- Üzülüyoruz biz. Hem de sene kaybımız var. Daha başka sorunlar falan.. Aileden para almak.. Bu yaşa geldim hala onlardan para almaktan utanıyorum.

— Çalışma?

Nurullah- Ben hem çalışıp hem okumayı düşünüyordum. Nitekim ilk sene bir fotoğraf stüdyosunda çalışıyordum. Banyo işleri falan.. Ancak ders çalışmaya vaktim kalmıyordu. Bırakmak zorunda kaldım. Böyle işler eskiden oluyordu. Ben müzik aleti de çalardım, ama onu da bırakmak zorunda kaldım..

— Yani hiç eğlenemiyor musunuz?

Mesut- Bitti artık.. Eğlenmeye bak, keyfine bak devri bitti! Ama bu bir sistem sorunu, eğitim düzeni sorunu..

Cumhur- Eskiden neydi? Çok mu iyiydi sanki.. O zaman da anarşistlik dönemi vardı. Okula gidemiyorduk, eğitimden yoksunduk..

Hasan- Hadi hadi, anarşi olmasaydı okula gideceğin mi vardı?

— Ders ders. İçinizden daha farklı şeyler yapmak gelmiyor mu?

Ertuğrul- Arkadaş, sen Amerika'dan gelmiş gibi konuşuyorsun. Biz robot olduk yahu, robot..

Ertuğrul: Hep yeni kanun çıkıyor uyuyoruz, YÖK olumlu

Hasan: YÖK geldi boş zaman kalktı

Mesut: Eğlen keyfine bak devri bitti artık

Cumhur: Eskiden de anarşistlik dönemi vardı

Cumhur- Ne robotu öküz yaz!. Öküz. Öküz gözlüğü taktık be resmen..

Mesut- Hiçbirimiz kendi hayatımızı isteyerek yaşıyamıyoruz ki. Daha farklı şeyler yapmak isterdik tabii ama, politika politikacıların görevi. Calp var, Sunalp var. Tiyatroyu tiyatrocular oynuyor falan. Bu yanlış birşey ama bu koşullarda da başka bir türlü olmaz.

— Ama yine de istediğiniz şeylere de vakit ayrılabilir galiba?

Hasan- Biz de öyle diyoruz ama olmuyor.

— Hadi okul dönemi böyle geçti diyelim, ya yazları?

Nurullah- O zaman da staj yaptık. Düşünebiliyor musunuz, birbuçuk ay yaz tatili vardı, bir ayını staj yaparak geçirdik.

— O zaman ders ile tatili birarada geçirmeniz mümkün...

Ertuğrul- Olmaz, olmaz! İmkansız. Ders zamanı ders, eğlence zamanı eğlence yapılır.. İkisi birarada olmaz..

— Peki, bu nasıl bir ilişki oluyor, hayatla?

Cumhur- Hayatla olan ilişkimiz sakat ve mekanik.

Hasan- Aslında biz öbürlerine göre daha faaliz. Sınıfta gırgırı biz yaparız. Kahveye gideriz bazen oyun oynarız. Sinemaya gideriz.. ya da giderdik..

— Bitirmek üzere olduğunuzu söylüyorsunuz, şu anda tek derdiniz dersler, ne umuyorsunuz? Sonuç ne olacak?

Hasan- Yok, ne umabiliriz ki? Bizim okuldan mezun olanlar pratik, pratik diye yakınıp duruyorlar..

Ertuğrul- Şu masada gördüğünüz formülleri, çok değil bir sene sonra hatırlayabileceğimizi mi sanıyorsunuz!.

— Siz bu bölüme isteyerek girmediniz mi?

Mesut- Girmiştim, ama şimdi öyle soğudum ki, yoo soğumadım soğutturdular. Ben mesleğimi yapmaktan vazgeçtim bile..

— Bu insanı bunaltır galiba?

Mesut- Ne bunalması! Ben zaten bunalmışım.. Üniversiteden doğru dürüst adam çıkıyor mu ki? Bir tanemiz toplum karşısına geçip bir tek laf edebilir miyiz acaba?

BİR PROFESÖR İÇİNİ DÖKTÜ

"Biz maymun yetiştiriyoruz"

"Hey şeyi ezberlemeye yönelik, ezberlediği şeyleri, o bilgiler yanlış dahi olsa unutmayan maymunlar..."

İzzettin Önder- "İmtihanı kaldırmalı belki de..."

*Birisi gelip bir saat sonra gireceğiniz sınavın cevap anahtarının kendisinde olduğunu ve karşılık beklemeden size bunları verebileceğini söylese, herhalde onu reddetmeden cevap anahtarını alırsınız. Bu olağan davranış, İktisat Fakültesi 4. sınıf Maliye politikaları ikinci vize sınavında bazı öğrenciler tarafından yapılmadı. Sınavın hocası derse ilk girdiği gün sadece kendisinin değil, hepimizin yönlendireceği bir dersi savundu. Vize konusunda da alışık olmadığımız şeyler söyledi ve yaptı. İzzettin Önder, vize sınavında tüm öğrencileri bir anfiye toplayıp, gözcü olarak bir tek asistan getirmeden **"açık kitap"** sınav yaptı. Ayrıca öğrenci ile öğretim üyesi arasına notun giremeyeceğini ve herkese final için gerekli notu vereceğini belirtti. Maliye politikası İktisat ve Maliye bölümlerinin ortak dersiydi. Hem birinci, hem ikinci vizede daha önce sınava giren Maliye öğrencilerinden İktisat bölümündeki öğrencilere cevap anahtarı iletildi. Cevapları almayı reddeden oldu, sevinerek alanlar olduğu gibi. İzzettin hoca bu durumu ikinci vize sınavı başlamadan bir kız arkadaşımızın cevap anahtarlarının bazı arkadaşlarda olduğunu söylemesiyle öğrendi. Hoca yanında cevap anahtarı olanların vizeye girmemesini istedi ve çıkanlara geçer not vereceğini belirtti. Uzun bir hareketsizlikten sonra bir grup anfiden çıktı. Üçümüz (Tanıl, Yiğit, Recai) İzzettin Önder'le konuşmaya giderken, vizeler, sınavlar ve genelde eğitim hakkında söyleyecek çok şeyi olduğunu biliyorduk.*

Önder: Bir öğrencinin dört seneyi geçtikten sonra, üstelik de her sene 12-13 ders görerek, bu kadar dersin arasında bir öğretim üyesi ve diğer öğrenci arkadaşları ile birlikte böyle bir şeyle karşılaşmasının, öğrenciye bir huy kazandırmanın ötesinde bir işlevi olduğunu zannetmiyorum. Çünkü sistem, olumlu bir davranış, olumlu bir huy edinmenin aleyhine çalışıyor. Benim böyle bir yola gitmemin sebebi, özellikle bizim gibi kitlevi eğitim yapan okullarda insani unsurun ihmal edilmiş olması. Burada öyle meslektaşlarımız oluyor ki, çok özel problemleri olan ve belki de geçmesi gereken bir öğrenci 45 aldığında, şu öne sürülüyor: **"Ben şimdi sana 50 verir geçirirsem, 45 alan herkesi geçirmem lazım!"** Sonra, **"45 alıp gelen de var, gelemeyen de var"** diyorlar. Halbuki bir kişiye 50 verilip geçirilirse, çekingen olanlar da gelmeye teşvik edilmiş olur. Bu, bir doktorun kendisine gelen hastaya, **"kardeşim bu hastalığı olan elli bin kişi var ama elli bini de doktora başvuramıyor. Ben sana bakmam,"** demesine benziyor.

Biz bir sürü imtihan kâğıdını okuya okuya sonunda olaylara mekanik bakmaya başlıyoruz, bu doğru. Ama hiç olmazsa karşılaştığımız olaylarda insan faktörünü dikkate almak lazım gibi geliyor bana. Benim bu uygulamayı yaparken iki tarafa da iletmek istediğim mesaj oldu. Öğretim üyelerine iletmek istediğim mesaj; imtihanlar yapılırken öğrenci arkadaşlarımızın fena huy'a alışmalarının bence maddi esasları vardır. Öğrencileri **"aslansınız, kaplansınız"** diye kopya çekmekten uzaklaştırmanın imkanı yok. İnsanlara ahlak ve dürüstlük aşılayamazsınız. Dersi mümkün olduğu kadar zihin çalıştırıcı yapmaya çalışıyorum. Ve imtihanları imtihan olmaktan çıkartmaya çalışıyorum. Önce belki ismini değiştirerek, imtihan denen olguyu belki ortadan kaldırmak gerek.

Tanıl- İsmini değiştirmek?

İ. Önder- Evet. İmtihan hiyerarşik bir ilişki kuruyor. Matrak bir olay. **"İmtihan ediyorum."** Ameliyat ediyorum gibi bir şey. Hiyerarşik ilişki kuruldu mu, imtihan öğretim fonksiyonunu kaybediyor. Sonra da, öğrenciyi pasif düzeye itiyor. Bilgi edinmedeki aktif rolünü çok geri plana itiyor. Bu öğretim üyesine büyük rahatlık sağlıyor. Soruların şaşırtıcı yönü olabiliyor. Öğrenci bazen bildiği yanlış şeyi doğru gibi yazıyor. Yanlış bilgiyi yazdıktan sonra da, kazara 50-60 alıp geçerse, yazmış olduğu yanlış bilgi, bir çeşit illüzyon gibi, doğru bilgi olarak kalıyor. Öğrencilerin başarısızlığı, sadece öğrencilere izafe edilemez. Ben **"problemini hallet, öyle bana gel,"** diyemem. Eğer bu adam üniversiteye kadar gelmiş ise, hatayı öğretim üyesi kendisinde, derste, materyalde, kendi dersindeki tavrında da aramalıdır. Bir öğretim üyesi düşünün ki, derse girer girmez asabi hava gösteriyor, **"soru sorulmaz"**, diyor, talebeyi dışarı atıyor, talebeyi azarlıyor. "Kan gövdeyi götürüyor, sınıfı terör bastı" diye sınıftan çıkan bir öğretim üyesi düşünün. Bizim tek işlevimiz öğretmek değil. **Sınıfta terör varsa bile,** bu okulda halledilemiyorsa nerede halledilecek. Çocukları okuldan ihraç ediyorlar. Nereye götürsünler bu çocukları yani? Mezbahaya mı? Bu çocuk parkta terbiye olmaz, eğer terbiye diye bir olay varsa. Bunun anlamı şu: Okul, **"ben görevimi yapamıyorum"** diyor. Okullar aslında terapi müesseseleridir. Yuvada da bu böyle. Bir yuva bunu yerine getiremiyorsa, çocukları atmak değil, yuvayı kapatmak lazım. Ders veya bilgi oluşturmak dediğimiz olay despotlukla olacak bir olay değildir.

Tanıl- Öğrenciler, bu eleştirilen, kabul edilemez gibi görünen şeyleri veri alıyorlar, doğal karşılıyorlar. Böyle bir mekanizma var..

İ. Önder- Evet. İnsanlar buna anasının karnından alışmadığına göre, demek ki bu bütün eğitim sistemi boyunca böyle olmuş. O zaman bütün olarak eğitim meselesine eğilmek lazım. Demek ki biz bu insanlarla, despotik, hiyerarşik bir ilişki dışında daha insanca bir ilişki kuramıyoruz. Bunun aksinin mümkün olabilmesi lazım. Bence bizim imtihanlar bunu biraz kanıtladı. Bizim ikinci imtihan, bir **"Kunuri çıkartması"** gibi idi. Benim meslek hayatım boyunca en zor uyuduğum gece, o ikinci vizenin olduğu günün gecesiydi. Rahat birbuçuk sene ihtiyarladım o olayın geçtiği beş dakika içerisinde. "Ne yapabilirim" diye çok yoğun düşündüm. İmtihan için dekanlıktan adam gönderilmesini istememişim. Ertelesem, **"koskoca profesörsün, 45 yaşına gelmişsin, yanına adam da almamışsın, erteliyorsun, olmaz böyle şey"** derler. Başka bir soru sorsam, kâğıt istesem kendimi inkar etmiş oluyorum. O zaman, **sonuna kadar güvenmek lazım,** dedim. Ama başarılı oldu. Ben şuna inanıyorum ve duyguları sömürmek için söylemiyorum: İnsanların artık ölmüş olan bir-

Biz bir sürü imtihan kağıdını okuya okuya sonunda olaylara mekanik bakmaya başlıyoruz. Ama hiç olmazsa insan faktörünü dikkate almak lâzım.

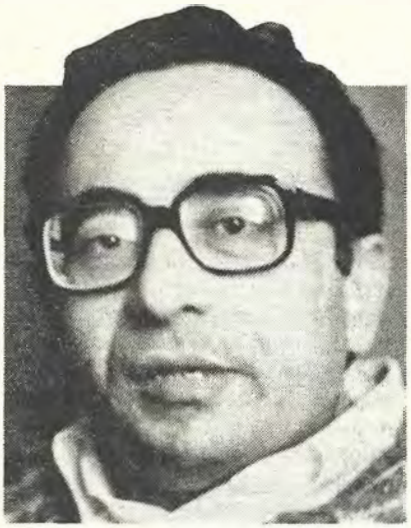

Kapımdaki "Prof" ünvanını sildim

Prof. yazmak her seferinde adamın kulağını çekip "bak ben profesörüm" demek. Ünvan insanda Boğaz'da arsa almış gibi rant yapmamalı.

Yiğit- Konuşmaya gelirken dikkatimizi çekti. Bütün kapılarda "Prof.Dr." diye yazıyor. Sizin kapınızdaki levhada ise yalnız "İzzettin Önder".

İ. Önder- *Ünvan meselesi, bana bir korunma mekanizması gibi geliyor. Öğretim üyesi olarak, belki kendinizi korumak gerektiğini hissettiğiniz bazı zayıflıklar vardır. Kılık kıyafet de bir korunma mekanizmasıdır. Ünvan insanda Boğaz'da arsa alınış gibi rant yapmamalı, bugün ünvan rant yapıyor resmen... Ünvan, öğrenci-öğretim üyesi bütünlüğünü bozucu bir olay. Profesör olunca, uzak, toplumun üstünde bir insan imajı beliriyor kafalarda.Öyle profesörler var:* ***"siz şu meselede şöyle yapsanız şöyle olur"*** *diyorlar. Bu,* ***"siz benden başkasınız"*** *demektir. Bu toplumun oluşumuna katkıda bulunmak değil, toplumu küçümsemek demek. Onun için ben tabelamdaki profesör ünvanını sildim. Öğrenci tanıyor beni, biliyor. Aslında Önder'e bile gerek yol. İzzettin diye yazmak yeterli. İletişim için yeterli. Prof. yazmak, her seferinde adamın kulağını çekip* ***"bak ben profesörüm"*** *demek.*

takım duygularına hitap ettiğiniz zaman, önemli bir etkileşim kuruluyor. Toplumda nereye bakarsanız bakın bir köşeyi dönme felsefesi var. Bu bir davranış biçimi oluşturuyor. Kural mural tanımıyor o. Onun için aslında eğitimle, cezayla halledilecek bir olay değil. Şimdi siz böyle bir toplumda bir seferde insanları değiştiremezsiniz, ama ilerde bu sınavı yaşamış arkadaşlar bu olayı hatırlıyor olabilirler. Beş olaydan birinde hatırlasın yeter.

Geriye doğru vermek istediğim bir mesaj da var; öğretim üyesi arkadaşlarıma. Maalesef bu konuda öğretim üyesi arkadaşlarımla ciddi bir tartışmaya girmedim. Öğrenci arkadaşlarla, asistan arkadaşlarla girdim, fakat öğretim üyesi arkadaşlarla henüz girmedim. Bazı öğretim üyesi arkadaşlar imtihan olayına bir bilgi ölçme olayı gibi bakıyorlar. Sanki adamın kafasına bir ampermetre koyuyorsun da ölçüyorsun. Şu nedir, kaç şartı vardır, şartları nedir? Kopya çekmeyi de yasaklıyoruz. Böyle öğretiliyorsa çocuklara, açık kitap imtihan yapmak lazım. Hiç olmazsa ezberlemez. Açık kitap yapılmazsa, toplumda kabul gören, efendi, çalışkan, iyi aile çocuğu talebeler ezberleyip gelirler, çok iyi not alıp geçerler. **Ama biz, herşeyi ezberlemeye yönelik maymun yetiştiriyoruz. Ezberlediği şeyleri o bilgiler yanlış dahi olsa unutmayan maymunlar yetiştiriyoruz.** Mesela ben bir öğrenciye Keynes'i çok iyi vermekten daha tehlikeli bir olay görmüyorum. Çünkü o insana 1940'ları raptetmiş olursunuz.. O insan bunu bilgi zanneder. Bir daha bundan başka bir şey olmadığını zanneder. Oysa o bilgiyi şüpheli verirseniz, nasıl oluştuğunu verirseniz, mutlak bilginin bu olmadığına inanır. Bilgi, bir düşünce sistemi oluşturulması meselesidir. Keynes'i bilmesi çok da önemli değil. Ama düşünce sistemini verirseniz, monetaristlere kadar, diğer bütün tartışmaları o sürdürebilir. İçine motor koyduğunuz zaman ister Kocamustafapaşa'ya gider, ister Şişli'ye gider.

Tanıl- Bu tür eleştiriler çeşitli dozajlarda değişik kişilerce ifade edilebiliyor. Ama, çözüm için, makro öneriler, sistem önerileri getiriliyor. Kimisi reformist çözümler öneriyor, kimisi de radikal öneriler getirip, "bütün sistemi değiştirmek gerek" **diyor. Ondan sonra somut davranışlara ve uygulamalara geçiliyor. Siz tersini yapıyorsunuz. İnsan-insan ilişkilerinden yola çıkıyorsunuz...**

İ. Önder-Evet, doğru. Sistemin önemine inanıyorum. Sistem büyük ölçüde etkilenmediği zaman, böyle küçük dalgalanmalarla ne yapabilirsiniz, onu da bilemiyorum. Sistemin değişmesi açısından baktığımız zaman, değiştirmenin yöntemi nedir? Benim elimdeki silah, şu anda benim yapabileceğim şey, bireysel olarak, olayı mikro düzeyde oluşturmaya çalışmaktır. Ben şu anda bunu yapıyorum. İnsanlar, psikolojik olarak değişikliği hissederler. Açık söyleyeyim, benim kafamda kuşku var. Bütün derslerin sınavları böyle yapılırsa, belki de bütün kopya sistemi oraya entegre edilir. Belki de benim imtihanımda değişik davranmaları bir nevi günah çıkarma veya boşalmadır. Bilemiyorum. Ama, kopya çeken öğrenci arkadaşlara, **"ben sizin arkadaşınızım"** demekle kopya önlenemez. Ben, öğrenci arkadaşlara güvendiğimi söylerken bunun maddi temelini de oluşturmaya çalıştım. Çok açıktır, herkes menfaatini kollar. Öğrenciyi baraj notu psikozuna sokarsanız, **"vizelerde kopya çekerseniz dekanlığa bildiririm,"** demeyi sürdürürseniz, bir fakültede 12 ders okutursanız, imtihanı gece saat yedibuçuğa sarkıtırsanız öğrenci kopya çekebilir. "Konuşma" diye bağırmak ne kadar doğalsa kopya da o kadar doğal.

Mesela ilkokulda.. çocuğun daha kopyadan haberi yok. Kopya çekmesin diye öğrencilerin arasına beslenme çantalarını koyuyoruz. Bırakın çeksin çocuk çekiyorsa. Çünkü o çok masum yapıyor onu. Dikkati çekmek önemlidir pedagojide. Yoksa **"kopya çekme"** demek, bir kopya olayı var demektir. Bu terbiyeyi aldıktan sonra söküp atmak zor tabii. Sonra da üniversitede 'şunun şartı nedir?' diye sorarsanız... bugün siz bana "vasıtalı vergi nedir?" diye sorarsanız, ben de bilmem bunu. Bunun tanımı yoktur zaten. Yaklaşıma, duruma göre değişir.

Bazen bir öğrenci geliyor, **"ben kaldım, oysa yedi kere okumuştum"** diyor. Kitaba bakıyorsunuz, liğme liğme hakikaten. Zaten niye bana yalan söylesin? Ben içimden, **"senin zaten**

1. Algılama

İmtihan hiyerarşik bir ilişki kuruyor. Matrak bir olay. Bu ilişkiyle, imtihan öğretim fonksiyonunu kaybediyor. Öğrenciyi pasif düzeye itiyor. Bilgi edinmedeki rolünü geri plana atıyor. Bu da öğretim üyesine rahatlık sağlıyor.

hayatın kaymış. Zaten ikinci okumadan sonra gerisi hep yanlış gider" dedim. Birinci sefer bir şeyi yanlış algılayınca gerisi hep yanlış gider.

Vize kötü mü? Hayır, değil. Gerçi bizim bu kalabalık sisteme uymuyor ama, yapılsın. Öğrenci sene içinde kötü, sene sonunda iyi bir not almışsa, kötü notu oraya taşıyalım mı, taşımayalım mı? Birinci görüş: Silelim, cezada da öyledir. Bütün materyali çok iyi çalıştığını kanıtlamış. İkinci görüş: Hayır, bu kerata çalışmamıştır burayı, ben onun ortalamasını düşüreceğim. Aslında bu da bir görüş olabilir, çünkü bir bilgi zamana ne kadar yayılmışsa o kadar kalıcıdır.

Tanıl- Ben şöyle seziyorum. Siz öğrencilerin halet-i ruhiyesini düşünmek kadar, kendi halet-i ruhiyenizi de düşünüyorsunuz. Örneğin, gece rahat uyuyamamaktan söz ettiniz.

Darwin ve maymunu- Charles Darwin insanın oluşumunu maymunun evrimleşmesiyle açıklamıştı. 1880'de yapılan bu karikatür onun bu kuramıyla alay ediyor.

İ. Önder- Tabii. Bu bir birlikte oluşum faaliyeti. Öğrencileri bir tarafta, öğretim üyelerini öbür tarafta diye düşündüğünüz zaman iş baştan bitmiştir. Geçen sene ben bu uygulamayı ilk kez Maliye bölümünde yaptığımda, öğrenciler gene kopyaya teşebbüs ettiler. Ben çok sinirlendim! **"Biz inanmamıştık, kusura bakmayın, bir daha yapmayız"** dediler. Bu bende bir düşünce oluşturdu. Onların tutumu bana yansıdı, ben de bu seneki olayda bunu öğrenci arkadaşlarıma yansıttım. Mesela öğrenciye sıfır vermem, bu insanlık dışı bir olay gibi geliyor. Bir öğretim görevlisi, yalnızca bir insanı oluşturmaz, o insanla birlikte oluşur.

Bizde ne tuhaf ilkeler var. Mesela bir sınıfta başarı oranı düşük olduğu zaman öğretim üyesi yüceltiliyor. Bundan daha abes bir olay olamaz. Ya o öğretim üyesi hiç bir iş yapmamıştır orada, ya da yapmak istemesine rağmen tamamen olayın dışında kalmıştır. Ben kendimi hiyerarşik olarak ve öğrencilerin dışında görürsem, öğrencilerin aleyhine bir şey düşünen biri olabilirim o zaman. Belki meşhur da olurum. Hep ters şeyler yüceltilir: Mesela hep kendi dediğini yaptırtan insan. Bu, bir insanın başka insanların dediğini yaptırtmaması demektir.

Tanıl- Bütün bu dediğiniz çelişkiler, YÖK'ten sonra hep mantiki uç noktalarına vardığı için herhalde, ilginç durumlar ortaya çıktı. Hem öğrenciler, hem öğretim üyeleri çoğunlukla olumsuz etkilendiklerini söylüyorlar, ama aralarındaki maç' hali devam ediyor..

İ. Önder- Ben YÖK müessesesini sosyoloji dışı bir müessese görmüyorum. Tasvip ediyorum anlamında değil. Türkiye'de bence üniversiteleşme olmamış. Bir öğretim üyesi düşünün ki, hep yukarıya, direktiflerin geldiği yere bakıyor. Bu direktifler masumane olsa bile , ben mutlaka bunu uygulatacağım diyorsa, öğretim üyesi bir uygulamacıdır. Memur da aynı şeyi yapıyor. Şimdi bizim büyük yetkimiz var. Ben başta da söyledim, vize sistemi belki de iyi oldu. İki vize getirdiler. Şimdi bu fakültenin çözeceği bir problem İki vizesinin ortalaması otuz olan insanı finale sokmuyor. Şimdi öğretim üyesi bunu, olduğu gibi bu şekliyle uygulıuyor. Korkunç yetkileri var, kurul kararıyla öğrenciyi geçirebiliyorlar. Üniversiteler, davranış tarzlarının ortaya konmasında en marjinal

2. Sınıflama

3. Değerlendirme

4. Yanıt

müesseselerdir. Şimdi bir öğretim üyesi düşünün ki, çıkan kararları hiç bir yoruma tabii tutmadan, hatta iyi şekilde yorumlamadan uygulasın. Başka bir örnek: Eskiden fakülte kurullarına bütün öğretim üyeleri girerdi. Şimdi ne oldu? Bölüm başkanları giriyor, bir iki tane de doçent giriyor. Kötü yönü, iletişimi çok güçleştiriyor. Fakat, kanunda **'bölüm başkanı fakülte kuruluna girerken bölümünün görüşünü taşımaz, bölümünün görüşünü almaz'** diye bir hüküm yok ki. **'Bölüm başkanı araştırma görevlerini toplamaz, böyle bir toplantıyı hayatta yapmaz''** diye bir hüküm yok ki. Mesela otuz alan öğrencinin ikmal hakkını elinden alıyorlardı. Bazı okullarda, yeterli notu veriyorlardı, herkes giriyordu. Fakülte Kurulu'nun yetkisinde bu olay. YÖK'ün bunu tahkik edecek gücü var mı? Ama, bunu yapmaya niyetleri olduğunu da sanmıyorum. Öyle bir dönem içindeyiz ki, bir takım insanların vizeleri verilmiyor, ikmal hakları ellerinden alınıyor... Hakikaten anlayamıyorum..

Bir bakıma da iyi oldu bu. YÖK'ün ne yapmak istediği ayrı bir konu. Belki de hakikaten altyapı buymuş. Birtakım kurallarla, geleneklerle işler yürüyormuş. Şimdi o kurallar alttan çekildiği zaman derin bir sarsıntı yaşamaya başlıyoruz. Çünkü müesseseleşme oluşmamış gibi geliyor bana.

Tanıl- O zaman, bir değişim gerçekleşecekse bu yukarıdan, yasa değiştirmekle değil, ''sosyolojik'' bir şekilde mi olacak bundan sonra?

İ. Önder- Tabii, böyle olur. Yoksa Türkiye'de diğer devrimler gibi, yukarıdan olmaz. Özerklik Türkiye'de müesseseleşmiş olsaydı, zaten böyle bir durum ortaya çıkmazdı.

Recai- Öğrencilerde, ''yukardan'' bir şeyler söylensin de, biz ona göre davranalım, **eğilimi vahim derecede yaygın. Siz de derslerinde sürekli** ''katılım,katılım'' **dediniz. Ama sizin amaçladığınız gibi bir katılım gerçekleşmedi...**

İ. Önder- Doğru, onu ben de farkettim. Belki daha uzun süreli bir uygulama gerekiyordu. Bunun için bildiğim bir metod yok, ama bunu zorlamalı. Materyali artırmak lazım, sınıfları küçültmek lazım. Öğretim üyelerinin, öğrenciler için aktif katılım yolunun açılmasında zorlayıcı bir eleman rolünü yüklenmeleri gerekiyor. Öğretim üyelerinin en zayıf olduğu nokta pedagoji bilgisidir.

Bir de, bir öğretim üyesinin her şeyi bilmesi gerektiği fikri var. Ben her şeyi bilmiyorum, bilemem de. Bana bir şey sorulduğunda, **''düşünmem lazım''** demem gerek. Bu, öğrencide de öğretim üyesi mitini dağıtır. Sonra, öğretim üyesi anlatırken bazı yerlerde boşluklar kalıyor. Oraların doldurulmasında da soruların önemi var.

Allah sağlık versin, biz çok fazla şekil üzerinde duruyoruz. Dünyadaki uygulama incelenmiyor, uygulamaların anlamı tartışılmıyor. Dikkatin dersten vizeye çekilmemesi gerek. Mesela Amerika'daki sistemde sene içindeki ortalamaya göre finale almama gibi bir olay yok. Yalnızca sene içinde alınan not yüzde 40 olarak sene sonuna taşınır. Mesela, seçme dersin çok olduğu sistemde olan danışman sistemi, bizim gibi paket program uygulanan sisteme ithal ediliyor. **''Alalım''** diyorlar, alıyorlar. Bunları akademik meclislerde tartışmak lazım. Ama akademik meclislerde **''kopyayı nasıl önleriz?''** diye konuşuluyor. Üç asistanla gidelim, yok beş asistanla sınav yapalım. Orada da aynı şeyi söyledim: Benim yaptığım uygulamada da kopya olmuştur. Ama başında beş adam varken kopya çeken adam, **''oh, ne biçim çektim''** deyip bunu yüceltecektir. Ama, hiç bir baskı yokken kopya çeken kişi, birinci seferde üzülmese ikinci sefer üzülecektir.

Recai- Sizin ikinci sınavda söylediklerinizden sonra bir arkadaş ağlamıştı.

İ. Önder- Evet, mesela bu olduktan sonra Maliye Politikası dersi solda sıfır kalıyor. Alırsınız bir kitabı okursunuz yoksa. Kitabı satır be satır derste anlatırsınız. Bu devlete de ters bir olay. Niye bu iş yapılıyor? Siz derste kitabı anlatıyorsanız adam derse gelmesin zaten. Boş yere sınıfı işgal etmesin. Geçenlerde bir öğrenci arkadaşa rastladım, çayocağının orada. **''Niye gelmiyorsun, nerelerdesin?''** dedim. **''Valla eskiden kantine gelirdik, derslere de arada sırada girerdik''** dedi. Olaya bakın. Derslere gelip arada kantine girmesi normal iken, kantine gelip arada derslere giriyor. Ama ne yapsın ki çocuk derste yalnızca kitap anlatılırsa? Benim sene sonu sınavım kitap, artı derste anlattıklarımdır. Sadece kitabı çalışan da geçer, ama 60-70 alır. Hatta devamı ben böyle kontrol ediyorum. Mesela sınıfta kâğıt gezdiriliyor. Bu resmen insanları yalancılığa itiyor. Bunun ne gereği var. Öğrenci gelmeyecekse gelmesin. ne karışıyorsunuz...

Recai- Siz derste bir şeyden söz ediyordunuz. ''Birçok şeyi eleştiriyoruz, ama eleştirdiğimiz şeyleri aslında koşullayan bir sert çekirdek var, ona bir türlü dokunmuyoruz.'' Bu ''sert çekirdek'', içinde ilişkiye girdiğimiz kanallarmış gibi geliyor. Mesela derslerin ve içeriklerinin belirlenmesi konusunda, bu ders ilişkisinin taraflarından biri olan öğrencilerin katılımının tümüyle dışında bir şeyler düşünülüp, kotarılıyor. Sınıfların mekânsal yapısı bile buna uygun. Öğretim üyesinin konuştuğu yer biraz daha yüksek, bir kürsü. Sınıfların kalabalık olması, katılımı ayrıca zorlaştırıyor. Yani sizin önerdiğiniz ilişki, bu kanallar içinde ne derece gerçekleşebilir? Ya da başka kanallar oluşturamaz mıyız? Öğretim üyesiyle bir gurup öğrencinin yapacakları çalışmalar gibi.

İ. Önder- Buradaki **''sert çekirdek''** düşüncesine katılıyorum. Sistemin, ''olumlu'' diyebileceğimiz şeyleri önleyici bir özelliği var tabii. Fakat burada şekilcilikten kaçınmak lazım. Örneğin, sınıfta daha yüksek ve ayrı bir konum sağladığını söylediğimiz kürsüyü ele alalım. Eğer öğretim üyesi, öğrenci arkadaşlarına güveniyorsa, onlarla birlikte olabiliyorsa, kendini hiyerarşik bir üst olarak hissettirmiyorsa, bence kürsünün o niteliği ortadan kalkabilir. Bir başka öğretim üyesinde o kürsü iyice belirginleşebilir.

Önerdiğiniz çalışma grupları çok yararlı bence.

ONDAN BUNDAN

Polonya gençliği- İtaatsizlik yerleşiyor mu?

Polonya'da öğrenciler "normalleştiriliyor"

Polonya hükümeti, geçtiğimiz ay bütün okulların yönetimlerine gönderiği bir direktifle, "sapkın davranış" gösteren bütün öğrencilerin isim listelerinin çıkarılmasını istedi. Okul yöneticileri, "kenar gruplar"dan olduğunu düşündükleri bütün öğrencileri, bu arada özellikle "hippiler"in uyuşturucu kullananların ve "Faşistlerin" isimlerini, doğum tarih ve yerlerini, ikametgâhlarını ve ebeveynleri üzerine bilgileri içeren listeler düzenleyecekler.

Polonya hükümetinin ve dolayısıyla ordusunun gençlerden bu kadar huylanması ülkede "toplumsal patoloji"nin yaygınlaştığını tespit etmiş olmalarından kaynaklanıyor. Jaruzelski ve Polonya ordusunun en büyük derdi, Dayanışma hareketinin genç kuşaktan çok fazla iltifat görmüş olması. Özellikle yüksek okullar, Dayanışma ve KOR (Toplumsal Özsavunma Komitesi) hareketlerinin "kaleleri" arasında yer alıyor. Başkan Jaruzelski, "politik ruhu mahvolmuş olan gençlere liselerde ve yüksek okullarda yer olmadığını" söyledi. Polonya'da YÖK'e fark atan bir başka uygulama da öğretim üyeleriyle ilgili: Son iki yıl içerisinde Polonya üniversitelerinden toplam 1.323 öğretim elemanı uzaklaştırılmış...

Nükleer füzeli ilanlar

Silahlanmadan duyulan korku, ama aynı zamanda barış hareketinin doğurduğu tepki, Batı Almanya'da günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası. Bu, gazetelere verilen ilanlarda da ortaya çıkıyor. Korku, hem kaçışa, hem de protestoya yol açabiliyor. Yerel gazetelere bir göz atalım:

"Orta yaşlı, Hitler'den zarar görmüş, 1944'de bombalara hedef olmuş, yaralanmış çift, 30 Ocak 1989 için NÜKLEER SİLAHTAN ARINDIRILMIŞ, emekliliğinde dinlenebileceği bir yer arıyor. Orman kıyısında olması, tercih sebebidir. Adres..."

"Itzehoer Jusos, (Genç Sosyalistler Sosyal Demokratların Gençlik örgütü) protesto gösterisi için, kullanılmış füze arıyor. Salı günü saat altıda almak istiyor. Yer..."

"DUYURU!..'deki arsamı NÜKLEER SİLAH BÖLGESİ ilan ediyorum. Böylece, komşumun, arsasını nükleer silahlardan arındırılmış bölge ilan etmesinden sonra, askerî denge sağlanmış olacak. İmza..."

Maradona'nın gramı 23 bin lira

Arjantinli ünlü futbolcu Maradona Arjantinli Juniors tarafından İspanya'nın FC Barcelona kulübüne 1 milyar 600 milyon lira gibi astronomik bir tutara satılmıştı, bilirsiniz. Geçenlerde birisi üşenmemiş hesaplamış, Maradona 70 kilo olsa gramı 23 bin liraya geliyor. Kilosu da 23 milyon liraya kemiği yağı falan dahil. Eroin bile daha ucuz.

İki cebe aynı anda- Maradona futboldaki yeteneğini ticarî zekayla birleştirmişe benziyor. Yukarıdaki reklam fotoğrafından hem Puma eşofmanı giydiği hem Agfa filmini tanıttığı için epey yüklü bir para almış olmalı.

keçinâme

dereye düşen keçiler fablını ilk o yazıyor. Örneğin Ezop'ta da keçiler var ama, öyle pek inatçı değil bunlar. Ezop insanları eleştirmek için yazıyor hayvan masallarını; onun için de hayvanları arasında pek öyle "olumlu kahraman" yok. Keçi de nasibini aynı şekilde alıyor. Eski dünyaya özgü, demiştik. Daha Sümerler, Hititler zamanında evcil hayvanlar arasında sayılıyor. Bir Sümer masalında, kurdu aldatan kurnaz bir hayvan rolünde görüyoruz onu. Hititlerde üç keçi ile iki koyun eşdeğermiş, ele geçen fiyat listelerine göre. Bu "ucuzluğu" tarih boyunca pek değişmemiş, sütü, kılı işe yaramıyor değil, ama çok değerli de sayılmaz (Fransızlar keçi sütünden güzel peynirler yapmakla ünlü; bizde pek kullanılmıyor bu şekilde). Akdeniz bölgesinde oğlak yenir, çevirmesi "Mavi Yolculuk"ların heyecanları arasındadır. Ama dişisinin ishal yaptığı söylenir hep.

Türkçe'de "keçi" deyince akla önce "inatçılık" geliyor; sözlüklerde bile mecazî anlamı böyle gösteriliyor. Onun için "keçileşmek", "keçilik etmek" gibi deyimler hep inatlaşmaya ilişkin.

Bir de "keçileri kaçırmak" var; herhalde bunlar bir kere dağıldı mı bir daha toplayamamaktan geliyor. Biz Türkler galiba hayvanlarda hep "inatçılık" görmüşüz. Çünkü keçiden başka "eşşek inadı", "katır inadı" falan da diyoruz ve "deveye hendek atlatmak" üstüne deyimlerimiz var. Benzeri hayvanlar arasında "koyun"la "sığır"dan şikayetçi değiliz. Ötekilerin, bizim anlayamadığımız davranış biçimlerini görünce bunları bize "inat yapmaları"na bağlıyoruz. Doğrusu, ideali "koyun" olan bir toplum olmak da hoş görünmüyor ya, biz şimdi koyunları kendi koyunluklarına bırakalım, keçilere gelelim. Bütün evcil hayvanlar içinde en bağımsız davranışlısıdır keçi. Herhalde inatçı tanınması bundan ileri geliyor. Çoban gerektirmez, kendi başına becerir. En olmadık yerlere tırmanır, bir karış düz kayada dört ayağını toplayıp durur. Ağaca bile çıkar; keçinin ağaç düşmanı olduğunu, evcil hayvanların en "muzur"u olduğunu Larousse dahi yazıyor. "Keçiyolu" lafından da belli, daracık yerlerden geçebilen, çevik bir hayvandır keçi.

Eski dünyaya özgü bir hayvan; zaten pek evcilleşmiş sayılmayan evcilinin yanısıra, bir de yabani türleri var. Keçinin inatçılığını evrenselleştiren ilk edebiyatçı, La Fontaine. Köprü üstünde birbirleriyle inatlaşıp

Kuzeyliler de keçiyi tanımış. Germen mitolojisinde tanrı Thor'un arabasını keçiler sürüyor. Dünya Ağacı Yggdrasil'in yanında, her zamanki gibi keçiler ağacı kemiriyor. Tanrılar Bahçesinde Keçi Heidrun'un sütünü içen tanrılar da var. Burada Keçi Heidrun'un rolü hayat vermek. İbrani geleneğinde keçi eti yenir, kurbanı kesilir "makbul" hayvanlardan. "Günah keçisi" kavramı galiba ilk bu gelenekten doğmuş. İnsanların yediği haltların bağışlanması için keçinin birini çöle kovalarlarmış. Demek ki, daha önceki bir dönemde, insanla keçi arasında bir akrabalık biçimi düşünülmüş.

Ama "dünya keçi edebiyatı"na en güçlü damgayı Akdeniz uygarlıkları vurmuş, özellikle de eski Yunanlılar. Zaten keçi Akdeniz ortamında asıl yerini bulur, makiler arasında, o hafif ürkütücü duruşuyla, şaşırtıcı çevikliğiyle, ele avuca sığmazlığı, başını becerirliğiyle. Eski Yunan, yarı-insan, yarı-keçi varlıklar üretmiş hayal gücünden: Satyrler, örneğin... ama en başta keçi ayaklı tanrı Pan! Burada keçi inatçılığın değil, **şehvetin** temsilcisidir. Ve **sefahatin!** Pan gece gündüz sarhoştur, flütünü çalarak dolaşır, Yunan doğasının köşe bucağını dolduran peri kızlarının hepsini "becermiş" olmakla övünür. Arada bir de garip bir gürültü çıkarıp insanları korkutur, **panik** yaratır. Keçi ayaklı Satyr'ler de onun gibi ırz düşmanıdır, dağda bayırda ellerine düşenin vay haline!
İnsanlara şarabı armağan eden tanrı Diyonisos da -eli dert görmesin- keçiyle bir şekilde ilgilidir: bir keçi postuna sarınıp dolaşır; bir zamanlar keçi olduğu rivayet edilir; kimisine göre boynuzları vardır. Hocası, Pan'ın kendi gibi sarhoş ve iflahsız oğlu Silenos'tur. Bir sonraki dönemin Orpheus'u da Diyonisos ile ilgili olduğuna göre, mistik coşku, tutku, sarhoşluk gibi şeyleri temsil ettikleri, "keçiliğin" de bunlarla ilişkili olduğu anlaşılır.

Tabii Diyonisos'un şaraptan başka tiyatronun doğuşuyla da alışverişi var. Tragedya lafının "tragoudis"ten geldiği ve "keçi şarkısı" anlamında olduğu söylenir. Bazı bilim adamları başka kelimelere dayandırıyor bunu, ama keçilerden yana olmak daha doğru gibi ve bu bilim adamlarının sırf "keçiliğe" önyargılı oldukları için böyle yazdıkları düşünülebilir! Bütün bu keçi kültürüne Hıristiyanlık da yepyeni bir şey ekledi: Şeytanı keçileştirdi. Neden mi? Putperest, pagan Yunan'dan devralınan Pan ve Satyr resimleri, Hıristiyanlara günahın simgesi gibi göründüğü için. Böylece boynuzlu, keçi ayaklı, keçi kuyruklu şeytanlar ve zebaniler türemiş oldu. Oysa Kutsal Kitap'ın şeytanı böyle keçi ayaklı falan değildi, tersine Meleklerin en güzeli, parlağı olarak tanınıyordu. Yani, bir zamanlar insanın günahını yüklenen keçi, insanı günaha sürükleyen şeytan oldu.

Ama işte, bu hayvanın bu kavramla bir ilgisi olmalı, başından beri. Sahiden fazla şehvetli midir, sahiden inatçı mıdır? Pek değil herhalde. Ama insan bir Akdeniz mekânında, sarp bir kayada, oraya nasıl çıktığına akıl erdiremediği bir keçiyi -genellikle önce sesini işitip- görünce, "Bu hayvanda bir tekinsizlik var," diyor ister istemez. Sakalına sağlık keçinin, bağımsızlık ne de olsa güzel şey.

Muhabbet bu kapağın altında

Ali, Mahmut, Hasan ve biz İsterseniz takılın

Hasan- Bir yudum bira, bir nefes sigara.

TANIL BORA

*Ankara'da beş-on metrede bir karşımıza çıkan birahanelerden birine dalıp dalgalarına taş attığımız Ali, Mahmut ve Hasan, **"dışardan bakıldığında"**, birahaneye takılan bütün gençlerin konuştuklarını konuşuyorlardı.*

*Zaten, herhangi bir birahaneden içeri göz atıldığında, hep aynı şeyler konuşuluyormuş gibi geliyor. Duruşlar, tavırlar, yüz ifadeleri, hep aynı. Hele akşam saatlerinde, iş ya da okul çıkışında, ya da bütün gün sağa sola takılmanın yorgunluğuyla birahanelere takılan kalabalık, tekdüze uğultusuyla hep bir örnek görülüyor. Oysa,kendimiz bir birahaneye otursak, konuştuğumuz şeyleri son derece önemli buluyoruz, tamamen kendimize özgü sayıyoruz. Ama birahanede otururken dışardan birileri gelip, **"Birahanelerde kadere yanılır, efkar dağıtılır; siz de burada herkes gibi dertleşiyorsunuz işte"**, dese, muhtemelen itiraz ederiz. O sırada gerçekten dertleşiyor olsak bile...*

*Ama, Ali, Hasan ve Mahmut'la gerçekten tamamen kendimize özgü şeyler konuştuk. Kimse, **"geleneksel birahane muhabbeti"** yaptığımızı ileri süremez. Çünkü konuşmamız **"geleneksel birahane muhabbeti"** üzerineydi...*

Derdi olmayan içmez
ama biz dert için içmiyoruz

Gençler son zamanlarda bayağı asık suratlı.

Ali- Bu, kendi açımdan düşünürsem, maddi ve manevi sıkıntıların verdiği bir şey. Tamam, maddi yönünü hep söylüyorlar ama, manevi yönü de var işin...

— Gençlerin bu sorunları ile birahanelerin yaygınlaşmasının ilişkisi ne? Birahaneler mi herkesi kışkırttı, yoksa milletin asık suratlılığı, bozukluğu nedeniyle mi birahane olayı ortaya çıktı?

Mahmut- Şöyle: Kızılay'da adım başı birahane var. Gençler arasında özenti var. Arkadaşlarla buluştuğu zaman hava atmak istiyor. İcabında, "birahanede kafayı çektik, çakırkeyif olduk" falan diye. Hava atma özentisi var. Gerçi ben bunlara kesinlikle karşıyım ama, kişiye göre bu görüş değişebilir tabii.

— Ben gene asık suratlı, dertli olmakla birahanelerin ilişkisi ne onu soracağım.

Ali- Tabii, bence yüzde 90 öyle. Dertli olmayan insan içmez.

Mahmut- Sizin yok mu derdiniz?

- Var.

Mahmut- Siz içmiyor musunuz?

— İçeriz, hatta belki biz de şimdi gidip bir şeyler içeriz.

Mahmut- Demek ki derdi olmayan insan içmez.

— Ama bir de şunu diyenler var: Derdi olan adamın içmesi, derdinden kaçması demek..

Hasan- Valla, herkesin kendi çaresini bulması lazım. Kimisi alkolde arıyor.

— Siz peki, başka çare olmadığı için mi burada içiyorsunuz?

Mahmut- Kişisine göre, arkadaşım veya ben bunu içkide bulabiliriz.

— Ama rahatlamak başka, çözmek başka.

Mahmut- Çözemezsin...

— Peki, çözmenin yolu bulunabilir mi? Yoksa, mesela sen mi bulamıyorsun?

Mahmut- Aramak.. çözmek mümkün olsa, adam gelip de burada içmez.

— Çözüm bulamıyoruz diyorsun.

Mahmut- Bulamıyoruz değil, belli değil. İçkide arayan adam bulamaz. Bugün bulur, yarın bulamaz.

— Ama sen o zaman, "ben derdimi çözemeyeceğim" demiş oluyorsun.

Mahmut- Şimdi ben dert için içmiyorum.

Hasan- Biz dert için gelmeyiz. Sohbet için...

Mahmut- Ben arkadaşların buna inandıklarını sanmıyorum. Hani "ben bunu içeyim de derdimi unutayım, cart curt" diye bir şey yok. Biz gençlik olarak alışılagelmiş belli bir muhabbet olsun diye içiyoruz...

— Peki bunun arabeskle de ilgisi var mı?

Hasan- Yok. İçerken öyle dinliyoruz. Sanat müziği de olabilir.

Burada bir de kız olsa
ama olmaz ki

Bazılarına göre, gençlerin en büyük sorunlarından biri, karşı cinsle ilişkiler, kızlarla filan...

Mahmut- Bizde öyle bir şey yok. Biz arkadaş topluluğu olarak futbola özen gösteriyoruz mesela.

— Peki, kızlarla ilişki kurmayı hiç istemiyor musunuz?

Mahmut- Her genç ister tabii kızlarla dolaşmak gezmek.

Ali- Bizim toplumda yanlış görülüyor. Kızla kol kola gezemiyorsun. Benim bir kız arkadaşım var gezemiyorum. Ailesi görür, anası görür, abisi görür...

— Mesela burada hep beraber kızlarla birlikte içip muhabbet etmeye ne derdiniz?

Hasan- Valla, şimdi burada bir kız olsa herkesin gözü bu masada olur. Herkes yiyecek gibi bakar. Mesela beş kişilik bir arkadaş grubunda erkek arkadaşlarla gönül rahatlığıyla konuşabiliyorsun, dertleşebiliyorsun. Kız olsa, beş tane erkeğin arasında neyin nesi diyecekler.

Mahmut- Toplumumuzda bu anlayışlar hep değişik oluyor tabii.

Biracıda sohbet- "İlle de içmek..."

Gençlik, gönlünce davranabilmek
ama herkesin eğlencesi kendine

Gençlik dediğiniz zaman sizin aklınıza ne geliyor?

Ali- Gençlik deyince, gönlünün istediğini yapabilmektir. İstediğin herşeyi yapacaksın.

— Sen yapabiliyor musun?

Ali- Yapamıyoruz.

— O zaman kendini gençten saymaman mı gerek?

Ali- Evet, aslında öyle...

Mahmut- Tabii kişiye göre fikirler değişir.. İmkan olduğu ölçüde herkes kendi gençliğini değerlendirmeye çalışır. Kimisi mesela sevgilisiyle diskotekte eğlenir. Kimisi başka şeyler içer...

— Sizin bu konuda hiç bir özleminiz yok mu?

Ali- Tabii, gazinoda içmek daha iyi.

— İçmek illede olacak diyorsun...

Mahmut- Yani, eğlenmek aslında. Her insanın bir eğlencesi vardır. Sizin kendinize göre vardır, bizim de kendimize göre vardır. Değil mi? Kimisi gider evinde içer, kimisi gider mahalle aralığında kahvehaneye. Şimdi mesela biz burada değil de pavyonda, gazinoda eğlenmeyi de isteriz hani. Kendi şahsım olarak değil, arkadaşlarım adına söylüyorum.

— Bir de, başka gençlik grupları var. Mesela Tunalı'ya takılan gençlik var.

Hasan- Onların durumları farklı. Genellikle oraya mesela yüksek tabaka gider.

— Ama çalışan gençlerden de oraya takılanlar var..

Hasan- Takılan var..

Mahmut- Ama özenti için takılıyorlar yani..

— Peki sen bunu nasıl değerlendiriyorsun?

Mahmut- Valla ben yanlış görüyorum. Maddi imkanın sürekli olması lazım. Yoksa biz de takılalım, girelim o ortama mesela. Ama bu belli ölçüde oluyor. Mesela gidiyor, belli bir süre oraya takılıyor. Yahut bir hafta, bir ay. Ondan sonra takılamıyorsun, çünkü maddi imkanın elvermiyor.

— Sadece maddi imkan elvermediği için mi karşı çıkıyorsun? Yoksa ayrıca o ortamdan mı hoşlanmıyorsun?

Mahmut- Param olsa da... kişinin yetişme tarzına göre gireceği ortam değişiktir. Herkesin kendisine özgü, ailesine has yetişme özellikleri vardır. Bakış açıları değişiyor. İcabında ilk bakışta hoşuma gidebiliyor benim. Ortama girerim icabında. Fakat, bakıyorsun ortam açmıyor. Bakıyorsun, ben bunlara ayak uyduramam.

Maksat sohbet
ama birayla ama pavyonda

Gençlerin birahaneye gitmesine pek iyi gözle bakılmıyor da. Birahaneye giden adam ipe sapa gelmez şeyler konuşur diye düşünenler de var.

Ali- Valla, biz şimdi işten çıktık, eve dönmeden evvel birer kadeh birşeyler içiyoruz. Eczanede çalışıyoruz biz.. İki arkadaş da kunduracıda çalışıyor.

— Her akşam geliyor musunuz birahaneye?

Ali- Haftada bir kere filan geliyoruz.

Hasan- Alışkanlık değil yani. Sohbet, muhabbet. Mesela bu akşam dedik ki, grup olarak biraraya gelelim, muhabbet falan ederiz.. İş sorunlarımızı konuşuyoruz, çeşitli olayları.

— Biz dün akşam saat onda birahaneleri dolaştık. Hiç genç bulamadık. Şimdi de akşam saat 8, çoğunlukla yaşlılar, orta yaşlılar var. Siz de mesela bir on onbeş sene sonra gene hep birahaneye takılmaya devam edecek misiniz?

Hasan- Bilemeyiz. Belki o zaman şartlar değişir, başka yere takılırız.

— Peki, gerçekleşme ihtimalini bir yana bırak, boş zamanında, muhabbet etmek için gitmeyi hayal ettiğin bir yer var mı? Hayal ettiğin...

Hasan- Yapmayı hayal ettiğimiz şey, arkadaş çevresinde birarada bulunmak...

Mahmut- Birarada bulunmak.. bar olabilir, pavyon filan..

— Mahalle arkadaşlığı olayını özlediğiniz oluyor mu?

Hasan- Olmaz olur mu, oluyor tabii..

Ali- Şu muhabbeti apartmanın duvarında yapmak çok daha iyi.

— Öyle bir havayı yeniden yaratmaya çalışıyor musunuz? Böyle bir şeyi engelleyen nedir sana göre?

Hasan- Engelleyen şöyle.. Mesela mahallede herkes birbirine yaklaşmak, arkadaşlık kurmak çabası içerisinde ama, karşılaştığı zaman söylemiyor.

— Birahaneden kalkıp eve gidince, ağzın da alkol kokarsa, evden bir şey demiyorlar mı?

Ali- Ben ağzım kokuyorsa doğru odama çekiliyorum. Tabiî fırça atıyorlar.

HADİ BULUŞALIM İLİŞKİLERİ KONUŞALIM

Kızı beğendik, sonra..?

AYŞEN TAŞKENT

Aslında Ercan, Cem ve Selçuk'un o gün bizimle sohbet etmeye pek niyetleri yoktu, ama konuştular. **Denizatı** çay bahçesine her zamanki gibi "günlük olağan" çaylarını,biralarını, kahvelerini içmek için gelmişlerdi. Amacımız kız-erkek ilişkilerini konuşmaktı. Dört saat konuştuk. Özünü elimizden geldiğince koruyarak veriyoruz.

Cem- Ben rahat bir insanım. Herkesle kolaylıkla bir ilişkiye geçebilirim. Bu belki de iyi koşullarda yaşıyor olmamdan kaynaklanabilir...Konuşurum,ama bu benim en iyi arkadaşlarımın kız olmasını sağlıyamadı. Bunda kuşkusuz karşımdakinin de payı var. Burada da çeşitli koşullandırmalar var. Fesatlık denen bir şey ortaya çıkıyor, güvensizlik falan... Böyle olunca da insan kendisini ilişkide tanımlayamıyor.. Ben isterim ki örneğin Selçuk'a anlattığım bir şeyi bir kıza da anlatayım. Zaten de böyle olması gerek..

Selçuk- Olur mu? Sen nasıl anlatırsın? Mesela yaptığın iş ten ona bahsedemezsin ki. Anlamaz çünkü. Senin ne iş yaptığın onu ilgilendirmez, zaten de anlamaz... Şimdi açık söyle. Sen bir teyp almaya kalksan kime sorarsın? Kıza mı, erkeğe mi?

Cem- Tabii ki kim biliyorsa ona gideceğim.. Bu kız da olur erkek de.. Öyle kızlar var ki Sony C20'nin daha iyi olduğunu söyleyebilir.

Selçuk- Olur mu canım!. Onlar dış görünüşüne bakıyorlardır. Yüzeyseldirler...

Ercan- Bir dakika.. Burada Cem yanlış konuşuyor.. Şimdi bakın, bazı şeyler var ki kızlarla konuşamazsın, olmaz. Diyelim ki benim kafam bozuk, bir şeye üzülmüşüm, kime gideceğim derdimi anlatmak için? Bir kızla bunu yapmak zordur ya.. En başta beni tanımıyor.

Selçuk- Tabii ya, erkek arkadaşlar ayrıdır, kızlar ayrı.. Birisiyle başka bir şey konuşursun diğeriyle başka bir şey. Zaten sorun neyse onu çözebilecek kişiye gitmek lazım. Gerçi ne demişler, eşek çamura çökünce sahibinden yiğit olmaz... Hem herkesin de bir başkasından üstün yanı vardır. Kız erkek ilişki-

Cem:
Önce mimik jest, sonra mizansen
Selçuk:
Ahlak kuralları var
Ercan:
Masada bayan var

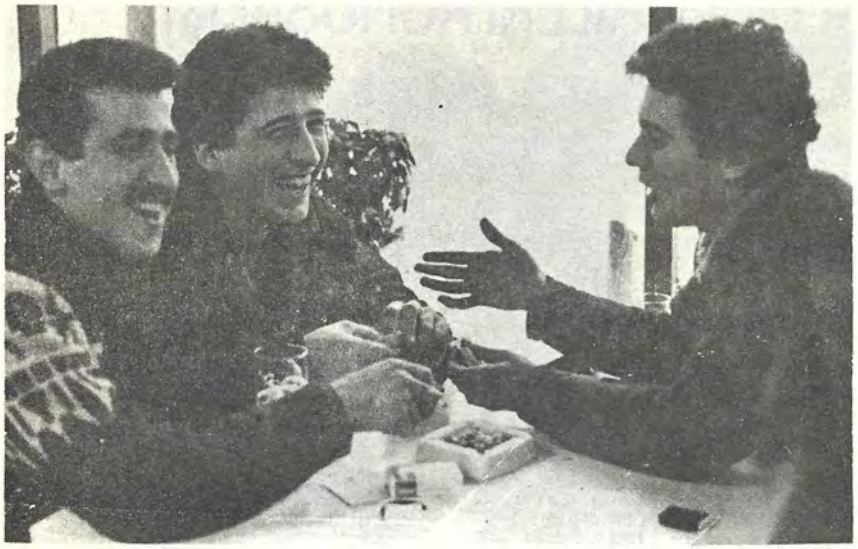

"Hiç konuşmamıştık"— Selçuk, Cem, Ercan

sinde de bu böyle. Karşındaki kızın seni mutlu edebileceği yer vardır, sorununu çözebileceği konu vardır ama bunların hiçbirini yapamayacağı yerler de vardır.. Kız portakalı alır oyar, üstüne bir mum diker getirir orada seni mutlu eder. Ama bunu ben yapamam işte. Bu noktada o benden üstündür.

Cem- Bir kere ona fincan derler. Ayrıca kimse kimseden üstün değildir, olamaz da.. Benim hiç ilgilenmediğim bir işi bir başkası yapıyorsa ve de başarılı oluyorsa bu demek değildir ki o kişi benden üstündür. Olsa olsa kabiliyetlidir.

- Diyelim ki bir işi ustaca yapan karşı cinsten biri. Ve o işi ondan öğrenmek ve onunla birlikte yaparak paylaşmak istiyorsun?

Cem- Gayet temiz duygularla gidip, ben senin resim çalışmalarına katılmak istiyorum desem kız bana dönüp **"ben sözlüyüm"** diyecek.

Ercan- Herkesin üstün olduğu bir yan vardır. Sen bunu bilirsin ve ona göre davranırsın.. Mesela ben geçenlerde hayatımda ilk defa çamaşır yıkamaya kalkıştım. Ne yaptım? Gittim bakkaldan ALO aldım. Evde ALO'yu açtık. Baktık içinde mavi mavi bir şeyler var. Arkadaşım, **"ulan bu maviler beyaz çamaşırları"** boyar dedi. **"Doğru ya"** dedik. Oturduk mavileri tek tek ayıkladık. Böyle bir kerizliği bir kız olsa yapar mı? Yapmaz. Çünkü o işi biliyor. Gerçi şimdi ben de biliyorum.

Selçuk- Tamam o çamaşırı senden daha iyi bilir. Komple bir insan olamaz zaten.

Ercan- Eyvallah. Mesela diyelim ki benim karım cahil. Çocuğumun yetişmesi gerekiyor. Tabii ki o babasından üstün olacak. Benden daha gelişmiş, daha komple bir insan olacak. Öyle değil mi? İnsanlar farklı olacak. Şimdi panayırlarda var. Vuruyorsun sayı gidiyor. Yüz tane kadın gelsin vursun, bir de ben vurayım, ne olur?

CEM: Ben isterim ki, Selçuk'a anlattığım bir şeyi bir kıza da anlatayım.

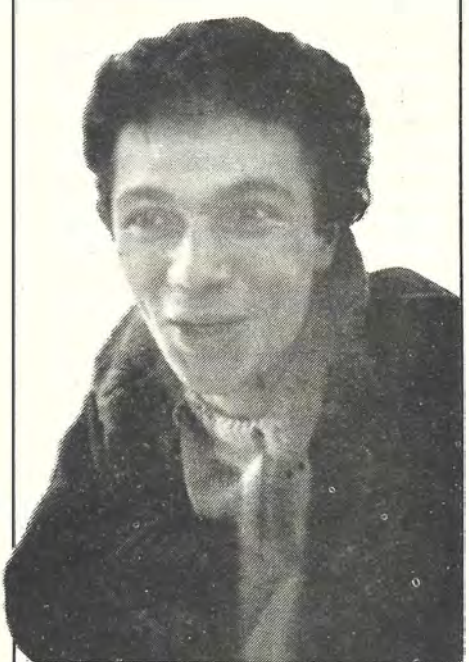

SELÇUK: Olur mu? Nasıl anlatırsın? İlgilendirmez, anlamaz.

Cem- Şimdi onu karıştırma, fiziksel farklılıklar tabii ki var.Ama bu farklılıklar senin üstün olduğun anlamına gelmez.

Ercan- Tabii canım. Ben de böyle bir şey söylemiyorum zaten.

-Biraz ilişkilere dönsek...

Cem- Bak size biraz önce olan bir şeyi anlatayım. Şu yandaki masada oturan kızlar var ya. Ben yeşil gözlü kızlardan çok hoşlanırım. Kızlardan birisi yeşil gözlü, ben de kıza iyi bir şekilde baktım. Gerçi buna kesmek deniyor ama, olsun, ben baktım. Kız ne yaptı? Bunu arkadaşlarına söyledi, fısıldaştılar, masada bir hareket oldu. Ve yer değiştirdiler. Bunun üstüne ben de bir daha bakmadım.

Selçuk- Ama ne oldu biliyor musunuz? Garson geldi, **"abi o kızın sözlüsü var"** dedi Olmuyor tabii.

Cem- İlişkiler de böyle başlamaz mı.. Bir yerden başlamalı. Önce mimik-jest, sonra da mizansen... Başka nasıl olur ki?

-Kafanızda yarattığınız ilişki adına neler yapıyorsunuz?

Ercan- Şimdi bir şeyler söyleyeceğim ama masada bayan arkadaşımız da var, olmaz. Beni geçin. Yarın buradayım, gelin konuşalım.

Cem- Biz saatlerdir burada neyi tartıştık. Tam burada, asıl o varken söylemen gerekiyor.

Selçuk- Doğru.

Cem- Ben bir kızı beğenirim. Beğenmişsem ve tabii gidiyorsam, ben neden gittiğimi biliyorum demektir. İlla da sevgili için değil, arkadaşlık dostluk kurmaya da giderim. İlişkiyi kurduktan sonra, birbirimizi tanırız, fikrimiz değişebilir. Ama tüm bunlar için yine de biraz medeni cesaret gerekiyor.

Selçuk- Ben Cem'in söylediklerine katılıyorum.

- Peki ya seks?

Cem- Yani nasıl?

- Birlikte olduğun kızla cinsel anlamda neleri yaşamak istersin?

Cem- Yani randevuevine gidersin, ya da o tür kadınların olduğu sokaklardan bir tane kadını alırsın, sabaha da bırakırsın.

- Yok, o anlamda değil, birlikte olduğun sevgilinle...

Cem- Ha, mesela benim bir deneyimim oldu. Birlikte çıktığım kız arka-

"Benim çok hoşuma giden bir kız vardı. Konuşuyorduk, anlaşıyorduk falan. Ama arkadaşlar kızın eskiden başkalarıyla sarmaş dolaş gezdiğini söylediler. Ben aynı sevgiyi gösteremedim. O şey var ya... bakirelik. Çok büyük etkisi oluyor."

daşımla oturup, konuşarak, gidebildiğimiz yere kadar gideriz. Ama bu da bir yerde anlaşmaya bağlı.

- Senin kafanda bunun bir sınırı var mı?

Cem- Nasıl tanımlanabilir, bilemiyorum ama öpüşmekten tutun da daha başka şeylere kadar devam edebilir bu. Ama bunda da bir güven sorunu var. Seksin bir ilişkide ne kadar olacağını da o saptıyor.. Tabii başka tür olaylara da yol açabilir aynı şey.. Mesela benim çok hoşuma giden bir kız vardı.. Konuşuyorduk, anlaşıyorduk falan. Ama sonra arkadaşlar kızın eskiden başkalarıyla sarmaş dolaş gezdiğini söylediler.. Ben aynı sevgiyi gösteremedim.. Geri çekiliyorsun, yani ben öyle yaptım.. O şey var ya... Bakirelik.. Çok büyük etkisi oluyor erkek için.

"Şu yandaki masada oturan kızlar var ya. Ben yeşil gözlülerden çok hoşlanırım. Kızlardan birisi yeşil gözlü. Ben iyi bir şekilde baktım. Kesmek deniyor ama ben baktım. Fısıldaştılar. Yer değiştirdiler. Bir daha da bakmadım."

Desen: René Margritte, 1935.

- Ama sen de bir şekilde cinsel ilişkide bulunmuşsun, o ilişkiden önce aynı "soğuma" sana da gösterilebilir, hem de sevdiğin kızdan?

Cem- Aslında haklısınız. Bir hatıra defterinde **"şimdiye kadar hiç öpüştünüz mü?"** diye bir soru vardı.. Ben de **"evet, bir fahişeyle"** diye yazmıştım. Bunu okumuş kız arkadaşım, kırıldı. Saatlerce konuşarak anlaştık.. Yani onlar için de aynı şey sözkonusu.. Tabii güven vermek de bir yerde yetmiyor.. Toplumun o kadar çok etkisi var ki. Sen öyle davranıyorsun, çoğu şey gibi. Ama ben ikna olabilirim her zaman. Kasımpaşa'da büyüdüm ben.

"Önce duygusallık gelir sonra seks. İlk olarak bir kıza iki türlü bakarsın. Ya duygulu ya da öyle... Diyelim ki sevdin. Konuşursun, gezersin falan. Ondan sonra sırası gelmiştir. Fahişelere gidiyorsun, orada seks var... Ama başka bir şey yok."

Orada gördüklerimden sonra hiç bir uyuşturucu alanla konuşmamaya karar vermiştim. Ama Raci Baba diye biri vardı, çok konuştu benimle önceleri, gene kabul edemedim ama, sonunda ikna edebildi beni.. Şimdi onlarla da konuşuyorum.

- Sevginin seksle beraber, içiçe olması gerektiği söyleniyor... Ne dersin?

Cem- Yoo, önce duygusallık gelir sonra seks.. İlk olarak bir kıza iki türlü bakarsın, ya duygulu ya da öyle.. Diyelim ki sevdin. Otursun, konuşursun, gezersin falan.. Ondan sonra sırası gelmiştir. Fahişelere gidiyorsun, orada seks var.. Ama başka bir şey yok.. Ne bileyim ben,çok duygusal bir adamım, belki o yüzden.

Selçuk- Ya bak bunu hiç düşünmemiştim...

Cem- Seksi duygusallık getirir.. Başka türlüsünü ben de hiç düşünmemiştim.

Selçuk- Ahlak kuralları var, örf ve geleneklerimiz var, bütün hepsine ters oluyor..

- Teşekkürler..

Selçuk- Size bir şey söyleyeyim mi, şu konuştuğumuz konuları daha şimdiye kadar aramızda hiç konuşmamıştık.. Çok iyi oldu..

Ölünceye kadar eğitim...

...tetkike fevkalâde değer acaba tatbike değer mi?

Konu: Eğitimde Japon modeli
Konuk: Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler
Soru: İncelediğiniz bu sistemin sonuçlarını biliyor musunuz?

Gençlik ve Toplum- Geçtiğimiz günlerde basında eğitimde Japon modeli'nin inceleneceğine dair açıklamalarınız yer aldı. Bu "eğitimde Japon modeli" nedir?

Vehbi Dinçerler- Japonya'da okul öncesi eğitim bebeklikten başlıyor, okul sonrası eğitim ölünceye kadar devam ediyor. Bebeğin ana kucağında anne sütüyle beslenip beslenmemesi meselesini bu adamlar yalnızca sağlık sorunu olarak görmüyorlar. Bebeğin altını bağlama meselesini ilerde çocuğun karakterini tayin eden bir faktör olarak görenler var.

- On dört yaşından küçük çocuklar arasında en yüksek intihar oranı, Japonya'da. Ayrıca, okul nedeniyle intiharlar, ders yüküyle şiddete başvuran çocuklar... Bunları biliyor muydunuz?

Dinçerler- Ben kesinlikle bu safhada Japon eğitim sistemini savunmak istemiyorum. Tatbik edileceğine ilişkin bir şey söylemek istemiyorum. Şahsi bir uygulama bu. Ama en azından şu mukayeseyi yapabilmeliyiz: Neden başarı oranı yüksek? Şu muhakkak ki fevkalade incelemeye değer bir konudur. Çünkü yüksek başarı oranı var. Tabii ki herşeyin bir maliyeti var. Siz bir gazetecisiniz. Bunun bir fırsat maliyeti var.

- İnsani maliyetinden , bedelinden söz ediyorum.

Dinçerler- Tamam da her şeyin sosyal, ekonomik, maddi, manevi pahası var Nasıl ki bir dinle, bir felsefeyi entere san bulabiliyorsan kendi içinde tutar bir sistemde, nasıl tetkik etmeye değe veriyorsan, Japon eğitim sistemi de tetkike fevkalade değerdir. Tatbike değer mi değmez mi, bize uygulanır mı uygulanmaz mı, ayrı bir konu.

- Yukarıdaki veriler kararınızda dikkate alınacak mı?

Dinçerler- Olmaz olur mu? Elbette önemli. Bunları zaten biliyoruz. Zaten sorularınızdaki amaçta da bir haklılık var. Diyorsun ki, bir fikrin, bir tercihin bir maliyeti var. Sosyal maliyeti vardır, manevi maliyeti vardır, yokolma şeklinde de bir maliyeti vardır.

- Sizi böyle bir model arayışına yönelten rahatsızlıklar nelerdir?

Dinçerler- Amaç nedir? İşin aslı iletişimdir. Bu iletişim yerine geliyor mu? Baktım ben gittim, gördüm, bir alıcı gözüyle inceledim. Benim de çocuklarım var ama, şimdi başkalarının da okumasından mesul biri sıfatıyla olaya daha kapsamlı bakıyorum. Daha alıcı gözüyle bakıyorsun. Gördüğüm şu: Öğretmenin öğrenciyle ve bizim öğretmenle çok iyi diyalog kurmamız lazım. Bu olmuyor, olamıyor. İletişim yok, en temel sorun bu.

- İletişim yok diyorsunuz. Bir arayış var ve konumuz Japon modeli. Bu nedenle oradan bir örnek vermek istiyorum. Fukuzawa örneği. (Bkz. Karşı sayfa) İletişim böyle mi sağlanacak?

Dinçerler- Ben de bazı istatistiklerden bahsedeyim. Japon nüfusunun aşağı yukarı yüzde 30'u şu andaki sistemlerinden memnun değil. Kendilerini tenkit ediyorlar yani.

- Bu tepkide insanlar üzerindeki toplumsal baskının bir payı olabilir mi?

Dinçerler- Olaya nasıl baktığınız önemli. Ben Japonya'ya gittim. 15-20 gün kaldım. Japonya'daki baskının kaynağı eğitim sistemi değil. Meseleyi ahlâkında aramak gerekiyor. Baskı onların ahlâk sisteminden geliyor. Harakiri yaptıracak bir ahlâk düzeni varsa, o harakiriyi adam askerde de yapar, eğitimde de yapar. Bu nedenle bunu birdenbire eğitimde aramak doğru değil. Ben size şunu söyleyeyim. Çok konuştuk Japonlarla. Alış-verişi bıraktık, konuştuk. Konuşacak kadar da akıllı insanlar. Dindar değiller. Ama o kadar inançlılar ki hayretler içinde kalırsınız. Nedir bu insanlara harakiri yaptıran, nedir bu insanları intihar ettiren, bu kadar ahlâklı yaptıran? Bunu Japon insanında aramak lazım. Şimdi ben diyorum ki bu iletişim nasıl sağlanıyor? Bir kitabın özetini okudum. Time dergisinde idi galiba. Mükafat da almış galiba yazarı. İnsanlar dialog değil, düelog yapar demiş. Bu ne demek? Karşılıklı iki TV'yiaçın, sabaha kadar çalsınlar, birbirlerinden birşey anlamaları mümkün mü? Hayır. İnsanlar da böyle. Çoğu zaman dialog kuramazlar, gerçekten öğretmen öğrencisiyle dialog kuramıyorsa, bu sistem noksandır. O zaman siz öğretim yapmıyorsunuz, bunun bileşkesi çocuğu nereye götürür; mutabık kaldığımız hedeflere götürmez. Öğretmenin kafasındaki hedeflere götürür zannını verir ve çocuğun nereye gittiğini de bilemezsiniz. Şunu söylüyorum: En geniş mutabakatla temin edilmiş hedefler ki o zaman milletin özü, vasıfları ve kültürü de işin içine girsin. Şimdi bana Japon eğitim sistemi ile ilgili rapor getirecekler, yorum yapın getirin dedim. Yorumsuz raporu ne yapayım?

EĞİTİMDE JAPON MODELİ

Ölmeden önce dersini çalış

15 yaşındaki Hideo kendini asmadan önce şu notu bıraktı: "Ölmek daha iyi, çünkü daha fazla öğrenmenin anlamı yok."

Okul yönetimi sınav kâğıtlarına şöyle yazdırtmıştı: "Unutma! Sınıf arkadaşın senin doğal düşmanındır."

Henüz ne intihara teşebbüs etmiş ne de öğretmenine saldırmış bir Japon öğrenci...

MÜÇTEBA ANĞ

Nobuya'nın başı dönmeye başlamıştı. İçmeyi kesip, yatmaya karar verdi. Ama nedense kendi odasına değil de anne ve babasının yatak odasına yöneldi. Geç saatlere kadar içlerine gömüldüğü kitaplarının yanında duran beyzbol sopasını da yanına almıştı. Hızla anababasının yatak odasına girdi ve en ufak bir ses çıkarmadan beyzbol sopasını büyük bir hınçla kafalarına indirmeye başladı. Bir süre sonra ikisi de cansızdı.

Genç Nobuya'nın anne ve babasını öldürmesi komşuları şaşkınlığa düşürdü. Öyle ya, Nobuya **"şanslı"** bir ailenin oğluydu. Tokyo'da büyük bir şirkette üst düzey yöneticisi olarak çalışan babası ve yine yüksek öğrenim görmüş annesi ile mutlu yaşıyordu.

Polis kayıtlarına göre durum tam tersiydi. En azından Nobuya açısından: Liseyi bitirene kadar yaşam güzeldi. Fakat sonra sürekli her şey değişmişti. Üniversite sınavını kazanamayınca, günler anne ve babasının sürekli daha fazla çalışması yolundaki dırdırlarıyla geçti. Ama Nobuya, **"öğrenemeyeceği şeyler için daha fazla çalışmak istemiyor"**du. Yine de dişini sıktı, çalıştı. Birkere daha denedi, ama yine başarısız oldu. Yapamıyordu. Fakat anne ve babasının ısrarları bitmek bilmedi. Ve ailenin "mutluluğu" polis raporundaki ifadeye göre **"inanılmaz bir vahşetle"** son buldu.

Bir olay daha: 16 yaşındaki bir ortaokul öğrencisi de karnesini beğenmeyen anneannesini bıçak ve çekiçle öldürdü.

Polis kayıtlarına göre Japonya'da 1982'de görülen **"aile içi şiddet"** olaylarının sayısı yaklaşık 200. Yine 1982'de yine 4 bin 267 öğrenci polis tarafından gözaltına alındı. 1.162 öğretmen sınıflarda dövüldü.

İşte Japonya'da tam bu olayların konuşulduğu sırada Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanı **Vehbi Dinçerler,** Japonların ekonomide olduğu gibi eğitimde de büyük sıçramalar yaptığını söyleyerek, Japon modelinin Türkiye açısından özellikle önemli olduğunu açıkladı.

"Japon mucizesi"nin sırrı, genel görüşe göre, eğitim modelinde gizli. Japonların yanısıra, yabancı uzmanlar da aynı görüşte. ABD'nin eski Büyükelçisi ve Japonolog **Edwin Reischauer**'e göre Japon eğitim sistemi **"örnek alınması gereken"** bir sistem. Harvard Üniversitesi profesörü **Ezra Vogel**'in **"Japan as Number One" (Japonya Bir Numara)** adlı bestsellerinde sistemden **"Bir eşi daha yok"** diye söz ediliyor.

İstatistikî verilere bakıldığında, durum çok parlak. İnsan, **"Hah, işte muasır medeniyet seviyesi dedikleri bu olsa gerek,"** diye düşünüyor. bu verilere bakınca. Japon çocuklarının yüzde 99,98'i dokuz yıllık zorunlu temel eğitimden geçiyor. Bu bir dünya rekoru. Bütün ülkeler arasında okuma-yazma oranının en yüksek olduğu yer Japonya: Yüzde 99.6.Temel eğitimini tamamlayanların yüzde 94'ü liseye gidiyor. Yine dünya rekoru. Liseyi bitirenlerin yüzde 38'i üniversiteye giriyor. Ülkenin 446 üniversitesinde, 579 kolej ve Yüksek Teknik Okul hariç, iki milyon öğrenci kayıtlı. Ve birkaç istisna dışında üniversiteye kayıt yaptıran herkes yüksek okul diplomasını alıyor.

Ama sisteme, sitemin nesnesi durumundaki gençler açısından bakıldığında, görünürdeki başarının parlaklığı silinmeye başlıyor.

1947 yılında kabul edilen Temel Eğitim Kanunu'na göre, eğitimin ana hedefi, **"barışsever ve demok-**

İntihar ihtimali az- "Üniversite mezunları toplumu" olma hırsı Japon öğrencilerin hayatını belirliyor. Dev TODAİ Üniversitesi'ne girenler toplumun dışında kalmamayı garantilemenin huzuru içinde.

Japon eğitim tarihine damgasını vurmuş isimlerden Fukuzawa anlatıyor: Daha fazla öğrendiğimizi göstermek için arkadaşlarım ve ben, öğretmenimizin ses tonunda konuşmaya gayret ederdik.

Derslerin ağırlığından hastalanan çocuğa hastanede de çalışsın diye annesi ders kitapları getirmiş.

ratik bir devlet olarak insan haklarına saygılı bir toplum ile kendine güveni tam vatandaşlar yetiştirmek". Ve aynı kanunun önsözü. **"...gerçeği ve barışı seven kişiler yetiştirmek"**ten söz ediyor.

Amaçlanan bu. Ancak bu sistemle yetişen gençlerin insan haklarına saygı gösterdikleri galiba pek kolaylıkla söylenemez. Hattâ en temel insan hakkı olan yaşama hakkına bile: Girişte sözü geçen 20 yaşındaki **Nobuya Ichiryu,** bunun çarpıcı bir örneği.

Hideo Kurata 6 yaşına geldiğinde 9 senelik zorunlu eğitimi için hazırdı. Sağlam, kuvvetli bir çocuk olacağı ve her türlü zorluğa rağmen **"öğrenmesi"** gerektiği kendisine hep anlatılmıştı. Resmi ifadeyle, elitist eğitim anlayışına karşı olunan Japonya'nın dört bir yanına eşit olarak dağıtılmış ilkokullardan birine gidecekti. Her öğrencinin evine en yakın okula gitmesi zorunlu. Fakat, Jokohama'da oturan Hideo her sabah birbuçuk saatlik bir mesafeyi katederek Tokyo'nun Shibuya bölgesindeki okuluna gidiyor. Çünkü ebeveyni, Hideo daha anaokuluna giderken oğulları için bu okulu bulmuşlar. Nedeni bu okulun öğrencileri lise giriş sınavına iyi hazırlıyor olması. Ailesi Hideo'yu o okulun yakınında oturan bir akrabalarının vesayetine vererek sorunu çözdü. Başka aileler de, kağıt üzerinde ev kiralamak gibi benzer yöntemler kullanarak, çocuklarını en iyi eğitimi göreceğine inandıkları okullara gönderiyor.

Hideo ve arkadaşları günde yedi saat ders görüyor. 40 bin şekilden oluşan Japon yazısının 881 şeklini ilk 3 yılda öğrenen Hideo, temel eği-

Sistemin ürünü mü?- Motosiklet miğferi, göz yaşartıcı bombaya karşı ve teşhis edilmemek için yüze sarılan eşarp, gerektiğinde "iyi" bağırabilmek için bele asılan megafon.. Bunlar, Japon öğrenci hareketine katılanların "üniforması"nı oluşturuyor. Japon öğrenci hareketi, bütün dünyadaki öğrenci hareketlerinin en "vahşisiydi"; giderek saldırganlaşmış, hattâ kendi içinde otoriterleşmişti. Belki de eğitim sisteminin acımasızlığına tepki olarak gelişen bir karşı-acımasızlık.

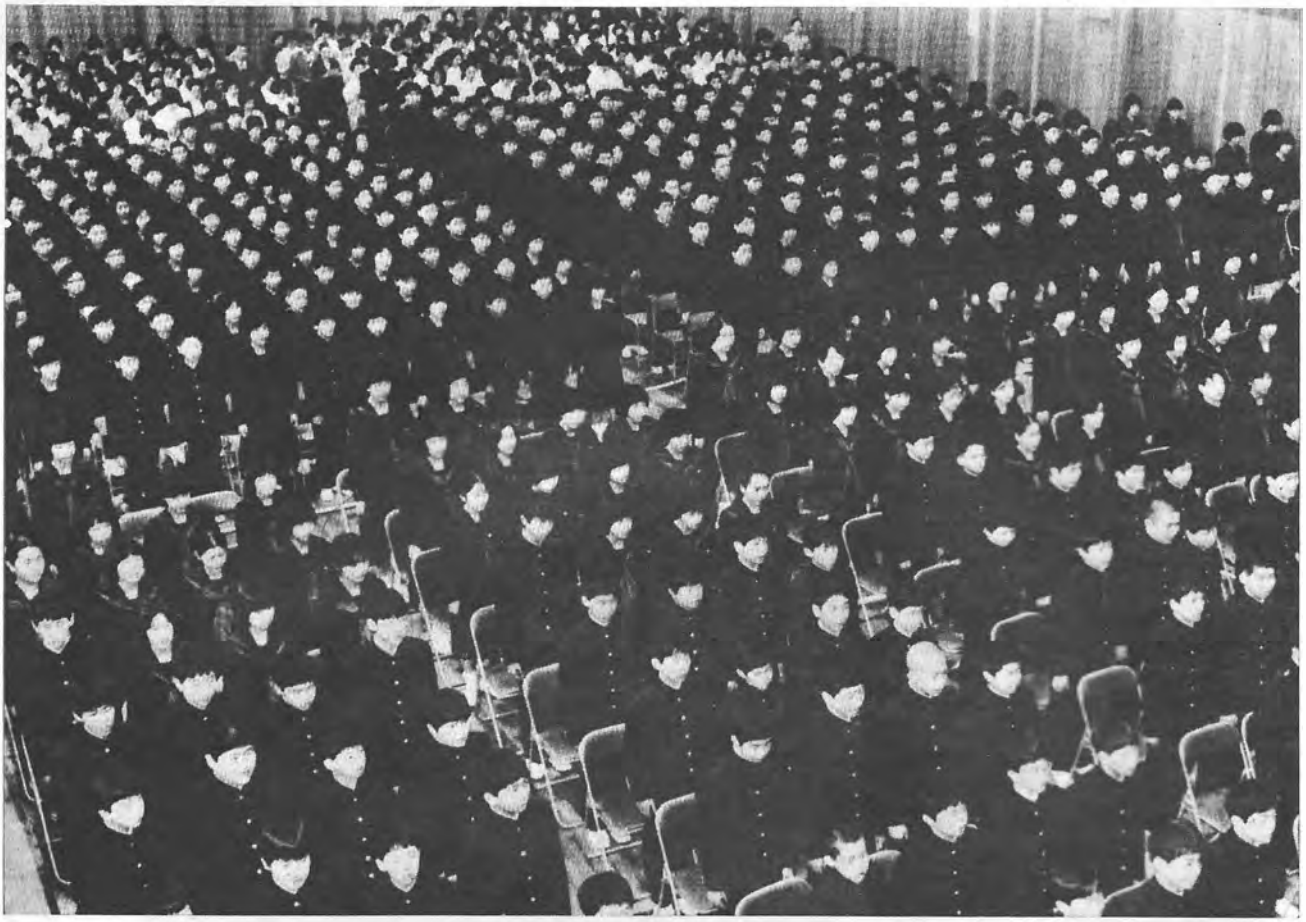

Ayakta kalanlar- Tokyo'da yıl sonu töreni.

timi tamamladığında 1881 şekli kullanabilmek zorunda ancak bundan sonra gazete okuyabiliyor.

Hideo 12 yaşına geldiğinde beyaz beden ayakkabılarını, siyah uzun çoraplarını, üzerinde askeri apoletler gibi sınıf işaretleri bulunan siyah ceketini giyerek, başına da kasketini takarak ortaokula başlıyor. Kız arkadaşları uzun koyu mavi pileli etek ve askeri görünüşlü V yakalı buluzlar giyiyorlar.

Sabah 8.30'da dersler başlıyor. 45 kişilik sınıfta Hideo önden üçüncü bölümüde oturuyor. Oturma düzeni her ay değişiyor. Bu hemen hemen bütün okullarda aynı. Sınıf birincisi sol önde, sınıf sonuncusu sağ arka köşede oturuyor. Tahtanın yanında her öğrencinin başarı durumunu gösteren bir tabela asılı duruyor. Tabela ayda bir güncelleştiriliyor. Ortakokul öğretmeni **Michio Kinoshita**'ya göre, tabelanın şöyle bir işlevi var: **"Arka köşeden hiç çıkmayanlar için sıkıcı olsa gerek, fakat kendini liste başında görmek isteyenler diğerleri için teşvik edici".** Gerçekte bu teşhircilik kıskançlık, egoistlik ve arkadaş düşmanlığını teşvik ediyor. Çünkü kim sınıf arkadaşını televizyon seyretmeye veya sadece oyun oynamaya kışkırtıp, ders çalışmasını engelleyebilirse ve kendi eve gidip, **"ineklerse"** bir adım yukarı çıkabiliyor. Japonya'da bir okul yönetiminin sınav kâğıtlarına yazdırttığı gibi: **"Unutma! Sınıf arkadaşın doğal düşmanındır."**

11 ayrı ders gören ve böyle bir rekabet sistemi içinde boğulan çocukların hayatla tek ilişkisi dersler. Hastalandıkları zaman bile derslerinden başka bir şey düşünmemek zorundalar. 12 yaşındaki Tokyo'lu **Masoto Ito** midesinden rahatsızlığı nedeniyle üç hafta hastanede yatmış. Neden, ders programının ağırlığının yol açtığı stress. Annesinin çocuğa getirdiği hediye ise, hastanede çalışması için ders kitapları.

Sadece Tokyo'da çocuklar için kurulmuş yaklaşık 12 hastane var. Doktor **Masayoshi Namiki**'ye göre, 14 yaşın altındaki çocuklarda görülen mide hastalıkları beş yıl öncesine oranla yedi kat artmış durumda.

İntiharlar

Sistem bazı çocukları daha da derinden etkileyebiliyor. İntihar edebilecek kadar. 15 yaşında Osaka'lı **Hideto Kakizaki** odasında kendini asmadan önce bıraktığı notta: **"Benim için ölmek daha iyi. Çünkü daha fazla öğrenmemin bir anlamı yok,"** diye yazmış. Japonya, gençlerde intihar olaylarının en fazla görüldüğü ülke. Yalnızca 1982'de 3 bin genç ya intihar ya da intihara teşebbüs etmiş. Hemen hemen bütün olaylarda neden aynı: Okul. Yapılan bir araştırmaya göre, Japon çocukların dörtte üçü hayatlarının en büyük probleminin okul olduğunu söylüyor.

Sorma, düşünme!

Okulların hepsinde modern araç-gereçlerin kullanılmasına rağmen derslerin işleniş biçimi oldukça ilkel. Öğretmenle öğrenci arasında herhangi bir diyalog söz konusu değil. Öğretmen anlatıyor, çocuklar

Yoğun eğitimin dışında üniversiteye hazırlama okullarında neredeyse bir öğrenim daha görülüyor.

da hafızalarına alıyor. Öğrenmek, Japon sisteminde, kopya etmekle eşanlamlı. Bireysel yaratıcılık aranan bir özellik değil. Eleştiri isteği ve becerisi hiçbir zaman eğitimin amacı olarak görülmediği gibi, fazla mübah şeyler de sayılmıyor. Bu konuda çarpıcı bir örnek, 19. yüzyıl Japonya'sının en büyük eğitimcisi sayılan **Yukichi Fukuzawa**'nın otobiyografisinde yazdıkları: **Arkadaşlarım ve ben, daha fazla öğrendiğimizi göstermek için öğretmenimizin ses tonunda konuşmaya gayret ederdik.''**

Aynı anlayış bugün de geçerli görünüyor. Alanında **''Usta''** sayılan bir kaligrafist her ay düzenli olarak Tokyo'da yaşayan hocasına yaptığı işleri gönderiyor. O da kendi yazısıyla karşılaştırıp, bir sapma olup olmadığını kontrol ediyor. Her farklılık bir yanlış sayılıyor.

Babam Şirkete Almaz

Öğrencisi, öğretmeni, velisi ile **''Üniverisite mezunları toplumu''** ütopisine en hızlı koşan ülke Japonya'da, bir insanını hayatındaki en belirleyici olay üniversite giriş sınavları. Bir lise öğrencisi şöyle anlatıyor: **''Lisenin ilk gününden itibaren, hocamızın derse girdiğinde söylediği ilk şey üniversite sınavına kaç gün kaldığı oldu.''** Ancak üniversiteye girebilen bir kişi, hayatının geri kalan kısmı hakkında pembe düşler kurabilme şansına sahip.

Aslında sadece üniversiteye girmek de yeterli değil. İyi bir üniversiteye girmek gerekiyor. Üniversitenin de iyi olup olmadığı, mezunlarının ekonomi, bürokrasi gibi alanların hiyerarşisindeki yerleriyle bağlantılı. Örneğin Todai, diğer adıyla Tokyo üniversitesi politika ekonomi ve bürokrasinin önemli yerlerine gelmek için kullanılan en emin sıç-

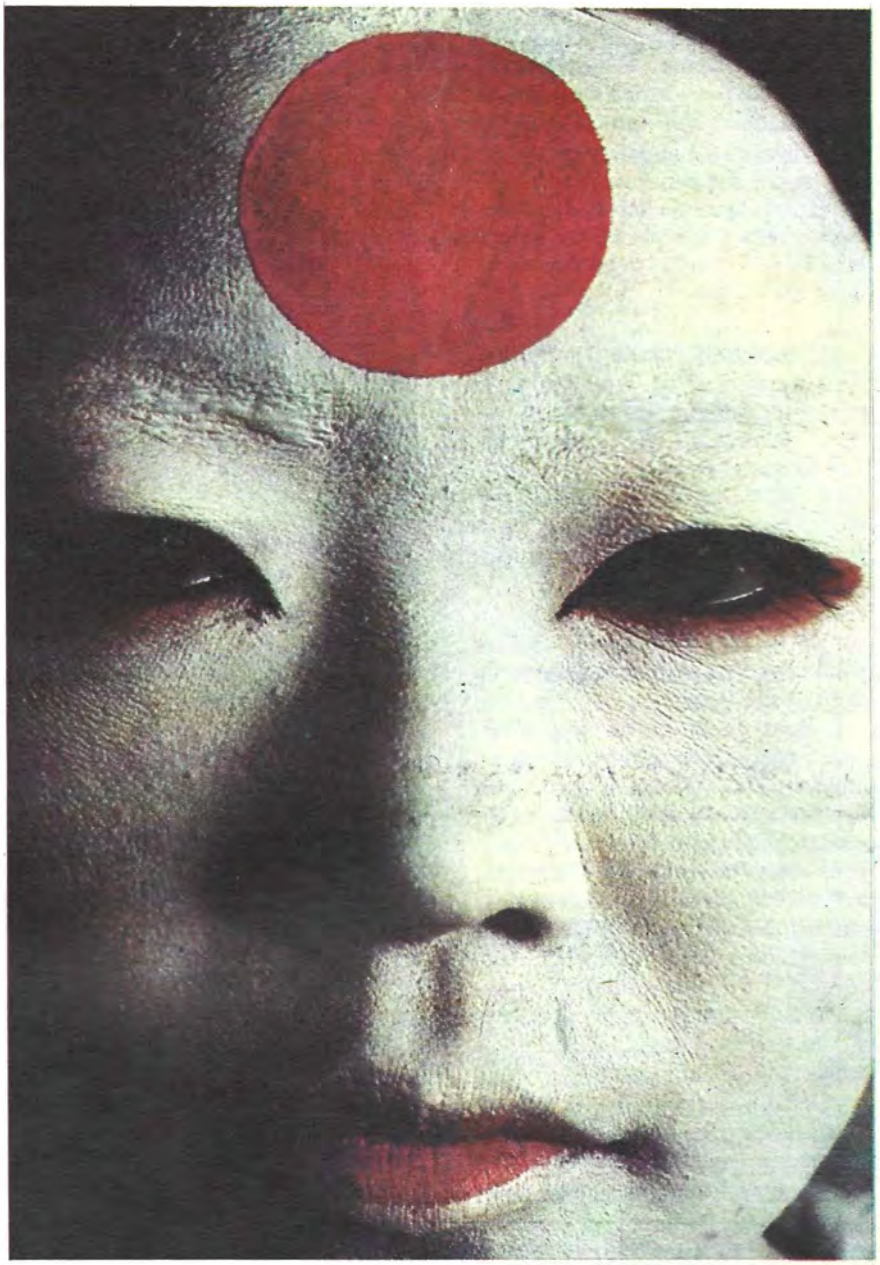

YAKICI MI YAKICI

Dışı

- Japon çocukları yüzde 99.98'i 9 yıllık zorunlu temel eğitimden geçiyor. (**dünya rekoru- WR**)
- Liseyi bitirenlerin yüzde 38'i üniversiteye gidiyor. (yine **WR**)
- 446 üniversitede, 2 milyon öğrenci kayıtlı.
- Ve okuma yazma oranı yüzde 99.6 (o da **WR**)

İçi

- 1982'de okullarda 8 bin 904 şiddet olayı oldu (**Polis istatistikleri-Pİ**)
- 4 bin 267 öğrenci gözaltına alındı (**Pİ**)
- Sınıflarda dövülen öğretmen sayısı 1162 (**Pİ**)
- 1812 öğrenci ellerinde kötü karneleri, ana baba dayağı korkusuyla polise sığındı (**Pİ**)
- 14 yaşından küçük çocuklarda mide hastalıkları 5 yılda 7 kat arttı
- Sadece Tokyo'da ''çocuklara özel'' 12 hastane var
- 1982'de 3 bin genç ya intihar etti ya da buna teşebbüs etti (**Pİ**).

rama tahtası. Todai'ye kapağı atan hayatını garantiliyor. Üç kere Todai'ye girmeyi deneyen **Mitsuri Ito, "Eğer Todai'ye girmeyi başaramazsam, babam beni şirketimize almaz"**diyor. Yapılan bir istatistiğe göre, Japon ana-babaların yüzde 88'i toplumsal yaşantıda üniversite eğitiminin ve hatta üniversite adının insanın bilgi ve becerisinden daha önemli olduğu görüşünde.

Ve bu görüş **"Juku"**ları verimli bir biçimde besliyor. **Juku** özel kolej anlamına geliyor. Tek işlevi öğrencileri ilkokuldan üniversiteye kadar bütün giriş sınavlarına hazırlamak olan bu okullarda eğitim, geçmiş senelerin sınav sorularıyla çalışmaya dayanıyor. Son yirmi yıl içinde 50 bin Juku açılmış. Sadece Tokyo'da ortaokul öğrencilerinin yaklaşık dörtte üçü haftada dört kereye kadar Juku'ya gidiyor. Liselerde bu oran yüzde doksan.

İş daha da uç noktalara gidebiliyor. Örneğin, kuvvetli bir destek olmaksızın istediği okula giremeyen öğrenciler, daha iyi bir Juku'ya girebilmek için, yine bir Juku'ya gidiyor. Hem de senelik 300 bin ile 3 milyon 600 bin lira arasında değişen paralar ödeyerek. Juku'larda çalışan öğretmenler de çok yüksek ücret alıyor. En büyük Juku **"Yoyogi-Seminar,"** çalıştırdığı hocalara ayda iki milyon liraya ulaşan maaş ödüyor. Ortalama maaş resmi okul hocalarının aldıklarının yaklaşık on katı. Japon öğretmenlerinin yüzde yetmişinin topladığı Nikkyoso sendikası, üyelerinin Juku'larda çalışmasını yasaklamış.

"Ronin"ler

Bu kadar çabaya rağmen hâlâ üniversiteye girmeyi başaramayan Japon genç, **"Ronin"** ünvanına hak kazanıyor. Üniversite sınavında başarısız olanlara verilen bu ünvanın anlamı oldukça değişik: Ronin eski zamanlarda sahipsiz **samurai**'ye verilen ad. Benzetme çok yerinde, değil mi?

Bugün Japonya'da yaklaşık iki milyon **"Ronin"** var. Ve aileler çocuklarını **"Ronin"** olmaktan kurtarmanın bedelini ödemek zorunda: Çocuklarını büyük paralar karşılığı özel üniversitelere göndererek Antropolog **Mitsuada Fukusaku**'ya göre, Japon aileleri ya para sıkıntısı çekmekten zevk alacak kadar mazoşistler, ya da çocuklarının sadece üniversite eğitimiyle, yetenekli ve iyi birer insan olacağını düşünebilecek kadar iyimserler.

Herkesin ideali — Ortaokulda da lisede de üniversitede de hem çocukların hem ana babalarının gözleri belli yerlere dikili. İyi bir toplumsal mevki garanti eden okullara girebilmek için verilen amansız uğraş, sınırlı sayıdaki Japon gencinin yüzünün gülmesine izin veriyor.

Başbakanlığa bağlı, Gençlik Sorunları Bürosu eski başkanı **Kinko Sato**'ya göre, sistem kendini disipline etmeyi, arkadaşlık duygusunu ve başarının tadını, başarısızlığın acısını ve dürüstçe rekabeti öğretiyor.

Tekmeyle cinayet

Olan bunun tam tersi yönde. Japon eğitim sistemi, buluşmaya gelmediği için arkadaşlarını tekmeleyerek döven ve ölümüne yol açan insanlar yetiştiriyor. Böyle bir olay Kita-Kyush şehrinde bir ortaokulda oldu. Öğrenci şiddetinin öncelikli hedefi öğretmenler. Tokyo'da bir ortaokulda İngilizce öğretmenliği yapan 38 yaşındaki **Yoshito Yagi,** okul bahçesinde bir grup öğrenci tarafından dövüldü ve on gün hastanede yatmak zorunda kaldı. Polis istatistiklerine göre 1982'de okullarda 8 bin 904 şiddet olayı oldu.

Okul yılının sonunda (Mart ayında) 1812 öğrenci karneleri kötü olduğu için ana-babalarından dayak yiyeceklerinden korkarak polise sığındı.

Japon Eğitim Bakanının bu olayları açıklaması şöyle: **"Kabahat, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Japonya'ya demokratik bir anayasa dikte ettiren Amerikalılarındır. Çünkü sorunun temelinde Japon çocuklarının itaatkârlık kavramlarını yıkmayı amaçlayan işgal politikası yatıyor."**

Milli Eğitim Bakanı **Dinçerler**'in bir sözüyle bitirelim: **"Her sistemin kendine özgü güzel yanları vardır."**

JAPON ÖĞRENCİLERİ BUNALTAN BÜYÜK TEHDİT

"Beni seviyorsan başarılı olursun"

Japon eğitim sistemi üzerine **Dr. Selçuk Tözören'in** görüşlerini almayı kararlaştırmamızda en büyük neden Tözören'in 1963-67 yılları arasında Japonya'da üniversite eğitimi görmüş ve Japon eğitim sistemiyle ilgilenmiş olmasıydı. Dr. Tözören, Japon eğitim sistemi üzerine genel izlenimlerini aktararak, bu sistemi tanımamızda bize yardımcı olmaya çalıştı. Halen Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nde öğretim üyesi olan Dr. Selçuk Tözören, Japonya'da 1977'de bir yıl süreyle doktora eğitimi için de bulunmuş. Tözören Japonya'ya son kez geçtiğimiz yaz gitmiş.

— Japonya'nın eğitim sistemi hakkında genel olarak neler söylenebilir?

Tözören- Japonya'da 19. yüzyılda çağdaş eğitime geçme kararı verildiği zaman, tüm dünyada olduğu gibi, Fransız ve Alman geleneklerine dayanan, otoriter bir sistem benimsenmiş. Bu sistemde üniversite eğitimi, elitlerin eğitimi şeklindedir. Tokyo Üniversitesi gibi devlet üniversitelerine girmek o zamandan beri ülkenin seçkin, yönetici kadrolarına dahil olmakla eşdeğerlidir. Hatta son başbakanlardan Tanaka, bir köylü çocuğudur ve Tokyo Üniversitesi mezunu olmadığı için de Japonya'da yankı uyandırmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu sistem çok değişti. 50'lerde, 60'larda müthiş Amerikanlaştı. Şimdiki düzen ikisinin karışımıdır. Bu düzen, Amerika ile karşılaştırıldığında, çok daha ödev yoğunluklu, öğretmenin bilgi vermesi ve öğrenciden aynı bilgiyi istemesi, ezbercilik prensiplerine dayalı bir sistemdir.

— Japonya'da eğitim sisteminin gençlerde bunalım yarattığını biliyoruz. Buna yol açan baskılar neler?

Tözören- Bunalımın öğrencilerin çoğunda olduğu söylenemez. Ancak Japonya 100 milyon nüfuslu bir ülke. Üniversiteye giriş için çok büyük bir rekabet gerekiyor. Sınavlar çok zor. Binlerce öğrenci, aylarca yoğun kurslara giderler. Gazetelerde resimleri filan vardır. Üniversitelere girdikten sonra, bütün öğrenciler için büyük bir rahatlama dönemi başlıyor.

— Bütün bu sistemin içinde ailenin yeri, rolü ne?

Tözören- İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Japonların girdiği yoğun çalışma ortamında, özellikle erkeklerin haftada 40 saatin üzerinde çalışmaları ve sosyal yaşantılarının büyük bir bölümünü de iş çevrelerinde geçirmeleri kültürel bir özellik haline geldi. Böylelikle evde baba figürü giderek ortadan kaybolmaya başladı. Çocukların tüm eğitimi annelerin omuzlarında kaldı. Oluşan yoğun ilgi ortamı annelerce kullanılıyor da.. **"Beni seviyorsan başarılı olursun,"** gibi.. Öyle ki, intiharların bir kısmında, çocuğun okuldaki başarısı ile anne sevgisini eşdeğer gördüğü ortaya çıktı. Yalnızca başarısızlık değil anne sevgisini de yitirme korkusu bunalım yaratıyor.

Dr. Tözören

— Bu yoğun baskıyı yaşayanlar üniversiteye girdiklerinde üretken olabiliyorlar mı?

Tözören- Bu tartışılan bir konu. Japon eğitimi hakkında çok söylenen bir laf vardır: Bu eğitim gayet iyi **"bilgiyi uygulayacak kafa"** yetiştiriyor. Anlayıp uygulayacak... Yaratacak kafayı yetiştirmiyor. Japonlar yakın zamanlara kadar, bilim ve teknolojide Amerika'ya dayanmaya mecbur kalmışlardır. Yaratıcılıklarını, teknolojileri alıp adaptasyona tâbî tutmakta göstermişlerdir.

— Japon modeli eğitim Türkiye'ye gelebilir mi? Bunun sonuçları ne olur?

Tözören- Bir kere, bir ülkeye herhangi bir model nasıl gelebilir, ben onu anlamıyorum. Japonlar bir başarı sağladıkları için, merak uyandırıyor, bilmediğimiz bir şey mi yaptılar, biz mi göremedik falan diye düşünülüyor. Japonların başarısını belirleyen kağıt üzerindeki programlarının uygulanabilir olması ve uygulanmasıdır. Bizdeki sistem de bilgi aktarmaya dayalı bir sistem zaten. Örneğin bir beden eğitimi dersi Japonlarda çok önemlidir.

İkinci bir nokta, Japonların batı modeli eğitime yönelmede bize göre bir-iki kuşaklık bir avantajları olması. Yarattığı birikim açısından bu önemli. Bir de eskiden gelen temele bakmak lazım. Uzakdoğu'da okumaya ve yazmaya çok önem veren bir gelenek vardır. 19. yüzyılda okuma yazma oranı Japonya'da İngiltere'ninkinden daha fazlaydı. Bu temelden kalkıp onun üzerine yeni bir eğitim sistemi inşa etmek aslında kolay.

Japon modeli denince, aynı zamanda evrensel bir değer olan çalışkanlık akla geliyorsa, ben de bundan yanayım. Çok çalışmak bizde bir ideal, Japonlarda ise toplumsal bir değer. Orada çalışmak bir mesuliyet, doğal bir şey. Yok eğer Japonlar dine, inanca önem veriyorlar, biz vermediğimizden bu hale geldik deniyorsa, ben Japon eğitiminin başarısını burada görmüyorum.

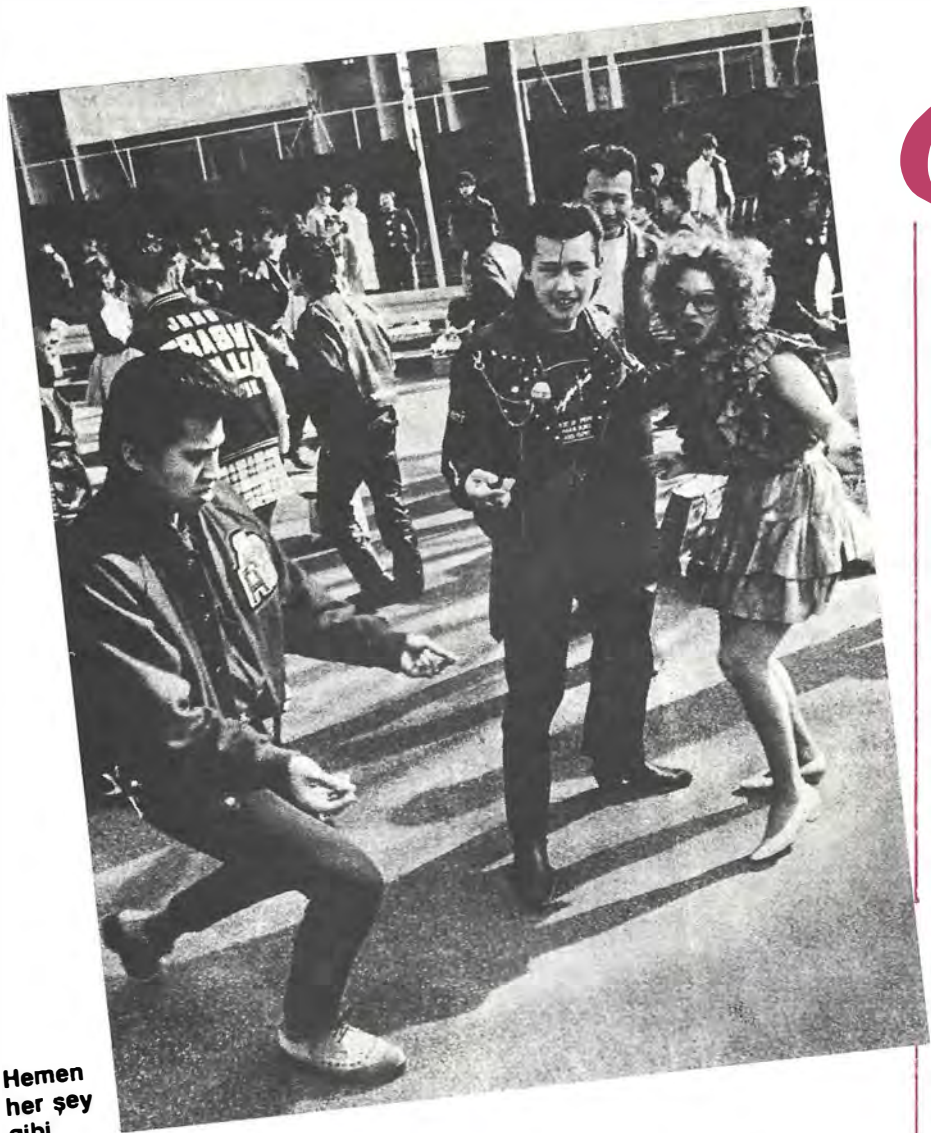

Hemen her şey gibi gençlerin "dağıtması" da hem düzenli hem aşırı

Akşamüstü Karate haftasonu Elvis

Günlerden pazar. **"Olympiapark"**ın önündeki cadde tıkanmış. Pilli stereo teyplerden Elvis'in sesi yükseliyor. Biryantinden parlayan saçlarıyla gençler, 50'li yılların parçalarıyla kıvrılıp bükülüyorlar. Deri ceketlerinin sırtlarında **"Kükreyen Kartallar Kulübü"**, **"Hey timsah, sonra görüşürüz"** benzeri sözler işlenmiş. Kemerlerde her harekette şıngırdıyan çelik zincirler, gözlerde siyah güneş gözlükleri... Hepsi kendilerinden geçmiş... Ondört-onyedi yaşlarında genç kızlar, müziğin ritmine uyarak dizlerini kırıp sallanıyor, bir yandan da parmaklarını şıklatıyor. Kalın, pembe bir bantla tutturulmuş saçlarını savurarak, başlarını iki yana, öne ve arkaya sallıyorlar.

Gelip geçen daha yaşlıca kent sakinleri kafalarını iki yana sallayarak, dişleri arasından zorlukla duyulan bir sesle söyleniyorlar: **"Gençlik... Bugünün gençliği bu ha!"**

Olympia ve **Meiji** parkları arasındaki dansçılar **"hafta sonu tapınmalarında"** yalnız değiller. Birkaç kilometre ötelerinde, yüzlerce tenis oyuncusu, tenis toplarını, raketleriyle önlerinde hareketsiz biçimde göğe yükselen rakiplerine, duvara, atıp duruyorlar. Başkentin kıyı şeridinde, kumların üzerinde, onbinlerce Japon genci, sörfleri üzerinde, kum tepeciklerinden oluşan dalgalarda denge bulmaya çalışıyorlar. Oyun salonlarında, otomatların başında gözlerini gümüşi bilyeye, ya da ekrandaki uzaylılara dikmişler... Kentin gece karanlığında, ayaklarında çizmeleriyle motorsikletliler, caddelerde serseri kurşunlar gibi dolaşıyorlar... sıkı eğitilmiş polisler tarafından motorsikletlerinden alaşağı edilene kadar.

İşte yeni Japon kültürünün sınırları: Elvis, **"Kentucky"** kızarmış tavukları, motorsikletler, işlemeli deri ceketler... Biraz daha yaşlılar Beethoven, Havai tostları ya da Chagall'dan zevk alabiliyor.

Aslında yaşlılar o kadar **"batılı"** değiller. Olsa olsa, öyleymiş gibi davranıyorlar. Onlara Koto'nun melodileri, Kabuki, İkebana'nın son sırları çok daha yakın geliyor. Onlar halâ, büyük geleneksel Japon köyünün köylü mutluluğu ile senyörlük esasına dayalı hiyerarşileriyle ve davranış kurallarıyla yaşıyorlar.

Genç nesil bu noktada **"benimseyeceği rol"** konusunda oldukça büyük güçlüklerle karşı karşıya kalıyor. İdollerini, tanrılarını yabancı ülkelerde arıyor. Çünkü kendi yurdunda, birkaç

Anababalar çocuklarını gecenin geç saatlerine kadar çalışmaya teşvik ederler. Yapılan yatırımın ürünleri mutlaka alınmalıdır. Bütün bu çabanın sonucu nedir? Ortalama bir üniversiteden mezun olarak su boruları tamir etmek mi? Yoksa, ince çizgili takım elbiseler içinde, kısım şefinin terfi etmesi ya da tayin olmasını, sunî deri kaplı koltuğunun boşalmasını beklemek mi?

beyzbol oyuncusu, bir-iki şarkıcı dışında pek bir şey yok. "**Batı**"yı örnek alan binlerce hayal kurmalarına karşılık, kendilerini günlük hayatta, milyonların, büyük firmalardaki ve bürokrasideki en iyi yerleri kapmak için verdikleri mücadelenin ortasında buluyorlar. Buralarda hayal gücü, çizgi dışılık, cesaret aranmıyor. Geleneksel Japon sadakati ve dayanıklılık aranıyor. Japonya'nın savaş sonrasında sanayileşmesini sağlayan yetiler hala en geçer akçe.

Savaştan bu yana çok zaman geçti. Savaş sonrasının kap-kacak, çamaşır makinesi, araba, ev sahibi olma dürtüleri, araba bir kenara bırakılırsa, Japon gençlerini pek ilgilendirmiyor artık. Her şeyi ailelerinden çok başka biçimde yaşıyorlar. Savaş sonrası "**nimetlerini**" çok doğal bir biçimde kullanarak, Japonya tarihinde hiç görülmemiş bir rahatlığın tadını çıkartıyorlar.

Her gün, onları toplumun üst kademelerine tırmandıracak olan okullara devam ediyorlar. Son derece pahalı olan eğitim kişilerin isteklerinden ve yeteneklerinden bağımsız olarak mutlaka bitirilmek zorunda. Yoksa toplumun -şirketlerin- üst kademelerinde yer almak hayal bile edilemez. Ana-babalar çocuklarını, gecenin geç saatlerine kadar çalışmaya teşvik ederler. Yapılan yatırımın ürünleri mutlaka alınmalıdır.

Bütün bu çabanın sonucu nedir? Ortalama bir üniversiteden mezun olarak su boruları tamir etmek mi? Yoksa, ince çizgili takım elbiseler içinde, kısım şefinin terfi etmesi ya da tayin olmasını, suni deri kaplı koltuğunun boşalmasını beklemek mi?

Japon eğitim sisteminin, fırsat eşitliği ile, kişiliklerin gelişmesi ile, "**batı idealleri**" ile pek az ilgisi, ailelerin mali gücüyle ve sınavlar için sağlanan, "**gerçek**" üniversitelerin yolunu açan bazı "**desteklerle**" yakın ilişkisi var. Böylesine bir eğitimin, "**sıkmaya**" değer olmadığı pek çok öğrencinin kafasındaki başlıca düşünce. Bu nedenle, pek çoklarına sınav cehennemlerinin zebanileri gibi gelen öğretmenler kimi zaman, dövülüyor, sıkıştırılıyor veya alaya alınıyor. Gerçi sık görülen olaylar değil bunlar ama, aileleri için öğretmenin otorite anlamına geldiği, onlar zamanında yanına "**salavatla**" yaklaşılabildiği düşünülürse, oldukça dikkate değer.

Batının lüks mallarını genç Japonların burunlarına sokanlar aslında aileleri. Kendilerinin, gençlere özgü bir istekle sahip olmak istedikleri, ama pek çoğunun olamayacakları; "**Volkswagen**", "**fırsat eşitliği**", "**Cartier**" saatleri ve "**bireyselliğin gerçekleştirilmesi**" gibi "**lüks mallar**" bunlar.

Kendi ülkelerine dönüp de, idealler bulmaya çalıştıklarında, kendilerini adayacakları "**şey**"ler aradıklarında, gördükleri kremalı pasta yiyen kadınlar, orta yaş krizine girmiş viski içen adamlar, "**İkebana**"nın kemikli elleri, genel müdürün kalın gözlük camları oluyor.

Ya otorite, ya idoller? Evet, akşam üzerleri karate hocası, hafta sonları da Elvis.

Japon meşin ceketlileri

Gençler, adam gibi giyinin!

Mevsimin modası rahatlığı, şıklığı ve düzeni birlikte getiriyor. Temiz, düzgün bir ayakkabı giyip kravat taktınız mı, sizden şıkı, sizden disiplinlisi yok. Normal topuklu ve birbirinden sade çizmeler de kızlarımız için...

Moda, hepimizi peşinden sürükleyen bir akım. Ne kadar modayı izlemem desek de, sonunda bir bakarız ki hepimiz Moda denilen olayın etkisine girmişiz. Bunda kınanacak bir şey de yok. Elbette çağdaş genç zamana ayak uyduran kimsedir. Ancak her zaman olduğu gibi bu akımın bize en çok yakışanını seçmek için akılla zevkimizi birarada kullanmak zorundayız. Bunun için, moda ile ilgili son talimatları iyi izlemek gerekir. Yoksa, mesela temiz taranmamış bir bıyık, aşırı derecede uzun saç ve favori ile, veya ütüsüz pantolonla okula gitmeye kalksak herkes bizi yadırgar; "ne kadar demode giyinmişler" diye alay konusu oluruz. Gerçi dedikodu itibar edilmemesi gereken fena bir şeydir, ama gene de dikkatli olmakta yarar var.

Size bu sayımızda seçkin firmalarımızdan iki değişik kreasyon sunuyoruz. Bunlara bakarak yılın modası hakkında fikir edinebilir, kendinize ve kesenize uygun olanı seçebilirsiniz. Sayfadaki modellerden de anlaşılacağı gibi renk uyumunda klasik ölçüler dikkate alınıyor. Bir-iki renk birarada kullanılabiliyor. Yılın gözde renkleri: mavi ve beyaz. Takım elbiseler ve beyaz gömlekler şıklığınıza şıklık katarken kızlar için ille de mavi ya da beyaz kazak diye bir kural yok. Kendinize yakışanı seçmekte moda sizi özgür bırakıyor.

Ama, siz siz olun mevsim modasının dışında veya demode kıyafetlerle insan içine çıkmayın!

Bunun için de, konuk mankenlerimiz Hulki ve Nedret size asla giyilmemesi gereken kıyafetlerden de örnek gösteriyorlar. Çiao!

EKONOMİDE İHTİLAL

GENÇLİK
ve toplum
Poster/1

Filmde-Police'in kendine hayran solisti Sting, "Dune" adlı kurgu-bilim filminde.

POLICE

Polisiye bir vaka

Şarkıcı Sting Kahire'de emniyet müdürüne hakaret edince Police Mısır'dan zor çıktı.

Yunanistan'da konserden çıkan Police hayranlarının polisle çatışması bir gece sürdü.

Roma Spor Sarayı'ndaki Police konserinde 5'i polis 20 kişi yaralandı.

Yıl 1977. Ağustos ayı. Fransa-İspanya sınırındaki Mont de Marsan kasabasında ilk **Punk** festivallerinden biri yapılıyor. Afişlerin başında The Jam ve Clash gibi ünlü topluluklar var. Listenin en altında ise güçlükle okunan bir isim **"Police"**. 20 dakikalık bir programdan sonra sessiz sedasız platformu terkediyorlar. Arkadaşlarından biri **Sting**'e (gerçek adı Gordon Mathew Sumner) bu müzik işinden vazgeçip, yeniden

öğretmenliğe dönmesini öneriyor. Halbuki Sting, **Curved Air**'in eski davulcusu Stewart Copeland'ın ısrarı üzerine İngiltere'nin New Castle kentindeki öğretmenlik görevinden ayrılıp, karısı ve çocuğuyla birlikte Londra'ya taşınırken, "en iyi şarkıcı" olmadan geri dönmemeyi kafasına çoktan koymuştu. Öykünün sonu, yani Police'in kazandığı inanılmaz ün herkes tarafından biliniyor. Ama ya buraya nasıl geldikleri?

Last Exit

1970'li yılların ünlü gruplarından Curved Air'in davulcusu Stewart Copeland, Curved Air'in New Castle'de verdiği başarısız bir konserden sonra solist Sonja Cristina'yla birlikte efkar dağıtmak üzere kentin küçük klüplerinden birine gitmeye karar veriyordu. Yıl 1976 idi ve sahnede solistlerinin takma adı Sting olan **Last Exit** adlı grubu dinleyince, gözlerine ve kulaklarına inanamıyordu. Bundan bir süre sonra Curved Air'den ayrılan Copeland, çok fazla yetenekli olmayan enerji dolu gitarist Henri Padovani'yi de yanına alarak, zaten yeni bir grup kurmaya karar vermişti: **"Çevreme baktığım zaman aşağı yukarı tüm grupların boğazına kadar borç içinde olduklarını görüyordum. Çünkü büyük plak şirketleri önceden verdikleri avanslarla şarkıcıları borcun batağına sokuyor ve bunun tamamen ödenmesi hiç mümkün olmuyordu. Yaptığımız değişik şeylerden, sistem dışı müzikten, öylesine içeri giriyorduk ki sonunda, plak şirketlerinin isteğine uygun olarak tamamen ticari plaklar yapmak kaçınılmaz oluyordu. Kendi grubum, kendi gürültüm ve yettiğince kendi paramla sisteme meydan okumaya karar verdim."** Copeland bu kararından sonra solist olarak aklında olan tek isme, Sting'e gitti ve onu ikna etmeyi başardı. Artık **Last Exit** yoktu, **Police** vardı.

Başbaşa- Stewart Copeland-Sting başbaşa; arada Andy Summers.

Sting söylüyor

İlk Plak "Fall Out"

Copeland'ın girişimciliği sonucu grup, bir dostlarından aldıkları 150 sterlingle 1977'nin Şubat ayında ilk 45'liğini dolduruyordu. Bu arada da İngiltere'ye konser vermek için giden Cherry Vanilla adlı punk şarkıcısına eşlik etmek üzere bir kontrat imzalıyorlardı. Sting bu anlaşmadan pek memnun değildi çünkü punk'un müzik olarak geçerliliği konusunda ciddi kuşkuları vardı. Ama adlarını duyurmak ve birkaç kuruş kazanmak için başka şansları da yoktu. Sting o dönemi şöyle anlatıyor: **"Punk'ta inanılmaz bir enerji vardı ve bundan hoşlanıyorduk. Ama bunun dışında olay bizim için hiç bir şey ifade etmiyordu."** Yine aynı dönemde bir konser sırasında Sting'in söyledikleri "Punk seçkinleri"ni fena halde kızdırıyordu: **"Peki madem istiyorsunuz şimdi de punk çalacağız, yani banal sözlerle haykırılan pis bir müzik."** Zaten bundan sonra punk çevreleri Police ve Sting'i hiç bir zaman kendilerinden biri olarak kabul etmediler.

Bu arada ilk doldurdukları "Fall Out" piyasaya çıktı. Kimi eleştirmenler plağı göklere çıkarırken, kimileri yerin dibine batırdılar. Plak iki bin sattı. Bu pek fazla bir şey değildi ama yine de masraflarını çıkarmaya yetmişti. Sting başarısızlığın suçunu, gitarcı Padovani'nin teknik yetersizliğine yüklüyordu. Copeland da aynı biçimde düşünmeye başlayınca yeni bir gitarist aramaya başladılar. İşte o anda devreye **Andrew James Summers** giriyordu. Bir ara quartet olarak çalıştıktan sonra Padovani sepetlenecek ve Police şimdiki ünlerini getirecek bir üçlü olarak kesinleşecekti. Summers yalnızca çok iyi bir gitarist değil, aynı

Sting'in bir fahişe hakkındaki parçası Roxanna'yı BBC "ağır sözlerinden" ötürü çalmayı reddetmişti.

zamanda grubun beste yapmasına katkıda bulunabilecek çok iyi bir müzisyendi. Police o zamana dek, yalnızca Copeland'ın yazdığı parçaları söylüyordu. Sting pek belli etmemekle beraber bu durumdan pek memnun değildi. Summers'ın katılmasından sonra Sting de bir şeyler döktürmeye başlıyordu. Sting'in yazdığı ilk parça bir fahişe hakkındaydı, ağır bir şarkıydı. Gerçi kendisi de şarkıdan pek emin değildi ama grup **"Outlandos D'Amour"** adlı ilk uzunçalarları üzerine çalışmaya başlarken, **"Roxanna"** adlı parçayı ortaya çıkardı. **"Roxanna"** Police'in geleceğini yeniden şekillendiren parça oldu. **"Roxanna"**yı dinleyinceye kadar Police hakkında pek iyi şeyler düşünmeyen Stewart Copeland'ın abisi **Miles Copeland** grubun menecerliğini alıyordu. Hemen ardından da Roxanna'yı satıp, Police'i bir kez daha piyasaya sokuyordu. Ama ne var ki, 1979 yılının Nisan ayında piyasaya çıkan şarkıyı BBC sözlerinden dolayı yayınlamayı reddediyordu. Police de para kazanmak için **"Brutus Jeans"** ve **"Wrigley Sakızları"** reklamlarına çıkmak zorunda kalıyordu. Bu şanssızlıkların yanı sıra şans Police değilse bile Sting'e birazcık gülüyor ve Sting **Who'nun "Quadrophenia"** adlı filminde bir rol kapıyordu. Hiç bir reklamı yapılmayan "Roxanna" satmıyordu ama hemen ardından çıkarılan **"Can't Stand Losing You-Seni Kaybetmeye Dayanamam"** grubun adının az da olsa duyulmasını sağlıyordu. Bu sırada ilk uzunçalar olan "Outlandos" da tamamlanıyordu. Kazanılan üç-beş kuruş parayla Miles Copeland Police'i ABD'ye gö-

Yüzbinlerce hayran- Police'in "Synchronicity"yi tanıtmak için verdiği konserleri yüzbinlerce kişi izledi.

Tarihin en büyük rock turnesini yapan topluluğun davulcusu, "Nasıl olsa dünyanın bizim tarafımızdan sömürülmeyi bekleyen dörtte birini açgözlü, kapitalist bir Batılı grup sömürecekti, bu işi biz yaptık," diyor.

türüyor ve Doğu Kıyısında küçük de olsa konserler vermelerini sağlıyordu. O zaman kişi başına düşen harçlık parası 20 dolarla sınırlıydı. Amerikan yerel radyoları BBC gibi tutucu davranmayıp, "Roxannna'ı çalmaya başlamışlardı bile, plak listelere girdi. Bunun üzerine İngiltere'de de yeniden dağıtıldı ve satmaya başladı... Miles Copeland kumarı kazanmıştı...

Police Amerika'dan döndükten sonra ilk konserini **"Outlandos"** albümünün çıkışı nedeniyle, Londra'da veriyordu. Dolu ve heyecanlı salon Police'in artık tırmanışa geçtiğini gösteriyordu. Ama hâlâ anlaşmalı oldukları plak şirketinden avans almayı reddediyor ve kendi yağlarıyla kavrulmaya çalışıyorlardı. 1979 yılında **"Quadrophenia"** piyasaya çıkıyor ve Sting'in kısa ama etkili rolü sinema eleştirmenlerince göklere çıkarılıyordu. Artık her şey tamamdı. İkinci uzunçalarları aynı yıl yani 1979'da çıkıyor ve **"Message In A Bottle-Şişedeki Me-**

Plaklarda POLICE

UZUNÇALARLAR

"Outlandos D'Amour"- Aşkın Uzak Diyarları (1978)
"Regatta De Blanc"- Beyaz Reggae (1979)
"Zenyatta Mondetta" (1980)
"Ghost In The Machine"- Makinedeki Hortlak (1981)
"Synchronicity" - Eşzamanlılık (1983)

45'LİKLER

"Fall Out"
"Roxanna"
"Can't Stand Losing You"
"So Lonely"
"Message In A Bottle"
"Walking On The Moon"
"Don't Stand So Close To Me"
"De Do Do Do Do, De Da Da Da"
"Invisible Sun"
"Every Little Thing She Does Is Magic"
"Spirits In The Material World"
"Every Breath You Take"
"Wrapped Around Your Finger"
"Synchronicity/2"

STING Piramidin tepesindeki tanrı

"Sanırım mütevazi davranmam bayağı sahtekarlık olurdu. Çok büyük bir şarkıcı olduğumu biliyorum. Çok büyük bir şarkı yazarı olduğumu da biliyorum. Ne yapayım, çevrede benimle rekabete girişecek insan sayısı o denli az ki, buna yok da diyebilirsiniz."

Bu sözler Police'in solisti Sting'e ait. Ün Sting'i biraz geç, yani 30'una yakın buldu, ama tam buldu.

Sting'in Gordon Matthew olarak Tyneside'ın işçi sınıfı bölgesi olan Wallsend'de doğması pek büyük bir şans sayılamazdı. Ama daha orta öğrenimi sırasında Sting'in gerçekten çok ihtiraslı olacağı kendisinin anlattığı şu anekdottan belli: "100 metrede Kuzey bölgesi atletizm birincisi olmuştum. Ulusal takım seçmelerine katılmak için Londra'ya gittim. 3'üncü olmuştum. O gün atletizmi bıraktım. Çünkü benden daha iyi iki kişi vardı. Benim birinci olmayacağım yerde işim yoktu. Piramidin bir parçası değil, tepesi olmak istiyordum"

Sting, Police'le birlikte müzikte birinci olmayı başardı. Ama kendini beğenmişliği (ya da kendine güveni) de giderek artıyor. Reading kentinde 30 bin kişiye verdiği bir konserden sonra kendisine ne hissettiğini soran **Melody Maker** muhabirine şunları söylüyordu: "Kendimi Tanrı gibi hissettim ve bu çok hoşuma gitti"

Sting'in ayrıca beş tane de film rolü var: "Quadrophenia", "Radio On", "Brimstone and Treacle", "Artemis 81" ve bir bilimkurgu klasiği olan Frank Herbert ın "Dune"u. Zaten Sting'in belki de şarkı söylemekten fazla hoşlandığı tek şey film çevirmek.

saj" bir numaraya yerleşiyordu. Bundan sonra yüzbinler satan 45'likler, uzunçalarlar birbirini izledi. İngiltere ve Amerika fethedilmişti. Sıra dünyadaydı. 1980 yılında, o zamana kadar herhangi bir rock'n roll bandının göze alamadığı, en büyük dünya turuna çıktılar: 19 ülke, 37 kent ve dört kıtayı kapsayan bir tur.

Stewart Copeland turun ilk durağı olarak neden Hindistan'a gittiklerini şu cümlelerle açıklıyordu: **"Dışarıya bakın, dünya nüfusunun neredeyse dörtte biri bizi bekliyor. Yani bizim onları sömürmemizi. Düşündük, taşındık, nasıl olsa sonunda açgözlü, kapitalist bir batılı müzik grubu bu işi yapacak ve onları sömürecekti. Bu grubun biz olmamamız için hiçbir neden yoktu."**

Çaldılar ve çok para kazandılar. Bombaylı gençler kendilerinden geçmişlerdi. Pek bir olay çıkmadı. Ama Kahire'de bu denli şanslı olmayacak-

lardı. Police'in Mısır konseri, Enver Sedat'ın devrik İran Şahı'na siyasal sığınma hakkı tanımasından sonraya rastlıyordu. Kahire'ye indikleri zaman çevredeki yoğun güvenlik önlemleri ve gerginlik hemen dikkatlerini çekecekti.

Kahire'deki Amerikan Üniversitesi'nde verdikleri konsere Bölge Emniyet Müdürü'nün de gelmesi olayları iyice karıştırıyordu. Emniyet Müdürü'nün dinleyicilere sürekli "höt-zöt" çekip, tehditlerde bulunması Sting'i sinirlendirecek ve adama alenen hakaret etmesine yol açacaktı. Mısır Emniyeti konserden sonra Police'e çıkış vizesi vermeyi reddediyor ve işleri iyice arap saçına döndürüyordu. Sonunda Yunanistan'a gitmeyi başardılar. Atina'da hava çok daha farklı ama daha da elektrikli görünüyordu. Askeri cuntanın devrilmesinden sonra bu ülkeye **Rolling Stones**'tan sonra giden ikinci büyük grup Police oluyordu. Yunan'lı gençler konserde iyice çığırından çıkıyor ve bunun sonucu stadyumun kapıları kapatılarak toplum polisi getiriliyordu. Binlerce Police hayranının polisle giriştiği sokak çatışmaları sabahın ilk saatlerine kadar sürüyordu. Aynı durum Milano'da da tekrarlanıyor ve bir yetkili konser sonrasını **"küçük çapta bir içsavaş görünümü"** sözleriyle açıklıyordu. Turnenin sonuna gelindiğinde Sting'in sesi isyan ediyor ve Hamburg konseri yarıda kesilerek İngiltere'ye dönülüyordu.

1983 ve 1984 Yılları

1980'den bu yana Police düzenli olarak büyük konserlerini sürdürüyor. Birleşik Amerika'nın ünlü Shea Stadyumu'nda 83 sonunda verdiği konseri 70 bin kişiyi tam kapasite dolduruyordu. Bu, Who ve Rolling Stones'un topladığı rakamların da üzerindeydi.

Bu yılın hemen başlarında yine İtalya'da bu kez Roma Spor Sarayı'nda verdikleri konserde 5'i polis olmak üzere 20 kişi yaralanıyor ve konserden sonra 20 genç gözaltına alınıyordu. Konser sonrasında 1968'in olaylarını hatırlayan 35'lik bir İtalyan bu fenomeni galiba en iyi açıklayandı: **"Gençleri depolitize etmek pek zor değil galiba, ama şu ya da bu türlü patlamalarını engellemeye kimsenin gücü kolay kolay yetmez gibi görünüyor. 60'larla 80'lerin tek farkı bizim hıncımızı farklı bir biçimde almaya çalışmamızdı. Ama baskıcı her düzene karşı duyulan ortak hınç, yüzlerce yıldır olduğu gibi, hem doğuda, hem batıda sürüp gidiyor."**

Davulcunun babası CIA ajanı

Police'in öteki simgeleşmiş şarkıcısı Sting dışındakiiki elemanı, Copeland ve Summers'tan biri davul öteki gitar çalıyor. Copeland 1952 Washington doğumlu. Ününü **Curved Air** adlı ünlü rock grubuyla yaptı. Grubun solisti Sonja Cristina'yla evlendi. California Üniversitesi'nden mezun. Babası CIA için çalıştığından dünyanın bir çok yerini dolaştı. Copeland film müziği de yapıyor. Francis Ford Coppola'nın **"Rumble Fish"** adlı filmine yaptığı müzik, eleştirmenler tarafından çok beğenilmişti.

Andrew Summers Blackpool doğumlu ve grubun en yaşlısı, 1942 doğumlu. Summers'ın kısa ya da uzun süreli çalıştığı rock topluluklarının listesi oldukça etkileyici: **Alexis Korner, Soft Machine, Animals** ve **Zoot Money's Big Roll Band** gibi. 1969 yıllarında takıldığı **"LSD-tripierden"** sıyrılıp, San Francisco Eyalet Üniversitesi gitar bölümüne yazıldı. Bitirdikten sonra klasikle fazla uğraşmadan elektro gitarı seçti. Bu seçim o gün bu gündür sürüyor. Summers, Police'in parçalarının bestelenmesine önemli ölçüde katkıda bulunuyor.

Summers

Copeland

Gençliğin problemleri

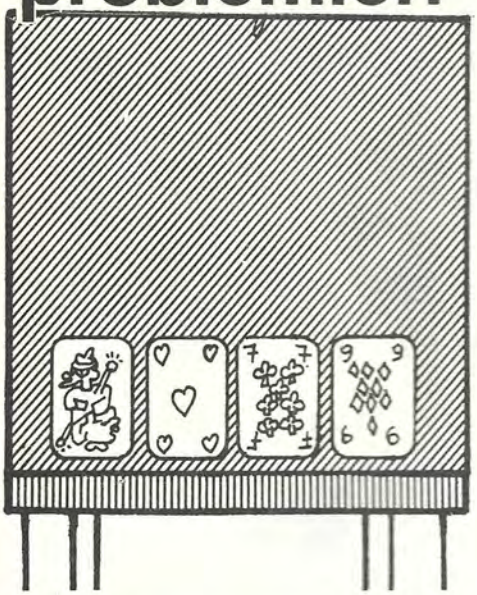

Bir pişti problemi

AHMET OK

Eşli piştinin son turu oynanıyor. Güneyde oturuyorsunuz. Eliniz: Vale, As, Yedi, Dokuz. Yediliniz sağlam ve kalan tek bacak da sizde. Dışarda çıkmamış olarak dokuzlu ve astan birer tane, sekizli ve damdan ikişer tane var. Güzel onlu ve diğer tüm kâğıtlar sağlam. Nasıl oynarsınız?

İlk oynayacağınız kart kolaylıkla görülebileceği gibi yedili. Çünkü dağılım ne olursa olsun partnerinizde en az iki sağlam kart olacağı açık. Öyleyse amaç rakiplerinizin veya partnerinizin güzel onluyu valenizden önce oynamasını zorlamak. İkinci turda valeyi mi, yoksa dördüncüsü dışarda olan dokuz veya ası mı oynamanız gerekir? Dokuz veya asın doğuda olma olasılığı 1/3 tür. Bu durumda dokuzlu veya ası kaçırmak mümkün olamayacak, çünkü son elde ve dışarda bu kadar riskli kartın olduğu bir elde doğuda ikiden fazla riskli kart olması dikkate alınmaya değmeyecek bir olasılıktır. O halde piştinin genel kabul görmüş ilkeleri uyarınca ikinci el riskli kartlardan birini, centilmenlik ederek dokuzluyu oynayınız. 1/3 olasılıkla dokuzlu doğu tarafında olsa dahi güzel onluyu kaçırmanız veya partnerinizin pişti verme ihtimali yoktur. Çünkü partneriniz ikinci sağlam kartını oynayacaktır. Üçüncü olarak oynayacağınız karta gelince, eğer dokuzlunuz kesilmediyse son ası riske etmektense valenizi oynayınız ki doğunun elinde kalabilecek iki riskli karttan birini oynatarak buna partnerinizin pişti yapmasını umabilesiniz. Eğer dokuzlunuz kesildiyse, ası oynayıp dışardaki diğer asla güzel onluyu son elde valeyle alıp partnerinizin doğunun son kartına pişti yapmasını beklemelisiniz. Çünkü dokuzlunuz kesildikten sonra batının elinde bir sağlam kart daha kalmış olacak ve partnerinizin pişti yapma olasılığı kalmayacaktır. Dokuz ve asın ikisi de batıdaysa -ki olasılığı 1/9 dur- kaderin lanet rüzgarlarına küsmekten başka yapabileceğiniz hiç bir şey yoktur.

Buradan doğrayın, kesip istediğiniz yere yapıştırın

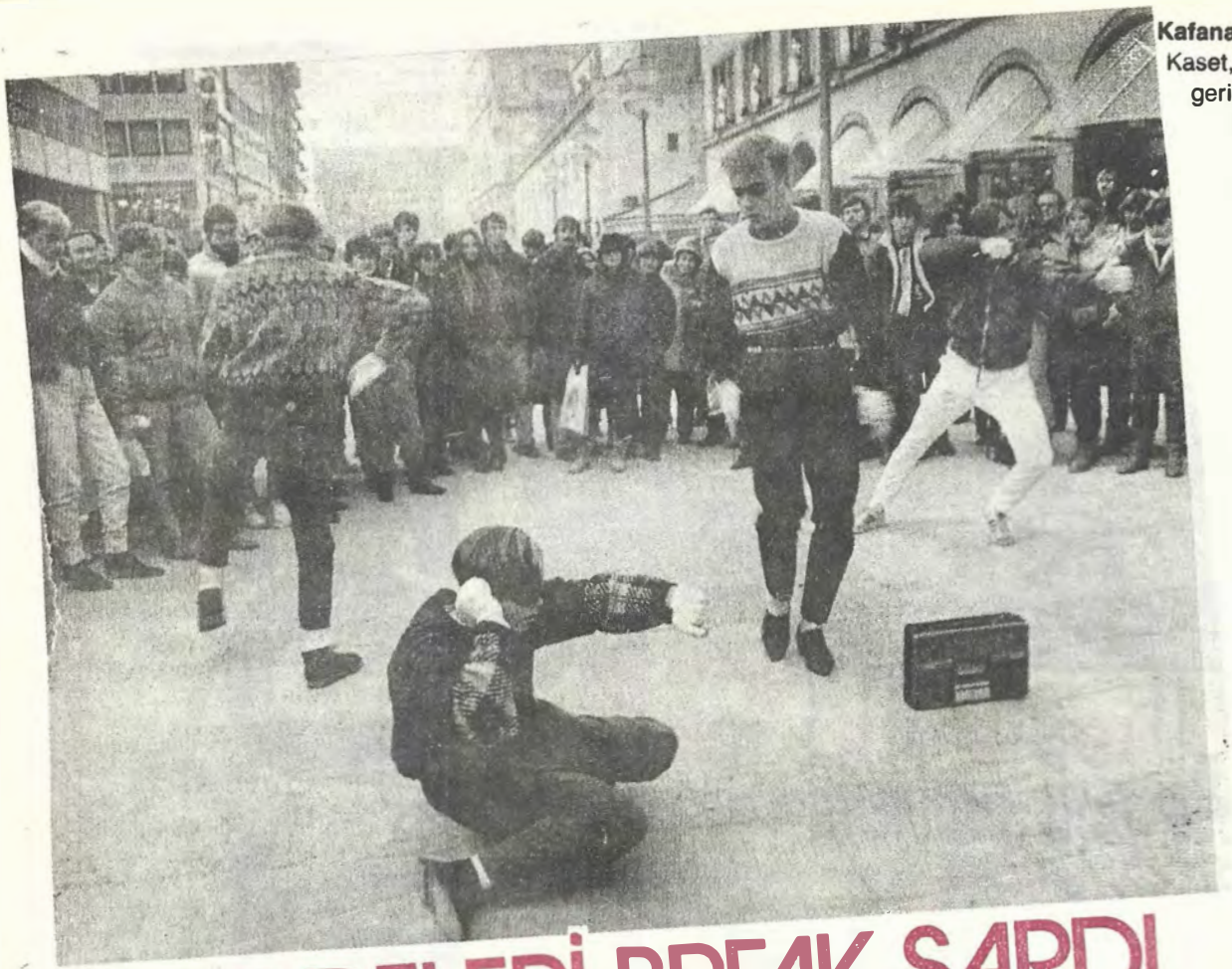

Kafana göre- Kaset, teyp... gerisi sana kalmış.

CADDELERİ BREAK SARDI

HAKAN KENİ

Blues çalan kocaman bir portatif radyoyu taşıyarak caddeyi arşınlayan grupta diğerleri gibi havalı havalı yürüyen ve tek eliyle de ritm tutmayı ihmal etmeyen gençlerden biri kendini tutamayarak parende atıyor. Derken taklaya geçiyor, sonra amuda kalkıp bir elini yere koyup kafası üzerinde topaç gibi dönmeye başlıyor. Bu esnada da grubun diğer gençleri ya ayakta müziğin ritmine uygun olarak sallanmaya devam ediyorlar ya da gözleri kesiyorsa yer hareketlerine geçiyorlar. Caddede dolaşanlardan bir meraklı kitlesi toplanıyor, fakat kimse "ne satılıyor abi" diye sormuyor. Çünkü bu hadise Amerika'da cereyan ediyor.

Caddede olup bitenler sadece dans. Yeni salgın "**break**" dansı. Kırma (kirişi, kuralı vesaireyi), yırtma ve ihlal etme gibi anlamlara geliyor break.

1970'lerde Harlem ve South Bronx gibi zenci mahallelerinde ortaya çıkan ve önceleri yalnızca zenci semtlerinde yayılan break dansı akrobasi, yakın boğuşma sanatları, pandomim gibi ögeleri içeriyor. Dansın icra mekânları caddeler. Geçenlerde Los Angeles caddelerinde break yapan 160 genci polis toparladı. Caddedeki tüccarların "müşterilerimizin ilgisini vitrinlerden kendi üzerlerine çekerek işlerimizi engelliyorlar" yollu şikayetleri üzerine polis break yapan gençleri bizim 1982 Anayasası'ndaki "serserilik" maddesine benzeyen, "şehri aylaklardan koruma kanunu" uyarınca icrayı sanattan men etti.

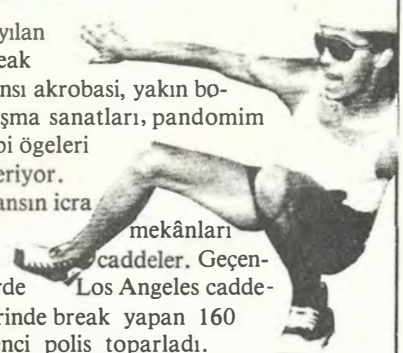

Aslında gayrı kanunilik break dansının kökeninde var zaten. Bir rivayete göre 1970'lerin başında South Bronx sokaklarında silahlarıyla kıyasıya rekabet halinde olan iki gangster çetesi silahlardan sıkılmışlar ve caddelerde kimin daha üstün olduğunu belirlemek için ateş-kes ilan edip (break, aynı zamanda, 'ara vermek' demek) dansla kapışmaya karar vermişler.

Zenciler ve İspanyol kökenliler arasında yaygın olan break dansı şimdilerde beyazları da yakalıyor. Fakat dansın çeşitli yetenekler gerektirmesi nedeniyle, beyazlar zenciler kadar başarılı olamıyor. Yine aynı nedenle kızlar da breake pek itibar etmiyor. Dans 15-20 yaş gençliği arasında daha yaygın.

Hemen tümüyle tek başına yapılan breakin temel figürleri ayakta sallanarak dans etme, aniden yere geçerek parende, takla atma, ellerin desteği olmadan amuda durma, yerde köprü vaziyetinde durup sağa ve sola yarım dönüş yapma (bu esnada ritme göre elle baldırlara vurma) baş üzerinde tek eli destek alıp hızla dönme vs. Breakçilerin tercih ettikleri müzikler blues ve rock. Genellikle altı-yedi kişilik gruplar halinde gezen breakçiler yanlarında aşırı büyüklükte portatif radyokasetli teypler taşıyorlar. Caddeleri pist tutmada kesinlikle taviz vermeyen breakçiler, Atlanta ve Philadelphia'da hayatı felce uğratan soğuklara rağmen caddelerde dansa devam ediyorlar.

Breakçiler dansla fazla enerji ve sinirliliklerini boşalttıklarını söylüyorlar. Breakin ün ve para gibi başka yararları da var. Bu işin kompedanı olma yolundaki gençlerden kimileri bu işi meşrubat reklamlarına çıkmak için yaptıklarını söylerken, özel partilerde yarım saat break yapıp 200 dolar alanlar da var.

Videonun nimetlerinden faydalabilenler break dansını "Flashdance" filminden hatırlarlar. Filmde, arasokaklardan birinde "geçiyordum hadi ben de takılayım" diye başlayan muhabbet breakin minik bir örneği, Yer hareketlerinde beğeni toplayan breakçi, altına platform koymamış olsalar biraz zor dönerdi ya.

Break ABD'den sonra Fransa'da da yayılıyor. Paris'li breakçiler politik gösteri yapanlardan, fakir ressam ve çalgıcılardan caddelerde yer bulamadıklarından olsa gerek, metro istasyonlarını mekân olarak seçip breaki yer altına indirmiş durumdalar.

Dans Almanya'ya da sıçramış durumda. Almanya'da çoğunlukla yabancıların öncülüğünde yayılıyor dans. Spiegel'e göre break dansını en iyi Türkler icra ediyor.

Breakin Türkiye'deki öncüsü **Tolga Han**'a göre bu durum son derece normal, çünkü "break dansı bir nevi dert ifade etme yöntemi."

Amerikalı eski breakçiler dansın tüm ülkelere yayılmasından memnunlar. Fakat ticari açıdan kesin bir zafer için New York şehrinin tümüyle fethedilmesi gerektiği görüşündeler. Bu amaçla şimdilerde Harlem'den çıkan breakçiler Broadway caddelerine aktılar.

TÜRKİYE'DE BREAK

Tolga Han'a göre "bu dans Türkiye'de yaygın olarak yapılıyor", "Ama break dansı olarak bilinmiyor"

— Break dansı Türkiye'de yaygın mı?

Tolga Han: Bu dans Türkiye'de yaygın olarak yapılıyor. Fakat break dansı olarak bilinmiyor. Biz bu dansı 1979-80'den beri gerek TV programlarında gerekse gösterilerimizde yapıyoruz. Örneğin geçtiğimiz yıllarda bir TV programında Grand Master Flash'ın bir parçasıyla break yaptık. Ama ben koreografiyi hazırlarken breaki bilmiyordum ve koreografiyi de break olarak hazırlamadım. Break dansı Türkiye'de yaygın olarak yapılıyor, fakat dediğim gibi çoğunluk bunun break olduğunu bilmiyor.

Dansın bu şekilde kendiliğinden gelişmesinin sebebi dansın özelliğinden dolayı. Break Amerika'da zencilerin oyun-eğlence olarak başlattıkları bir dans. İçinde bulundukları durumu, sorunlarını anlatmak için... Örneğin Türkiye'de **Ersan Efrat** bu dansı çok iyi yapar. Annesi babası dilsizdir. Bilindiği gibi breakte pandomim önemli bir öğedir.

Almanya'da da bu dansı çoğunlukla Türkler yapıyor. Geçenlerde Alman TV'sinin birinci kanalında Türk işçi çocuklarından oluşan grupların yaptığı break dansını tüm Almanya izledi. Break Avrupa'da azınlıkların çocukları dışında pek yaygın değil. Çünkü break gençlerin kendi durumlarını ifade ettikleri bir dans.

— Amerika'da break genellikle caddelerde yapılıyor. Türkiye için böyle bir durum sözkonusu değil herhalde...

Tolga Han: Breakin dans salonlarında yapılmaması gibi bir zorunluluk yok. Bilindiği gibi dans zenci mahallerinde ortaya çıktı. Oralarda diskoteğe falan gidecek parayı bulamayan zenci gençlerin caddelerde kendi aralarında şakalaşırlarken ortaya çıkardıkları bir dans break.

Dans kendiliğinden bir şekilde caddelerde gelişti. Örneğin başlangıçta breakin kendine ait bir müzik türü de yoktu. Fakat dansın yaygınlaşmasıyla plak yapımcıları bu alanda girişimde bulundular. Şimdi breakte müzik olarak electrik boggie (elektronik müzik) kullanılıyor. Grand Master Flash bu tür müziğin öncüsü durumunda.

— Cumhuriyet gazetesindeki bir konuşmanızda breakin hızla yaygınlaştığını söylüyorsunuz. Kızların katılmadıkları bir dansın çok fazla popülerleşme şansı var mı?

Tolga Han: Evet, kızlar için break fazla sert bir dans. Zaten dediğim gibi Amerika ve Avrupa'da bu dansı yapanlar çoğunlukla toplumda azınlık durumunda olanlar. Fakat break dansı genellikle dört beş kişilik gruplarla yapılıyor. Kızlar da fazla sert olmayan hareketlere katılıyorlar. Biz de son TV çekiminde break dansını yalnız erkeklerden oluşan bir grupla yaptık. Fakat ilerisi için kızların da katılacağı gruplar için break dansı koreografileri hazırlıyorum. Kızların vücutlarına gidebilecek, sert hareketlerin olmadığı, modernize edilmiş bir break koreografisi hazırlıyorum.

— Breakin ilkel danslara benzediğini söylüyorsunuz. İnsanların sorunlarını, dertlerini ifade etmekte kullanabilecekleri bir çok gelişmiş araç ve yöntemin bulunduğu çağımızda sizce gençler neden daha "ilkel" bir yöntemi tercih ediyorlar?

Tolga Han: Break dansında pandomim vardır. Daha önemlisi hareket ve dinamizm vardır. Gençler sorunlarını, dertlerini ifade etmek için genellikle hareketin, dinamizmin olduğu yöntemleri kullanırlar. Sebebi bu olabilir.

Almanya'da break kursu- Türkler de var.

GENÇLİK MEKANLARI
Ortaköy'de Denizatı Cafe

EMRE ÜNSEV

Gençliğimde, okul zamanı hep öğrencilerin gidebileceği bir yer olsa diye düşünürdüm. Büfeler falan vardı, ama onlar da tatmin edici değildi... Burayı kiraladığımızda ilk olarak aklıma böyle bir yer açmak geldi. İşe sıvandık. İlk başta burayı daha lüks, daha iyi bir dekorasyon ve organizasyonla akademik gençliğin devam edeceği entellektüel bir ortam haline getirmeyi düşünüyorduk. Ama kahvenin eski şöhreti pek iç açıcı olmadığı için, ayrıca da sapa bir yerde olduğu için, düşündüklerimden derhal vazgeçirildik. Ama biz yine de tasarladıklarımızın bir kısmını gerçekleştirdik sayılır...''

Doğan Ozangür, Avusturya'ya öğrenimini sürdürmek için gidecekken yeğeninin önerisi üzerine bu kahveyi açma fikrini geliştiren genç bir insan. Kahvenin açılmasını böyle özetliyor.. İlk olarak Denizatı Cafe'yi seçtik. Niye? Bu kahvenin geçmişi oldukça eskiye dayanmakla birlikte şimdilerde özellikle gençlerin rağbet ettiği mekânlar arasında adı sık geçmeye başladı. Normal bir kahvenin işlevlerinden çok daha fazla hizmet sunması Denizatı'nı bir anda gençler için çekici bir yer haline getirdi.

Geçmişte bu kahve Ortaköy'deki **''mutena''** çay bahçelerinden biriydi. Genellikle Ortaköy sakinlerinin gittikleri bu kahveye, mahalleli gençlik, kâğıt oyunları ve özellikle bilardo oynamak için uğrardı. Yaz aylarında, akşam üstleri ailelerin gelmesiyle Aile Bahçesi havasına bürünürdü. Sahildeki diğer bahçelerin Belediye tarafından yıkılmasıyla kahve deniz kenarındaki tek kahve haline geldi. Sonraları burası belli grupların uğrak yeri oldu. Yedi sekiz ay öncesine kadar da adı bir takım karanlık işlerle beraber anılıyordu. Bugünkü şekliyle açılmadan 3 ay önce bir cinayet olayında da adı geçen kahve sonunda kapatıldı. Kahveyi yeni sahipleri devraldı ve 4 ay önce Denizatı Cafe adıyla ve yeni bir anlayışla açıldı..

Kahve açılırken hedeflenenlerin başında buranın bir gençlik mekanı olması geliyordu. Bu da sağlanmıştı. Her ne kadar gelenler **''akademik gençlik''** olmasa da.

Sabahları, okul yerine kendilerine kahveyi mekan seçmiş müdavimler ve sessizliği fırsat bilip ders çalışmaya gelenler açılışı yapıyor. 12 sularında Kabataş Erkek Lisesi ve Galatasaray Kız Lisesi işgal kuvvetleri kahveyi basıyor. Bu konuda kahvenin en kıdemli (4 aylık) garsonu **Davut Kalpakoğlu** şöyle diyor:

''Öğlen oldu mu 150-200 öğrenci kahveye bir dalıyor, ortalığı dağıtıyorlar. O yüzden biz de şöyle bir taktik izliyoruz: bir arkadaş çayları dağıtırken bir diğeri hemen arkasından gelip paraları topluyor.''

Bu **''kesikler''**e karşı garsonların geliştirdikleri bir yöntem. Normal olarak kahvede içilen ve yenilen herşey masanın üzerine garsonların bıraktığı fişe işaretleniyor. Böylelikle garsonlarla müşteriler arasında çıkabilecek anlaşmazlıklar önlenmiş oluyor. Zaten kahvedeki garsonlar da genç. Garsonların müşteriyle olan ilişkilerini yine Davut Kalpakoğlu anlatıyor:

''Gençleri memnun etmeye çalışıyoruz. Çoğuyla zaten arkadaşlık ilişkisi kurmuş durumdayız. Kahveye gelenlerin yüzde otuzu beni tanır, ben de onları tanırım. Amacımız gençlere en iyi şekilde hizmet etmek...''

Getirilen yeni anlayış garsonların kravatlı ve temiz olmalarında da kendini gösteriyor.. Kahvenin yeni sahibi Ozangür bu konuda oldukça titiz davrandıklarını, her sabah garsonları kravatlarından tırnaklarına kadar denetlediklerini söylüyor.. Aynı durum kahvenin genel görüntüsünde de hakim. Çay bardakları çoğu yerde görülemiyecek kadar temiz.. Ayrıca kahveye kendi içinde olabileceği kadar bir uyum verilmek istenmiş. Örneğin beyaz masalar mavi sandalyeleri, mavi seramik

''Eski müdavimleri müzikle kaçırdık''

Sahibi kahveyi ''akademik gençlerin devam edeceği entellektüel bir ortam'' haline getirmek istiyor

"Kızların rahatsız edilmemesi" için sıkı bir kontrol mekanizması var.

Kızlara ucuz

fincanlar beyaz duvarları tamamlıyor (Diğer kahvelerde pek olmayan sütlü kahve, süt hatta kahvaltı servisine kadar değişik hizmetler veriliyor).

Ama tüm bunlar kahvenin mekanik bir görüntü sergilemesini engellemiyor. İnsan deniz kenarındaki bir kahvede tahta masalarla tahta sandalyeler, biraz daha içten ve sıcak bir hava da arayabilir. Gerçi bu soğukluğu gidermek için cam kenarlarına uzun saksılar içinde çiçekler yerleştirilmiş, ama...

Ozangür de **"Aslında haklısınız,"** diyor, **"henüz istediklerimizi tam gerçekleştirmiş değiliz.. Nisan ayından itibaren yeni bir düzenlemeye girip, kahveyi daha sevimli bir hale getireceğiz."**

Kahvenin belki de en önemli özelliği klasik bir kahvede bulunmayan, herkese açık bir panonun olması. İsteyen herkes bu panoya duyurusunu, şiirini vb. asabiliyor. Ancak göründüğü kadarıyla panoya pek rağbet edilmiyor. Bir portre, birkaç ders ilanından başka bir şey yoktu panoda. Ozangür de, **"Biz panoyu astık, gerçi ufak birşey. Pek de gözalıcı değil. Ama bu bile çok ilgi çekmedi. Tam olarak dolmuyor.. Panonun şu gördüğünüz hali bir hafta önce de aynıydı"** diye yakındı.

Kahvede zaman zaman kültür etkinlikleri de oluyor. Şimdiye kadar **Ali Öz** ve **Çağatay Karaçizmeci**'nin fotoğraf sergileri açıldı. Ancak duvarların hemen önünde masalar olduğu için serginin izlenmesinde güçlükler çıktı. Ozangür bu sorunun da çözülebileceğini, sergiler için ayrı bir yer oluşturacaklarını söylüyor. Kültür faaliyetleri sadece sergilerle sınırlı değil. Kahvede iki kez de **Rock** konseri verilmiş. Kahve sahipleri bu konserler için gerekli tesisatı kendileri sağlamışlar.. Çalmak isteyen her grup bu kahvede konser verebilecek Ekleyelim. Herkes konserlere para vermeden katılabiliyor. Bu ilgiyi çok artırmış. İçeri giremeyenler konserleri dışarıdan izlemek zorunda kalmışlar. Tabii bu konserlerin ticari bir amacı da var. Konserler bir tür **"ayak alışkanlığı"** yapıyor. Ozangür, bu arada Mart ayı içinde bir konser haberi de verdi. Siyasal Bilimler öğrencisi bir grup **country** müzikten örnekler sunacaklarmış. Kahve sahipleri bu tür konserler için ilerde sürekli müzik araçları bulunduracaklarını söylüyorlar. Böylece konser olmadan da müzik yapabilecek.

Kahvenin eski ününden yakasını sıyırması ve öğrencilerin gelmesinin nasıl sağlandığı sorusuna, Ozangür **"Müzikle"** diye cevap verdi.

"Biz eski müdavimleri müzikle kaçırttık.. Gelip baktılar ki Rock çalıyor, Folk çalıyor, Türklerden de Bülent Ortaçgil, Sezen Aksu gibileri var; "abi burası bizi açmaz" **deyip döndüler geri..'** Kahvenin müzik düzeni oldukça iyi. Gençler çalan müzikten çok hoşnut görünüyorlar. Hatta bazılarını kaçırtan bu müzik, bazı gençler için ise tercih nedeni. Bizim bulunduğumuz süre içinde **Man At Work** ve **Pink Floyd**'dan örnekler çalıyordu. Garson Kalpakoğlu ise müzik konusunda oldukça ilgisiz:

"Benim için ne çaldığı farketmiyor.. Hatta duymuyorum bile.. Bazen arkadaşlar sesi yükseltmemi istiyorlar, bense müzik mi çalıyor diyorum. İsteyen dinlemek istediği kaseti ya da plağı çaldırabilir." diyor.

Kahve de iki kez de Rock konseri verilmiş. Tabii bu konserlerin ticari amacı da var.

Kızlarla erkekler bir arada aynı mekanı paylaşıyorlar dedik. Burada bulunmaktan herkes zevk de alıyor. Ama eski alışkanlıkları da kendini göstermiyor değil. Bazı "yalnız" erkekler, "yalnız" kızlara "kesik" atıyor. Az da olsa "gerektiğinde" müdahale edilebilmesi için Ozangür sık sık kahveyi turluyor. Ve başkalarını rahatsız edenler uyarılıyor. Yani sıkı bir kontrol mekanizması kurulmuş durumda. **"Kesilmek"** istemeyen kızlar da rahatça bu kahveye gelebilir.

Kızlar için bir başka hizmet, erkeklere 300 lira olan bilardo ve masa tenisi saat ücretinin indirimli (240 lira) olması. Kızlar da bu fırsatı fena değerlendirmiyorlar.

Denizatı'nda doğumgünü kutlaması

İyi giyimli garsonlar, temiz bardaklar, mavi seramik fincanlarla sıcak görünüşlü olabilecek bir kahve. Bir de masaların, sandalyelerin yarattığı yemekhane havası olmasa.

KAPALI-Başka seyirci giremez

1947: İnönü
1950: Dolmabahçe
1952: Mithatpaşa
1974: İnönü
1984: Yok, yine İnönü

*İnönü Stadı açılınca, "**Kapalı**" kapanır. '**Üçbüyük**'lü seyirci arasında, koyu taraftarlığın "**raconu**"750 lirayı ne yapıp edip, Kapalı tribüne ulaşmak, hep daha daha çok renkdaşıyla Kapalı'yı rakibe kapamaktır. Böylece koyu taraftar önce Kapalı'yı rakibe karşı müdafaa, yani "toplu savunma", sonra da rakibin sesini bastırma, yani "toplu hücum" taktiğiyle oynar.*

İnönü Stadı şimdi yeniden devrede. Kapalı'nın lideri kim olacak, Kapalı'yı kim kapacak?

-Valla, Beşiktaş kimseye bırakmaz anacım!

Cağaloğlu'ndaki Keskin Han'da manifaturacılık yapan **Kamil Yarangüneli** bunları söyleyince, aynı handa başka bir dükkanda çıraklık yapan Fenerbahçeli bir taraftar sinirlendi:

- O zaman biz de **"al kapalıyı bilmem ne yap"** diye bağırırız..

- Ne demek ulan. Ali Sami Yen Stadı kimin? Galatasarayın. Fenerbahçe Stadı'nda kimler var? Fenerliler. Beşiktaşın neden bir stadı olmasın?

Keskin Han'da genel kanı, Fenerbahçeli ve Galatasaraylı taraftarların İnönü Stadı'nın kapalı tribününü yüzde 50 yüzde 50 kırışacakları. Ama kapalı tribünü ele geçirmek için Beşiktaş seyircisi ile büyük kavgalar verilmesi gerekeceğini söylüyorlar.

İnönü Stadı, bu aydan itibaren yeniden "**topbaşı**" yapıyor. Yaklaşık bir yıldan beri sürdürülen bakım ve çimlendirme çalışmaları geçen ay tamamlandı. Stad, Bolu ve Sarıyer'den getirilen çimlerle kaplandı.

Aslında, bu İnönü Stadı'nın ilk açılışı değil ki. Çook eskiden, Stad'ın ye-

rinde Dolmabahçe Sarayı'nın ahırları ve Gazhane bulunuyordu. Önce ahırlar yıkıldı ve 19 Mayıs 1940 günü devrin İstanbul Valisi Dr. **Lütfü Kırdar**'ın ilk harcı koyduğu temel üzerinde stad inşaatına başlandı. Yalnızca bugünkü kapalı tribün ve eski açık tribünden oluşan Stad'ın ilk inşaat planı ancak 7 yılda tamamlanabildi. 23 Kasım 1947 tarihinde yapılan Beşiktaş- A.İ.K. (İsveç takımı) maçı ile stad hizmete girdi. Devrin Cumhurbaşkanı **İsmet İnönü**'nün adını verdiği 15 bin kişilik Stad'a daha sonra numaralı tribün ve Gazhane'nin yıkılmasıyla **"yeni açık"** tribün eklendi. 1950 yılında Dolmabahçe, 1952 yılında Mithatpaşa adı verilen stad 1974'te yeniden İnönü Stadı adını aldı.

Bütün bu isim değiştirmeler, yeniden hizmete açılmalar falan hep Stad'ın resmi tarihi. Ama bir de gayrıresmi tarihi var. Bu tarihin akışı, taraftarların anılarında ve kafalarında biçimleniyor. Galibiyetlerle, yenilgilerle, bilet bulamayışlarla, sırtın copla, kafanın ayvayla ilk tanışmasıyla.. Ali Sami Yen ve Fenerbahçe stadlarının tarihleri ise oldukça yeni; Türkiye futbol liglerinin kahrını senelerden beri İnönü stadı çekmiş.

Son bir senedir ise, birinci lig maçları Ali Sami Yen ve Fenerbahçe stadlarında oynanıyor. Taraftarlar yeni stadlarından çoğunlukla şikayetçiler. Hem Ali Sami Yen, hem de Fenerbahçe stadları ulaşım açısından sorun çıkarıyorlar. Durumdan en memnun olanlar, gene Fenerbahçeli seyirciler. Taraftarların büyük çoğunluğu Kadıköy tarafında olduğu için, ulaşım sorunu asgariye iniyor. Beşiktaşlılar ise, **"takım neredeyse gideriz"** demelerine karşın, Fenerbahçe Stadı'nda oynanan maçlara **"arzulanan"** kalabalıkla gidemiyorlar. Fenerbahçe taraftarı **Adnan Altıntaş**'a göre, **"Fenerbahçe ve Galatasaray seyircisi efendi, ama Beşiktaş'ınki öyle değil."** Bu durumda, Fenerbahçe taraftarları maçlara **"daha az"** Beşiktaş'lının gelmesinden memnunlar. Fenerbahçe Stadı'nın numaralı tribünlerinin çok, açık trübinlerin az olması, başka bir şikayet konusu.

Ali Sami Yen Stadı konusunda herkesin şikayeti aynı: Ulaşım güçlükleri ve stadın çok dar bir mekâna yerleşmiş olması nedeniyle, **"içeri girmek"** çok güç.

GS taraftarı Serdar Kürüm'e göre de **"Ali Sami Yen'de başka maçlar oluyor. Saha Galatasarayın maçına gelince bozuluyor. Bu bakımdan İnönü Stadı'nın açılması iyi."**

GS'li- Mert Şahin

BJK'li- Hüseyin Altıntaş

FB'li- Yusuf Gül

"Üç büyükler"in maçlarında kapalı tribünü markaj oranı şeref ve haysiyet meselesi. Bunun "tezahürat" nedenini, devamlı bir taraftar, Celal Tuş anlatıyor: "Daha düzenli tribündür. Ses daha gür çıkar, çok iyi yankı yapar. Fazla seyirci alır."

Ancak, İnönü Stadı'nın açılması yalnızca maçlarda kalabalığın önlenmesi ve İstanbul'un yeniden Stad'a kavuşması açısından önem taşımıyor. İnönü Stadı'nın **"gayrıresmi tarihi"** açısından önemli olan kapalı tribün. Çok değil, üç sezon öncesine kadar, yani İstanbul'daki bütün birinci lig maçlarının İnönü Stadı'nda oynadığı zamanlarda, kapalı tribünün çok büyük önemi vardı. Galatasaray, Beşiktaş, Fenerbahçe arasındaki maçlarda, **"kapalı tribünde daha fazla yer kapmak"** bir nevi **"şeref ve haysiyet meselesi"** olurdu. Öyle ki, İnönü Stadı'nın gayrıresmi tarihi, üç büyük takımlardan birinin taraftarlarının başka bir **"büyük kulübün"** taraftarlarını **"kapalı"**'ya hiç sokmadıklarını bile yazmıştır. Şimdi, o **"tarihi"** günler geri gelecek mi?

Beşiktaşlı Kamil Yamangüreli'nin **"Stadı kimseye bırakmayız anacım"** demesine bakılırsa, **"Kapalı tribün savaşı"** canlanacak gibi. Zaten, işin önemi yalnızca **"şeref ve haysiyet meselesi"** olmasından kaynaklanmıyor. Fenerbahçeli taraftar Celal Tuş, **"kapalı"**nın önemini şöyle anlatıyor. **"Daha düzenli bir tribündür. Ses daha gür çıkar, çok iyi yankı yapar. Diğer tribünlerden daha fazla seyirci alır."** İnönü Stadı'nın kapalı'sında, Beşiktaşlılar **"diğer büyük kulüplerin stadı var, bizim yok"** diyerek, **"hak"** iddia ediyorlar. Fenerbahçeliler, **"en büyük Fener, başka büyük yok"** ve **"en büyük seyirci ortalaması Fenerbahçe'nindir"** diyerek Beşiktaş tezini çürütmeye çalışıyorlar. Galatasaraylıların da Stad üzerinde hak iddia etmek için bazı dayanak noktaları var. Keskin Han'da çalışan Galatasaray taraftarı çıraklar, **"İnönü Stadı civarında oturan Galatasaraylıların sayısının yüksek olduğunu"** söylüyorlar.

İnönü stadı tamam. Kapalı tribünün sahibinin kim olacağı ise, öyle görünüyor ki, uzun **'mücadeleler'** sonucunda belirlenecek.

Taraftarların "Kapalı bizim" tezleri

- **FB'li:** En büyük Fener, başka büyük yok
- **GS'li:** İnönü civarında oturan GS'lilerin sayısı daha fazla
- **BJK'li:** Beşiktaş İnönü'yü bırakmaz anacım.

Meryl Streep "meslekten anne"

Sinemada "yeni kadın tipi"nin mükemmel temsilcilerinden biri, "Kramer Kramer'e Karşı" filminde Dustin Hoffman'la, "Avcı"-'da Robert de Niro ile birlikte izlediğimiz **Meryl Streep.** Evinde ya da konukomşusunda video olanlar Meryl Streep'i "French Lieutnant's Woman"/Fransız Teğmenin Kadını ya da "Sophie's Choice/Sophie'nin Seçimi" gibi filmlerinden birkaç yıl önce TRT'nin son anda göstermekten vazgeçtiği "Holocaust/Soykırım" dizisinden

Meryl Streep'in temsil ettiği "yeni tip" in Hollywood'un alışılagelen yıldızlarıyla karşılaştırılmasını daha baştan kolaylaştırmak için, hiç kimsenin çıkıp Streep'e, "Geceleri üzerinizde ne olur?" gibi sorular sormadığını aklımıza getirelim. Yedi yıldır oynadığı her rol için "Acaba Oscar alır mı?" denen sanatçı böyle sorularla değil, çevre kirlenmesi ya da Reagan'ın dış politikası konusunda ne düşündüğü gibi sorularla karşı karşıya kalıyor. İşin önemli yanı, Meryl Streep'in bu konularda verecek doğru dürüst yanıtları bulunuyor.

Çoğumuzun "yetişemediği" ama ölümünün üzerinden bunca yıl geçmesine rağmen adından sık sık söz edildiği için tanıdığı, TV'de gösterilen eski filmlerinde de izleme imkânı bulduğu ünlü sinema yıldızı Marilyn Monroe'ya vaktiyle sormuşlar: "Geceleri ne giyersiniz?" diye. Yıldız, "Geceleri üzerimde sadece Chanel'in 5 numaralı parfümü olur," demiş.

Hollywood'un "kadın yıldız" tipinin çok birçok özelliğini birarada yansıtan bir tutum bu: Hem "iç gıcıklayıcı", akıl çelici hem seçkinlik-lüks habercisi hem de yukardan bakan, hafif küstah..

Şu anda uluslararası sinema dünyasında giderek daha güçlü parlayan bir "yıldız" tipi var ki, bu özelliklerin hiçbirini göstermiyor.

Yeni yıldızların bir ortak özelliği, tiyatro deney ve yetenekleri. Böyle bir zenginliği Hollywood'un bildik yıldızlarında bulmak, birkaç istisna dışında haliyle imkânsız.

Hepsi "maceralı" bir geçmişin yükünü atmak istercesine, göz kamaştırıcı olmak dışında pek bir şeye önem vermeyen, Hollywood kültürüne çok kızan eleştirmenlerin "aptal sarışınlar" diye nitelediği tipteki yıldızların tiyatro ile ilgili herhangi bir kaygıları olmuyor genellikle. Gerçekte film şirketi patronlarının elinde birer oyuncak, baldır bacak gazeteciliğinin elinde birer malzeme olan yıldızların parıltısı, üzerlerine sürekli sürülen cilalar sayesinde. Çoğunun oyunculukları gibi isimleri de sahte. Hepsi şu ya da bu "geleneksel" role uygun biçimlenmiş: Ya sarışın fettan kadın ya erkeklerin aklını başından alan esmer güzeli ya erkeği için kendini (özellikle vücudunu) feda eden hafif melankolik çıplak ya da kendisini "anlayacak" erkeğin özlemiyle kavrulan olgun ve "mihrabı yerinde" kadın... Sinemanın yeni tipleri bu basit ölçülere hem uymuyor hem de sığmıyor.

SİNEMADA YENİ KADIN

Meryl Streep (aramızdan birçok erkek arkadaşın ortak kanısına göre) "bayağı hoş bir kadın", ama "şahane" güzel falan değil. Seksiliği hiç yok. "Aramızdan biri" gibi. Özelliği, oyun gücünde. Hepsi birbirinden zor birkaç rolde arka arkaya izliyorsunuz, hepsinde sizi alıp sürükleyebiliyor; üstelik hayli etkisinde kaldığınız bir önceki rolünü o anda aklınızdan silmeyi başararak (tabii daha sonra hepsini birden hatırlamanız kaçınılmaz).

Oyun gücüne ek olarak, birçok özel yeteneği var Streep'in. Sesli çekilen filmlerde değişik dilleri, değişik şiveleri büyük bir ustalıkla konuşuyor. "Fransız Teğmenin Kadını"nda eski bir İngilizceyi, "Sophie'nin Seçimi"nde Polonyaca ve Polonya'lı ağzından İngilizceyi aynı rahatlıkla konuşabildiğini bu filmleri videoda yakalayıp seyretme şansı yakalamış olanlarımız duydular. Meryl Streep New York'ta yaşıyor, evli, heykeltraş olan kocasının stüdyo haline getirdiği bir eski depoda iki çocuklarıyla birlikte oturuyorlar. Tipik bir Hollywood yıldızının köpükler içindeki küvette kendini okşarken ya da görkemli bir partide dekolte tuvaletiyle herkesin gözlerini kamaştırırken görülmesine benzer herhangi bir sahnede izleyemiyorsunuz Meryl Streep'i. Onun oynadığı roller genellikle son derece karmaşık insanî sorunların arasında sıkışmış insanların değişken, hareketli, yüklü iç dünyasını yansıtmayı gerektiren, "ağır" roller.

Sinema dünyasında yükselen "yeni tipin" en güzel örneği Streep, bu özelliğini kendi özel yaşantısından da alıyor. Streep'in geçmişinde "dillere destan macera"lar, "yakılacak fotoğraflar", skandallar, sansasyonlar falan yok. Hali vakit yerinde bir ailenin kızı olarak saygın bir kolejde okumuş, Yale Üniversitesi'nde tiyatro eğitimi görmüş.

35 yaşındaki bu sempatik kadında, birçok kadının "Tıpkı benim gibi" diyebileceği ya da demeyi isteyeceği birtakım özellikler var. İlginç olan, Streep'in film başına bir milyon dolar (300 küsur milyon lira) kazanan biri olarak hem özel hayatında hem beyaz perdede bu görüntüyü sürdürebilmesi, makyajsız (dolayısıyla "küçük gözüken") gözleriyle, öylesine taranmış saçlarıyla ve sadece birazcık pembe pudrasıyla ortada dolaşması.

Bu görüntüyü çok güçlendiren bir şey söyleyelim mi? Meryl Streep kendisinin "meslekten anne" olarak tanımlanmasını istiyor. Şimdi, "Bir yanda bu bir yanda sinema oyunculuğu, nasıl oluyor?" demeyin, çünkü, Meryl Streep sinemayı seçişini, sürdürüşünü bile bununla açıklıyor. "Dört ay çalışıp bir filmi tamamlıyorsunuz, sonrası size kalıyor, rahat rahat ailenizle vakit geçiriyorsunuz," diyor. Zaten, sinema hayatının geleceği üzerine de gönül rahatlığıyla şöyle konuşuyor: "Kadın olduğum için 'star'lık sürem kısıtlı. Kırk yaşına vardınız mı o müthiş teklifler artık gelmemeye başlar. Oyunculukta yaş, kadınlar için erkeklere göre daha önemli bir etkendir."

Meryl Streep gibi kadın oyuncu tipleri, sinema dünyasında "sunî yıldız" tipinin silinmesini sağlayabilecek mi? Streep, "Herhalde," diyor, "bir kadın seyircinin kendini benimle özdeşlemesi Liz Taylor'la özdeşlemesinden çok daha kolaydır."

Sissy Spacek hem 13 hem 40 yaşında

Meryl Streep sinemada "yeni tip"i yaratan tek örnek değil. Onun gibi Hollywood'da oturmayan, hayatı Hollywood çevresinde geçmeyen, "Hollywood suratı" diye adlandırılan o sunî görünüşe sahip olmayan başkaları da var. Meryl Streep gibi Oscar ödülü sahibi olan bu ödüle sık sık aday gösterilen "yeni tip" oyuncular genellikle rollerini bütün hakkını vererek yaşayan, detayları canlandırma düşkünü, oyun güçleri çok yüksek ve canla başla çalışmalarıyla tanınan sanatçılar.

34 yaşındaki Sissy Spacek de bunlardan biri. Teksas'ın küçük bir kasabasından, Spacek. On yıldır evli. Sinemadan kazandıklarıyla bu kasabada bir ev yaptırmış. Küçüklüğü boyunca anababasının dizi dibindeymiş, şimdi de onlarla çok sıkı bir ilişkisi var.

Biraz masalsı bir görünüşe, ama aynı anda çilleriyle 19 yaşındaki bir kızın görüntüsüne sahip Spacek beyaz perdeden önce sahne hayatına atılmış. New York'ta Country ve Rock şarkıcısı olarak ortaya çıkmış, ama kısa süre sonra çevresi onu sinemaya yöneltmiş. Gizli güçleri olan bir genç kızı canlandırdığı korku filmi "Carrie" ile parlayan Sissy Spacek 1981'de "Nashville Lady" (Madencinin Kızı) filmindeki rolüyle Oscar ödülü kazandı. Spacek bu filmde kaç işi birarada başardı bakın: Filmde Country müziğin kraliçelerinden şarkıcı Loretta Lynn'ı canlandırıyordu, Lynn'ın hem 13 hem de 40 yaşındaki halini başarıyla oynadı. Sesi Amerika'da geniş bir kitlenin kulağında yer etmiş şarkıcının şarkılarını söyledi, herkes hayran oldu, hayran olanların arasında Loretta Lynn da vardı.

Yunanlı yönetmen Costa Gavras'ın gürültü koparan filmi "Missing"(Kayıp), Sissy Spacek'in adının dillerden düşmemesini sağladı. Spacek bu filmde Şili'de darbeden sonra "kaybolan" oğlunu arayan Amerikalı baba rolündeki Jack Lemmon'la birlikte ("kaybolan" genç adamın karısı rolünde), kafalardan silinmeyecek bir tip yarattı.

Spacek'in filmlerde canlandırdığı tipler genellikle çok zor durumlarda kalıp kendilerini aşmayı becerebilen kadınlar. Bu tür roller tabiî sanatçının kendini iyice vermesini gerektiriyor. Bu nedenle, Sissy Spacek'in çalışma tarzı Meryl Streep'inkine tıpatıp benziyor: İkisi de müthiş sıkı çalışmalarıyla tanınıyorlar. Meryl Streep, "Kramer Kramer'e Karşı" filmindeki anne rolünü hakkıyla oynayabilmek için haftalarca çocuk parklarında dolaşmış (evde kendi çocukları olmasına rağmen). Spacek de "Kayıp"taki rolü için bir yığın kitap devirmiş, Latin Amerika edebiyatından.

Spacek "Kayıp" filmini tamamladıktan sonra Virginia'ya, kırlara çekilmiş. Eşiyle bir at çiftliği almışlar, bir de çocukları olmuş. Washington'daki bir galada yeniden gözüktüğünde üstünde miniminicik bir etek varmış, ama yine de taşralı havasını taşıyormuş, görenler anlatıyor. Sinema dünyasının bu Hollywood-dışı yeni yıldızı, "Bütün vaktimizi küçük kızımızla oynamak ve at yetiştirmekle geçiriyoruz," diye büyük bir mutlulukla anlatıyormuş, "Koca koca pastalar, kekler yapacağım gidince."

İki yıllık aradan sonra Sissy Spacek "Fırtına" filminde bir çiftçi karısını canlandırdı. Çekim çalışmaları bittiğinde Spacek rolüne o kadar kendini kaptırmış ki, filmin çekildiği kırlık yerden ayrılmayı bir türlü istememiş. "Mısırımızı ekmiştik, büyümesini seyretmiştik," demiş, "hasat almıştık, birkaç kuşaktır burada yaşayan bir ailenin bireyi gibi hissediyorum kendimi."

İşte Sissy Spacek. 1.55'lik bir "yıldız". Kapalı bir aile ortamında büyümüş bir çocuk. Çalışkan, yetenekli. Öyle "olay yaratacak" türden roller değil, ilginç roller istiyor. Aynı zamanda fiyatının çok pahalı olmasını istemiyor. Nedeni, genç yönetmenler için korkutucu olmama, onları caydırmama kaygısı. Böyle bir kaygıyı herhangi bir Hollywood (ya da Yeşilçam) yıldızının taşıyabileceğini aklınıza getirebiliyor musunuz?

Ally Sheedy 19'unda

Sinemada Hollywood çizgilerini taşımayan yeni tipin bir başka örneği, bizlerle aynı kuşaktan: 19 yaşındaki Ally Sheedy. Sheedy'nin "anti-yıldız"lar evrenindeki yükselişi "War Games" (Savaş Oyunları) filmiyle oldu. ABD nükleer savaş kumanda merkezinin bilgisayarına telefon hattından ulaşmayı becerip, kendi kendine kompüter oyunu oynarken az daha nükleer savaş çıkartacak oğlanın sevgilisi Jennifer rolündeki çilli, tek dişi eğri ama taptaze yüzlü genç kız, Güney California Üniversitesi'nde tiyatro öğrenimi görüyor. Öğrenci arkadaşlarıyla bir evde kalıyor. Bu eve telefon ettiğinizde aygıtın karşı ucuna bağlanmış teypten bol bol matrak veya saçmasapan laf dinliyorsunuz. Ally Sheedy şu sıralarda İngiltere'de, "Oxford Blues" filminde başrol oynamakla meşgul.

Genç oyuncu, tam bir New York'lu büyük kent çocuğu. Onüç yaşındayken bir roman yazmış. Roman, farelerin gözüyle İngiliz Kraliçesini anlatıyor. **New York Times** gazetesi, **ms.** ve **Seventeen** (bizdeki "Onyedi"yle ilgisi yok, adının Türkiye'ye "ithal edilmiş" olması dışında) dergilerinde yazıları çıkmış. Bale yapmış, okul gösterilerinde hep sahnedeymiş, bir reklam filminde oynamış ve hep Londra'daki Kraliyet Dramatik Sanatlar Akademisi'ne gitmeyi hayal etmiş.

Sheedy'nin annesi edebiyatçı. Kızının yazarlığı sürdürmesini istiyormuş aslında. Sheedy annesini teselli ediyor: "İkisini de yapabilirim, merak etme."

Şimdi Ally Sheedy Londra'daki çekim çalışmalarını tamamlayınca okuluna dönecek ve yeniden uslu talebe haline gelecek.

Keaton her kalıba giriyor

Bazı yazar ve eleştirmenlerin "anti-star" diye nitelediği oyuncular arasında Diane Keaton da var. Hollywood'da oturmuyor, New York'ta yaşıyor, 38 yaşında ve ünlü yönetmen, oyuncu, mizah yazarı Woody Allen'in sevgilisi. Keaton, Woody Allen'in "Annie Hall" filmindeki rolüyle parladı ve 1977'de Oscar ödülünü kazandı.

Diane Keaton'ın en önemli özelliği, Meryl Streep gibi rolden role girebilmesi, hepsinin de hakkını verebilmesi. Keaton'ın çizdiği tiplerin ana çizgileri Streep'inkilerden farklı. Kararsız, kendine güvensiz, daha kırılıp bükülebilir, biraz da yapmacık, ama sempatik bir görüntü veriyor Keaton. Çelişkili kılıklara giriyor: Bazen komedyen oluyor bazen bir kadın kahraman. Çeşitlilik ve çelişkiyi özel hayatında da düstur edinmiş olmalı ki, Woody Allen'le uzun yıllar birlikte olduktan sonra, bu kısa boylu, komik görünüşlü komedi dehasının ardından onun özel-liklerine hiç sahip olmayan, yakışıklı jön tipine daha çok uyan Warren Betty ile yaşamaya başladı.

Diane Keaton iyi bir aileden gelme. Anababasıyla, kızkardeşleriyle halen çok sıkı ilişkide.

Keaton oyunculuğunun yanısıra fotoğrafçı. Çektiği fotoğrafları sergiledi de. Yönetmenlik, sempatik Amerika'lı oyuncunun el attığı bir başka dal. "Dorrie Ne İstiyor?" adlı bir belgesele imzasını attı. (Dorrie, Keaton'ın kızkardeşi).

Evlenmemiş oluşu, ama buna karşılık uzun süre tek kişiye "bağlı" yaşaması, bu arada adını magazin basınının konusu olan birtakım maceralara karıştırmamasıyla Diane Keaton da çok geniş bir "modern genç kadın" kitlesinin kendisini rahatlıkla özdeşleyebileceği bir tip oluşturuyor. Yani Meryl Streep'e göre biraz daha "özgür", ama öyle kafasına göre "serbest takılmayan" bir kadın tipi. Bütün o kararsızlığı, bocalamalı görüntüsü de Streep'in kendinden emin havasından farklı.

Dünden yarına bakınca...

HULKİ DEMİREL

Yıl 1979. New York'taki büyük basın grevi sırasında hiciv yazan birtakım gazeteciler bir araya geliyorlar. 80'li yılların eşiğinde olan yaşlı dünyanın önündeki on yıl üzerine çeşitli fanteziler üretiliyor. Daha sonra bütün bu fanteziler bir albümde toplanıp, yayınlanıyor. İşin ilginç yanı, üretilen fantezilerin bir bölümünün 80'li yılların henüz yarısında olmamıza rağmen gerçekleşmiş bulunması.

Gelecek tahminleri yapan kıvrak ve üretici beyinler, 1988 yılına kadar Amerikan ordusunun yüzde 98'inin zencilerden oluşacağını ve 1988 yılında ABD Genelkurmay Başkanlığına Muhammed Ali'nin geleceğini söylüyorlar. Daha 1984 yılındayız ve gerçekten Amerikan ordusunun önemli bir kısmı zenci Amerikan vatandaşlarından oluşuyor. Amerikan ordusundaki zencilerin beyazlara oranı da gitgide artıyor. Çünkü, zorunlu askerlik olmayan ABD'de, orduya yazılma fikri daha çok bir iş edinme şansı az olan işsiz zenciler için cazip. Muhammed Ali ise kendisine en az Amerikan Ordusu Genelkurmay Başkanlığı kadar yabancı başka bir işle uğraşıyor. Kendini tamamiyle İslâm dinine adamış durumda ve genç bir zenci sihirbazdan bu sanatın inceliklerini öğrenmeye çalışıyor.

Kitabın ilginç bölümlerinden biri de mekik diplomasisinin yaratıcısı ve en başarılı uygulayıcısı, ABD eski Dışişleri Bakanı **Henry Kissinger** üzerine. 79 yılındaki tahminlere göre 1984 yılında Henry Kissinger ABD, Mısır, İsrail ve Federal Almanya Başbakanlığına adaylığını koyuyor ve bu yüksek makamlardan hiçbirine seçilemiyor. Bunun üzerine başdöndürücü bir büyüklük duygusundan kurşun gibi ağır bir depresyonun içine düşüyor. Karısı güzel Nancy onu terkediyor, eski taraftarları ona sırt çeviriyorlar ve bütün bunlardan daha kötüsü, bütün gelir muslukları kuruyor. Uluslararası diplomatik çevrelerdeki tüm etkinliğini kaybeden Kissinger ortalıktan yok oluyor ve ancak 1988 yılında bir gazeteci tarafından izi bulunuyor. Kissinger Los Angeles'teki bir süpermarketin alkollü içkiler bölümünü çok başarılı bir şekilde yönetmektedir. Ortağı da Güney Vietnam'ın eski Başbakanlarından **Ngyen Cao Ky**'dır.

Yazarlar ya da müneccimler mi demek gerekiyor bilmiyorum, iflas etmiş İngiltere'nin majesteleri kraliçe de dahil olmak üzere canlı-cansız bütün **"mal varlığı"** ile Walt Disney şirketler grubu tarafından satın alınacağını ve Disneyland-Disneyworld örneklerinde olduğu gibi bir eğlence fuarı haline getirileceğini öngörüyorlar.

Demir Lady Thatcher sayesinde İngiltere hâlâ iflasını ilan etmedi ama insanlara Disneyland'dan ya da Disneyworld'dan daha yoğun bir şekilde hayret ve anlamsızlığın komedisini yaşatabiliyor: İngiltere'den kaynaklanan ve ancak kendileri tarafından anlaşılabilen gençlik hareketleri (Punklar, Tediler vs.), Falkland adaları denen adalar için yapılan savaşlar ya da daha somut bir biçimde tahtın varisi yakışıklı, asil prens Charles'in bekarlık günlerine veda etmesi şerefine üretilen

Kissinger 4 ülkede Başbakan adayı
Moskova'da trafik tıkanmış
İngiltere fuar olmuş
Nixon Çin'de işe girmiş
İtalya'nın yarısı, öbür yarısının rehinesi

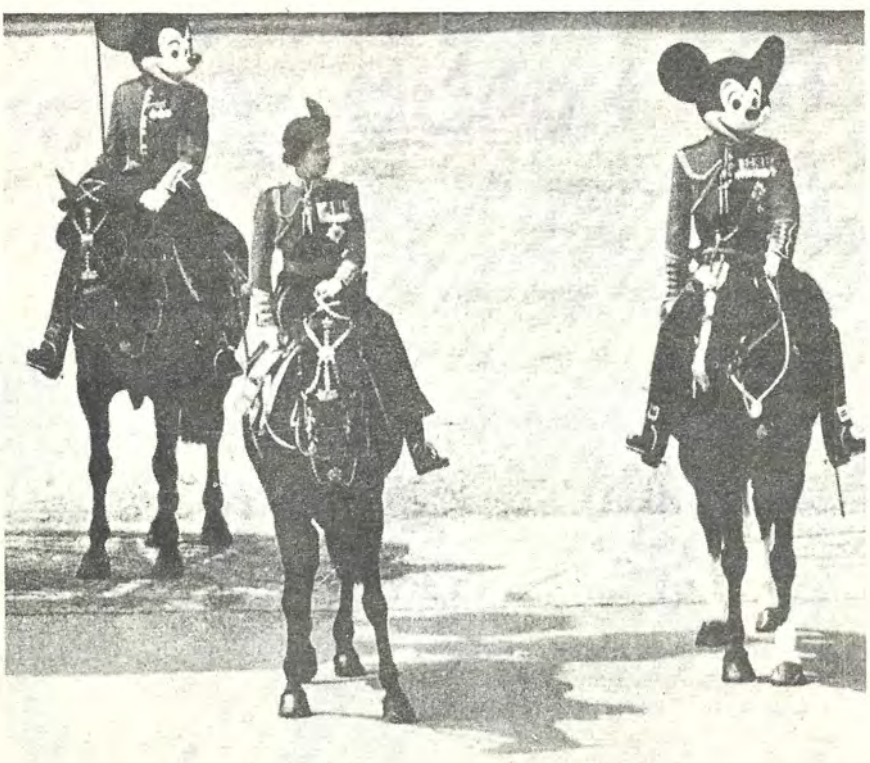

Kraliçe ve Mikiler: İngiltere Disneyland benzeri eğlence fuarı olmuş...

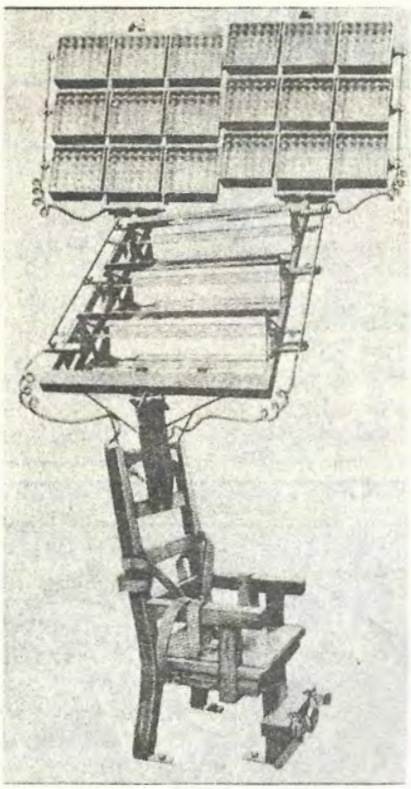

Güneş enerjisiyle idam- Elektrikli sandalyeye kollektör bağlanmış. İdamlar için ek sarfiyata gerek yok.

hatıra eşyalarının İngiliz ekonomisi için can simidi haline gelmesi ve düğünün hatıra eşyası üreticileri tarafından sigortalanması gibi...

80'li yıllarda disco delilerinden oluşan Travolta gençliği, "Ne?" Kuşağı haline geliyor. Bunun nedeni discolarda çalan yüksek volümlü müziğin çoğunun kulaklarını ağır işitir hale getirmesi. Disco gençliğinin kulaklarındaki tahribat üzerine elimde bir istatistik olmadığından bunun ne oranda gerçekleştiğini bilemiyorum. Ama bir eş bulup discoya gitmek ve orada dans sanatının tüm güzide örneklerini ortaya koyabilmeyi hayatlarının mihenk taşı haline getiren bir kuşağın oluştuğunu kabul etmek gerekiyor herhalde.

60 ve 70'li yılların genç görünme özlemi yerini 80'li yıllarda olgun ve yaşlı görünme modasına bırakıyor. Güzellik endüstrisi yüzdeki kırışıklıkları ortaya çıkaran yeni makyaj malzemeleri sürüyor piyasaya ve artık pabucu dama atılan genç, körpe bir görünüşe karşı yapılabilecekler kadın dergilerinin sayfalarını dolduruyor. Tıka basa bu tür hicivlerle dolu olan 264 sayfalık kitaptan birkaç örnek daha:

İtalya'da adam kaçırma ve fidye isteme olayları o derece artıyor ki artık kaçırılanlar ve ailelerinin isimlerini yayınlamaya basının gücü yetmiyor. İtalya İçişleri Bakanlığı'nın Nisan 1980 tahminlerine göre İtalyan halkının yarısı, halkın yüzde 25'ini rehin olarak elinde tutan diğer yüzde 25'e fidyeleri ödemek için çalışıyor. Buna rağmen İtalya'nın beklenen iflası gerçekleşmiyor. Bunun iki nedeni var: Birincisi rehin olarak tutulanlar toplumun üretici olmayan kesimi; kapitalistler, aristokrat büyük toprak sahipleri, sendika başkanları ve zengin burjuva ailerinin solcu çocukları. İkinci neden, rehinelerin ve adam kaçıranların oluşturduğu yüzde 50 dışında kalan yüzde 50'nin fidyeleri ödeyebilmek için çok sıkı çalışmaları. Roma Merkez Bankası rehineleri kendileri için istenen fidye oranında para birimi olarak kabul ediyor.

George Orwell'ın, toplumun elektronik denetim altına sokulduğu bir dünyayı anlatan, 1984 adlı romanı çok aktüel hale geliyor ve romandan yola çıkarak yazılan bir senaryoyla dev bir müzikal film çekiliyor. Başrollerde Bee Gees ve "Büyük Birader" rolünde Marlon Brando. 1984 romanı ve George Orwell gerçekten son derece aktüel bu günlerde. O kadar ki bunca zaman sonra yurdumuzda yeniden yayınlandı. Bu son yılın en mühim filmi **Vietnamania** (Vietnam deliliği) oluyor. Vietnamania aynı zamanda Francis Coppola'nın **Kıyamet** filmiyle başlattığı savaş müzikallerinin en iyi örneği.

80'li yılların başlangıcında sanayi ülkeleri Petrol Varili İhraç Eden Ülkeler Birliği'ni (OFEC) kuruyorlar. OFEC, Petrol İhraç Eden Ülkeler Birliği'ne (OPEC) çeşitli yaptırımlar ve baskı uyguluyor. Burada bu hiciv yazarlarının kamufle edilmiş kahinler olup olmadığı sorusu bir kere daha akla geliyor.

80'li yılların başlangıcında sanayi ülkelerinin tekrar eski kimliklerine kavuşarak petrol konusunda da patronluğu elden bırakmamayı başarmaları, bu kehaneti doğru çıkartıyor.

Yazarlarımız idam konusuna da yeni birtakım yaklaşımlar bekliyorlar. 1983 yılında çevre kirlenmesi ve alternatif enerji konularında çok hassas bir kamuoyuna sahip olan New Mexico eyaleti idam olayına da çok **"temiz"** bir çözüm getiriyor. Gerekli elektriği güneş kollektörü ile toplayan bir elektrikli sandalye. Sandalyenin gerekli enerjiyi sağlamak için uzun bir zamana ihtiyacı var. Bu da idam mahkûmuna kendisi **"kızartılmadan"** evvel iyi bir kahvaltı ve hattâ mükellef bir öğle yemeği için zaman sağlıyor. Yemekteki her şeyin güneş kollektörlerinden sağlanan enerjiyle pişirildiğini eklemeye herhalde gerek yok. 1983 yılında güneş enerjisiyle çalışan elektrikli sandalye değil fakat gerçekten en azından o kadar dahiyane bir buluş olan, iğneyle zehir vererek infaz yöntemi bulundu.

80'li yıllarda Çin, eski ABD başkanlarından Richard Nixon'ı "Vietnam ile İlgili İşler Danışmanı" olarak işe alıyor. Sovyetler Birliği'nde ise son derece hayati bir hata yapılıyor. Planlı kalkınmanın kompüterle gerçekleştirilmesi sürecinde bir hata.Sivil mallar üretimini yöneten kompüter ile askeri araçlar üreten endüstriyi denetleyen kompüter bir devre hatası nedeniyle birbirlerinin yerini alıyorlar. Sonuç: Sovyetler Birliği'ni kaplayan kusursuz tüketim malları, hiçbir şeye yaramayacak kadar hatalı üretilmiş askeri araçlar, jet uçağı Mig 25/II ve kıtalararası nükleer füze SS-28. Mig 25/II her iki kanadı da gövdesinin aynı tarafına monte edildiğinden uçamıyor, SS-28'in kod adı **"Bumerang"** olarak değiştiriliyor. Çünkü bu füze ateşlendiği zaman geniş bir yörünge çizip, önlenemez bir şekilde üssüne geri dönüyor ve patlıyor. Moskova'da yeni bir meydan açılıyor. Çünkü tüketimin anormal gelişmesiyle herkes birkaç araba sahibi olduğundan efsanevi 1987 Moskova Trafik Düğümü meydana geliyor ve çözülemeyen trafik düğümü sonucu otomobiller oldukları yerde bırakılıp üstleri toprak ve betonla kapatılıyor.

Nixon: Çin'in Vietnam sorumlusu.

güncel meseleler

Kız bana bitti... Tabiy benim oralı olduğum yok. Bana bakmaktan şaşı olucaktı taze...

Herife bi bakış attım ağbi... Aynen eriyiverdi enayı... Tabiy lan! Karşında ben varım be, ben!

Çocukları espirilerimle kırıp geçirdim yine... Bana bayılıyorlar.. Eh ben de komik adamımdır...

Milyonlarca insan... Ama ben, ben onlardan farklıyım. Ben yabancıyım. Kendimi öyle uzak hissediyorum ki.

Bana bak kardeşim, dedim. Ben milletvekiliyim. Benim dokunulmazlığım var. Anladın mı, dedim...

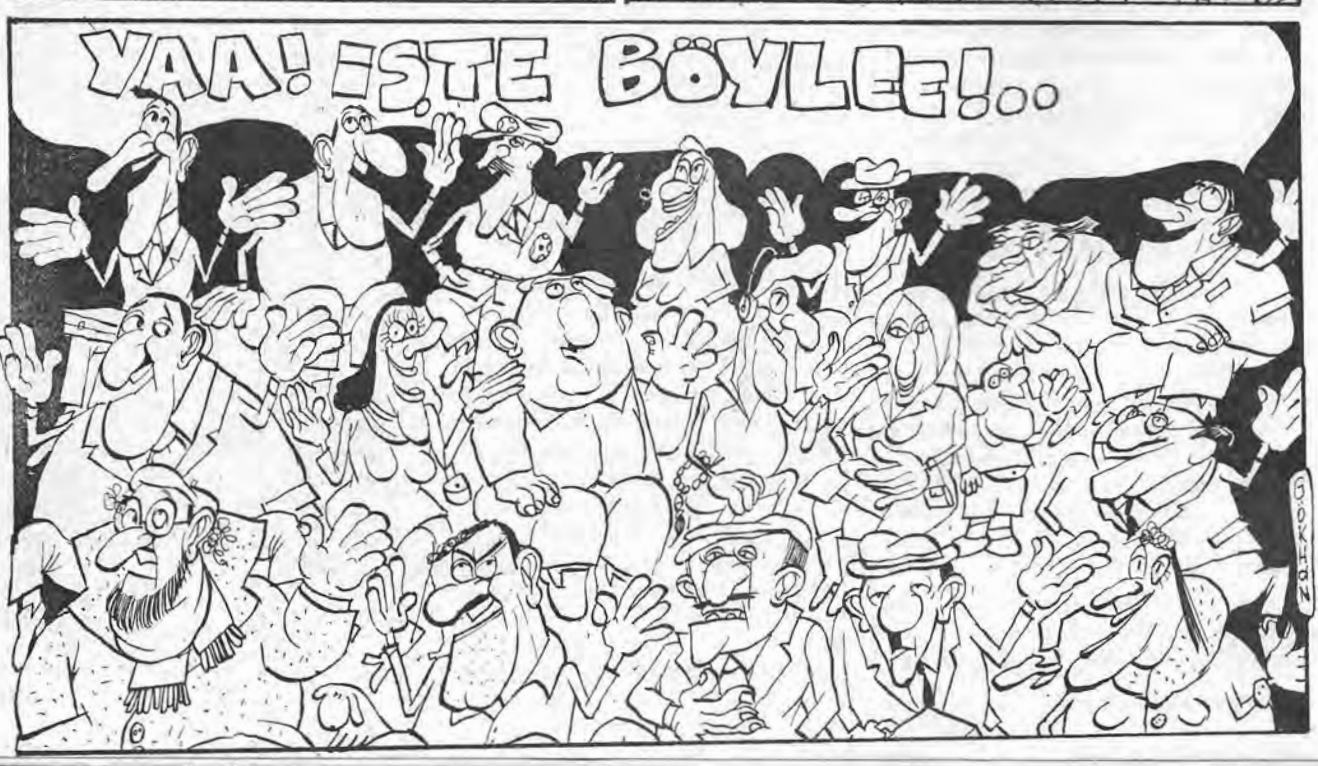

Hippiler

serseriler **tembeller** küçük burjuva gençliğinin yozlaşma sı **güneşe tapanlar** aşk mistikleri **polis düşmanları** para zitler **esrarkeşler** ABD'nin basurları **Amerika'nın sentet ik çingene hareketi** ilk Hıristiyanlar **Freudyen proletary a** serseriler **tembeller** küçük burjuva gençliğinin yozlaş

ması **güneşe tapanlar** aşk mistikleri **polis düşmanları** pa razitler **esrarkeşler** ABD'nin basurları **Amerika'nın sent etik çingene hareketi** ilk Hıristiyanlar **Freudyen proleta rya** serseriler **tembeller** küçük burjuva gençliğinin yozl aşması **güneşe tapanlar** aşk mistikleri **polis düşmanları** parazitler **esrarkeşler** ABD'nin basurları **Amerika'nın se ntetik çingene hareketi** ilk Hıristiyanlar **Freudyen prole tarya** serseriler **tembeller** küçük burjuva gençliğinin yo zlaşması **güneşe tapanlar** aşk mistikleri **polis düşmanlar ı** parazitler **esrarkeşler** ABD'nin basurları **Amerika'nın sentetik çingene hareketi** ilk Hıristiyanlar **Freudyen pro letarya** serseriler **tembeller** küçük burjuva gençliğinin

Yerleşik hayat tarzı onlardan güçlü çıktı

Hippiler

"Namuslu Amerikan sessiz çoğunluğunun" asalak gözüyle baktığı hippilere göre iş, yaşamın fazla büyük bir bölümünü kaplıyordu. İş insanın bütün yaşamını belirliyor, başarı baskısı insan ilişkilerini maddileştiriyordu.

Bundan 14-15 yıl önce 1965-1968 arasında ABD'de, kendilerine "hippi" adı verilen, 16-25 yaşlarında, iyi veya orta halli ailelerden gelmiş onbinlerce genç vardı. Hiçbir işte çalışmıyorlar, vakitlerini kentlerin büyük parklarında, özellikle de **San Fransisco'nun Haight-Ashbury'sinde**, hippi komünlerinde, kendilerine özgü lokallerde, terkedilmiş çiftliklerde, nehir kenarlarında müzik dinleyerek, esrar çekerek, sevişerek geçiriyorlardı. **"Savaşma seviş"** sloganı; kirli, pasaklı, rengarenk doğu ve kızılderili motifleriyle süslü ilginç giysiler ve uzun saçla birlikte en popüler simgelerindendi.

Türkiye'de de hippiler üstüne genellikle bilinen bundan fazla bir şey değil. Ancak hippiler, bu tür görünümlerin ötesinde, bir kültür, bir ahlak, yeni bir yaşam tarzı oluşturmuşlardı. Kökenleri 1950'lerdeki **"beatnik"**lere dayanan bu kültür, ayrıca doğu felsefeleri ve dinleri- özellikle de budizm- ile özgün bir bileşim oluşturuyordu. Bu kültür, 1965-1968 yılları arasında **"altın çağını"** yaşadı. Onbinlerce genci kendine bağladı. Devlet ve **"vergisini zamanında ödeyen namuslu vatandaş"** tarafından ise bu olay, **"Amerikan toplumunun çürümesi"** olarak algılanarak dehşetle karşılandı.

Boştagezerler

Hippilerin varolan yaşama karşı çıkışının ve aykırılıklarının **"namuslu"** Amerikan vatandaşları açısından en dehşet verici, kavranılması en güç ögesi, hippilerin hiç bir işte çalışmamalarıydı. **"American Way of Life"** (Amerikan Tarzı Yaşam)ın temel ilkesi *"çok çalışıp çok kazanmak"* ve böylece refaha ve mutluluğa ulaşmak idi. Bu ilke, elma satarak işe başlayıp milyarder olan Texas'lı SamAmca efsaneleri ile desteklenerek Amerikan vatandaşlarının neredeyse yaşama nedenini oluşturuyordu. Oysa **"bu hippi denen serseriler"** çalışma- kazanma- refah üçlüsünün insanı gerçek mutluluğa ulaştıramayacağını söylüyorlardı. Hippilere göre varolan toplumda iş, yaşamın fazla büyük bir bölümünü kaplıyordu. Bu kadar çok ve yoğun çalışan insan; ailesine, arkadaşlarına, sevdiklerine ve **kendisine** ayırabilecek çok az zaman bulabiliyordu. Ayrıca, aşırı ölçülere varan çok kazanma kaygısı ve insanların bunun için herşeyi unuturcasına çalışmaları, hippilere göre insanlığın içinde bulunduğu bütün kötülüklerin ve ahlaki bozuklukların kaynağıydı. Bu çalışma-kazanma sarmalı içinde insana hakim olan yarışma psikolojisi, diğerlerini geride bırakma güdüsü ve rekabet kıskançlığı; kini, nefreti, şiddet eğilimlerini, sadizmi ve daha bir sürü kötülüğü doğuruyordu. İnsanlar mutluluğu buzdolabı, televizyon gibi **"maddi"** nesnelerde arıyorlar, yaşamları süresince mutluluk diye bunlara yöneliyorlardı.

Hippiller çalışmayı, çalışmanın varolan toplumsal düzen içerisinde ifade ettiği tüm sonuçlarıyla, bütün **"ikramiyeleriyle"** birlikte reddediyorlardı. Bütün bu **"maddi şeylerin"** insan yaşantısındaki ve düşüncesindeki ağır baskısı, insanlararası ilişkileri zedeliyor, sevgiyi, yardımlaşmayı ortadan kaldırıyordu. Hippilere göre bu **"sevgiden uzak dünya"**, maddi şeylerin kutsal sayıldığı yaşamın fertleri olan ana-babaların ve çalışmanın aracılığı ile kıskıvrak sarıyordu insanı.

Bu burukluk ve sevgisizlik duygusu içerisindeki gençler, ana-baba evini, çalışmayı, bütün maddi nimetleri kolayca terkettiler: **"yaşamlarını, yaşadıkları sırada, olabildiğince üretken, yaratıcı ve mutlu bir biçimde sürdürebilmek için"...."Herkesin karşılıklı olarak birbirini sevdiği, birbirine zaman ayırdığı, herkesin diğerini her an dinlemeye ha-**

Hippiler

Amerika'ya ilk gelen goçmenlerin maceracılığı, bağımsızlık duygusu, heyecanı, gezginciliği,... kısaca "serseri ruhu" hippilerin yaşam tarzını oluşturan unsurlardan biriydi. Hippiler, bu şekilde doğaya dönüyor, maddî yaşamın insanı bozucu etkisinden arınıyorlardı".

zır olduğu bir 'cemaat'i arayıp bulmak için..." Bu sözler, herhangi bir propaganda broşüründen değil, 1968'de iki hippi ile yapılmış söyleşilerden alınma.

Uyuşturucu ile nirvanaya yükselme

Budistlerin doğal, kendiliğinden ve son derece pratik yaşam tarzı hippilere bayağı uyuyordu. Hippi kültüründe budizmin etkilerini pek çok açıdan görmek mümkündür. Ama budizm, hippiler tarafından esas olarak, **"felsefe ve yaşamı kavrayış"** olarak ABD'ne ithal edildi. Çok sayıda hippi, bir nevi **"hac"** için gittikleri Nepal ve Tibet'te kaldılar. Amerika'da da artık gerçek anlamda **"hippi olmuş"**, toplumsal hayatı tamamıyla terketmiş, dünyanın gerçek anlamını ve kendi özyapılarını kavramış hippilere, tıpkı budistler gibi **"guru"** deniyordu. Diğer hippiler ise çömezlerdi ve zaman zaman bir guruyla **"işbirliği"** yapıyorlardı; aynen budizmde olduğu gibi.

Budizmdeki, **"kendi içine, benliğine yönelerek gerçeği kavrama"** çabası, budizmde ve başlangıçta beatniklerde olduğu gibi ağırlıklı olarak meditasyon yöntemiyle değil, uyuşturucu maddelerde gerçekleştiriliyordu. Hippiler, marihuana, LSD, kokain, metedrin, eroin ile **"nirvanaya yükseldiler"**. Uyuşturucu, yaşanan dünyadan uzaklaşmak, onu terketmek için meditasyondan daha etkili ve fanteziler kurmaya, **"yaşamı yepyeni bir gözle görmeye"** daha elverişli idi.

Hippilerin dış görünümlerinde doğaya dönüş kadar iç dünyaya yönelişin de etkisi oldu. Alacalı bulacalı giysiler, gerçeğin kavranabilmesinin alanı olan ruhun, iç yaşantının zenginliğini yansıtıyordu. Bunun yanında, toplumun makinalaştırıcı etkisinin bir sonucu olarak görülen sağlık denetiminin aşırılığı, hijyenik önlemler, sabunlar, deterjanlar, hep reddedildi. Bu tür önlem ve araçların kullanımı, **"isteğe"** bağlandı. Çünkü, bunların kurallı ve düzenli kullanımının, insanı doğadan uzaklaştırdığına inanılıyordu. Hippilerin kirli-pasaklı halleri, saçlarının uzunluğu bu doğallığın sonuçlarıydı. Aslında, hippiler bunu **"arınma-temizlenme"** için yapıyorlardı.

●●●

Hippiler, cinsellikte de doğaya döndüler. Cinselliğin yaşamda öylesine, kendiliğinden, serbestçe, dolaysızca varolmasını savundular. Tabulara karşı çıktılar. Bu, varolan toplumdaki erotizme, cinselliğin ticarileştirilmesine duydukları tepkinin sonucuydu. Serbest ve **"kendiliğinden"** aşkı savunmalarının nedeni bu eylemi alelade, yemek-içmek gibi bir şeye indirgemeleri değildi. Serbest aşkı, sev-

Hippiler

Amerika, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gene "Fırsatlar Ülkesi" oldu. Milyonerlik hülyalarının temelini yitirdiği, ama daha iyi bir buzdolabının her zaman hayal edilebileceği bir fırsatlar ülkesi..

gi için, bütün insanların birbirlerini sevmesi, yardım etmesi için gerçekleştirmek istiyorlar, bunu **"insanlığın"** önemli, kutsal bir parçası olarak görüyorlardı. Aslında, beatniklerle başlayan toplumu reddetme, toplum dışında yaşama geleneğinin başlangıcında, herşeyden nefret edilmişti. Bu, doğu felsefelerinin ve budizmin, doğa yasalarını yanılmaz, şaşmaz ve kutsal gören süzgecinden geçerek, kısa zamanda herşeye karşı sevgiye dönüşmüştü.

Coplara karşı çiçek

Sevginin yüceltilmesinde hippilerin şiddete duydukları tepkinin büyük rolü var. Gerçekten de Amerika'da şiddet, korku ve gangster filmleri,saldırıların, cinayetlerin yoğunluğu ve tabii ki Vietnam savaşı ile günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmişti. Vietnam savaşı özellikle önemliydi. Hippiler politikayı da varolan toplumun tüm kurumları gibi reddedip, **"Don't make war, make love "** (Savaşma, seviş) sloganının refakatinde Vietnam savaşını protesto eden çok sayıda gösteri düzenlemişlerdi. O zamana dek çok şeyi sineye çeken düzen, hippilerin devletin resmi politikasına karışması üzerine polisleri üzerlerine salmış, hippiler ise polisin cop darbelerine, onlara çiçek uzatıp öpmeye çalışarak cevap vermişlerdi. Bu **"eylem biçimi"**nde insana ilişkin herşeye karşı sevgi duyma, iyi duygular besleme anlayışının yanında hippilerin takdir ettikleri tek politikacı olan **Mahatma Gandi**'nin **"pasif direniş"** yönteminin zenci protestan önder **Martin Luther King** tarafından Amerikan üslubuna adapte edilmiş biçiminin etkisini görmek mümkün.

Hippiler, niyetlerinin yeni bir insan yaratmak olduğunu söylüyorlardı ama, hiçbir zaman toplumu ve dünyayı dönüştürmek/değiştirmek gibi bir kaygıları, yani siyasi bir kaygıları olmadı. Onlar sadece kendi hallerine bırakılmak ve kendi yaşamlarını, kendi başlarına oluşturmak istiyorlardı. Gerçi Vietnam savaşını sona erdirmek, San Fransisko merkezi su sistemine LSD katmak, özel mülkiyeti kaldırmak, Nepal'i ABD'nin 51. eyaleti yapmak gibi talepleri vardı. Ancak bunlar toplumu 'takmamanın' sonucu olan ve toplumun da bütün olarak takmayacağı isteklerdi. Kesin olan bir şey varsa, hippilerin bu türden isteklerini de hiçbir şekilde-propaganda yoluyla yaymak dahil-topluma yöneltme, gerçekleştirmek için mücadele etme eğilimleri olmamasıdır.

Beatnikler

Çalışmaya ve **"iş"**e duyulan düşmanlık refah toplumunun kendini yenileyerek geri geldiği 50'li yılların başında, hippilerin ataları **"Beatnik"**lerde ilk kez ortaya çıktı. 1950'lerde de 18-23 yaşlarında olan, savaşın ve savaş sonrasının çöküntüsü içerisinde yaşamlarına başlayan kuşağa yenilmiş/yıkılmış anlamında "beat" kuşağı deniliyordu. Sovyetlerin uzaya fırlattıkları Sputnik uzay aracının sonundaki "-nik" ekinin Amerika'da moda olduğu zamanlarda, bu kuşağın öncü temsilcilerine "beatnik" denmeye başlanmıştı. Beatniklerin her şeyin belirlendiği, kendi kuşaklarına hiçbir söz hakkının kalmadığı durağan refah toplumuna duydukları tepki, savaşa, soğuk savaşa ve bunlarda ifadesini bulan otoriterleşmiş toplum yapısına karşı oluşan tepkiyle birleşince, her şeyden nefret eden, dünyaya boşveren bir ideoloji ortaya çıktı. Kaba cinselliğe, ruhsal çöküntüye, sarhoşluğa ve esrar içerek kendini kaybetmeye dayanan bir yaşam tarzı kendiliğinden oluşmuştu. San Fransisco'daki lokallerinde toplanıp şiir okuyan bir edebi topluluk olarak ortaya çıkan beatniklerin "entelejansiya"sı ve bunların arasında en önemlileri olan yazar

Hippiler

Hippi kulturünün en önemli kaynaklarından biri Beatnik lokalleriydi. Buralarda şiir okunuyor, esrar çekiliyor, sevişiliyor, tartışılıyordu. Toplumu reddeden gençler, hayatlarının her anını burada yaşıyorlardı.

Synder, romancı **Kerouac** ve şair **Ginsberg** kendiliğinden oluşan bu yaşam tarzını "gerçeğin aranışı" olarak algılıyorlardı. Ginsberg doğuya (Japonya, Nepal, Tibet) gidip, doğu dinleri, doğu felsefesi ve budizm hakkında bilgisini bunlara hayranlığıyla birlikte pekiştirerek dönünce; "her şeyden nefret", budist felsefesinin süzgecinden geçerek, "her şeye sevgi"ye dönüştü. Beatnikler sırt çantalarını yüklenip, Amerika'yı dolaştılar, doğuya gittiler, kendi içlerine yönelip gerçeği aradılar. Böylece tüketim toplumuna duyulan tepkinin oluşturduğu boşvermişlik, **"yeni bir insan"** arayışına dönüştü. Beatniklerin "evrimleşmesi" sonucunda da 60'lı yıllarda hippiler ortaya çıktı. "Yeni insanı ve gerçeği arayış" belli bir yere ulaşmıştı. Amerika'ya özgü kültürel/davranışsal özellikler (maceracılık, bağımsızlık duygusu, küstahça bir açıklık, samimilik, heyecanlılık...) ile budizmin öğeleri, hippilerde özgün bir bileşim haline gelmişti.

Gerek beatniklerde, gerekse hippilerde "kadro"nun gençlerden oluşması hiç kuşkusuz yalnızca gençliğin enerjisine ve dinamizmine bağlanamaz. **"Büyüdükten sonra"** toplumda sahip olacakları rol için gerekli donanım, önceden belirlenmiş aşama ve dozajlarla kendilerine "veriliyordu". Gençliğe ideolojik olarak sürekli atfedilen "hayata atılma", "önünde kocaman bir yaşam bulunma" motiflerin imgelediği sınırsızlık ve "geniş ufuk" ile bu "kocaman" yaşamın indirgendiği ufacık ve son derece somut belirli boyutlar (otomobil, buzdolabı, ev, vs.) arasında büyük çelişki vardı. Ayrıca, yaşam çizgisi, gelinebilecek konumlar, en ince ayrıntılarına kadar belliydi. Yeni oluşturulacak, biçimlendirilecek bir şey yoktu. Gençler kendilerini böylesine inisyatif-

Hippiler

Hippiler, egemen iletişim sisteminin tüm kanallarını reddettiler. En yakın, en insani, en doğal buldukları dil, Müzikti. Müzikle düşündüler...

siz kılan, herşeyiyle belirlenmiş, 'oturmuş' kurumsallaştırılmış, kendilerine söyleyecek hiçbir söz bırakmayan bu dünyaya tepki duydular doğal olarak. Bu tepki, kendini, yetişkinlere ve **yetişkinlerin dünyası**'na tepki olarak gösterdi. Aslında yetişkinlerin gençlerden farklı bir konumları yoktu. Ancak onlar, itirazsızlıkları, varolan yaşamın alternatifini görmemeleri nedeniyle kurumlaşmışlığı, bağnazlığı temsil ediyorlardı gençliğin gözünde.

Bir hippi müzik topluluğu, bu kurumlaşmışlığı ve herşeyin bir kurulu saat gibi işlemesini "Mr. Business" (Bay İşadamı) adlı şarkılarında şöyle yeriyorlardı: **"pazartesi orospuya/ çarşamba psikanalize/ haftanın diğer günlerinde müşterilerini kazıklamakla meşgul..."**

Müzik...

Hippilerde müziğin etkinliğinin, hatta biricik anlatım ve iletişim aracı olmasının nedenleri neydi? Müziğin etkinliği ve evrensel bir dil haline gelmesi, varolan iletişim sisteminin yapısının ve buna duyulan tepkinin sonucu idi. İletişim sistemi insanı edilgenleştirmiş, salt alıcı konumuna indirgemiştir. Televizyon bu ilişki biçiminin en has aygıtıdır; iletişim olayını tek yönlü kılar **iletime** indirger ve karşısında suskun, sadece dinleyen bireyler "ister". Egemen iletişim sistemi böylece, rahatça konuşamayan, anlatacağını anlatmak için yeterli aygıtlara, en başta da **dile** sahip olmayan bireyler yaratmıştır. Ayrıca uzmanlaşmanın sonucunda her konuda, ancak bir konuyla dolaysızca ilgili olanların anlayabilecekleri bir dilin, bir "jargonun" oluşması, iletişim sürecinin temel unsuru olan dilin kullanımının toplumsallaşmasının önüne set çekiyordu. Sonuçta insanların bırakalım yazmak, konuşarak kendini ifade etme yetenekleri dumura uğramakta, gelişememekte, varolan günlük dilin kavramları içeriksizleştirici, düşünce üretimini olanaksızlaştırıcı yapısı da bu süreci pekiştirmektedir. Konuşmayı, yazmayı, kısaca düşünce üretip ifade edebilmeyi de **"meslekileştiren"** bir süreçtir sözkonusu olan. Bu ifade bunalımı, daha doğrusu ifade edilecek olanın içeriğini belirleyen bu ifade tekeli, hippilerin egemen iletişim araçlarını reddederek, kendilerine en yakın, en doğal, en insani gelen müziğe, ifade ve iletişim aracı olarak başvurmalarını getirmiştir.

●●●

Varolan yaşam biçimine karşı duyulan tepki 1950'lerden başlayarak yeni bir yaşam tarzının öğelerini oluşturdu. 1960'lı yıllara gelindiğinde, tutarlı bir şekilde ifade edilmeyen, yani teorisi yapılmayan, ama oldukça bütünlüklü bir yaşam tarzı oluşmuştu artık. Müziğiyle, giyimiyle, düşünceleriyle, her alandaki ilişkileriyle, aile evini, işi, başarılı olma-para kazanma baskısını, cinsel kısıtlamaları, kısaca "American Way of Life"ı reddedişleriyle hippiliğin çağırıcı gücü çok büyüktü; hele yaşam çizgisi kendisine söz hakkı tanınmaksızın belirlenmiş Amerikan gençliği için...

Bu durumda Amerikan gençliği dondurmayı, küçük flörtleri, 24 kanallı televizyonu, otomobili reddetti ve hippi oldu.

Çünkü, hippilik "sınırsız özgürlük", "dolaysızlık", "doğallık" gibi kavramlar çerçevesinde algılanan bir yaşam tarzıydı. Hiçbir şey (önceden) belirlenmemiş, yaşamın akışına bırakılmıştı. Uyuşturucu kullanımı da, serbest seks de, müzik de bu rahatlığın, özgürlüğün, doğallığın, kendiliğindenliğin, yaşanma ve gerçekleştirilme biçimiydi ve aralarındaki bağı oluşturulan şey, sadece bu yaklaşım, bu düşünceydi.

Hippiler

"Dünya kutsaldır! Burun kutsaldır! Dil ve kuyruk ve apışarası kutsaldır! Daktilo kutsaldır, şiir kutsaldır, ses kutsaldır, dinleyiciler kutsaldır, kendinden geçmek kutsaldır." Aşk, hippilere göre "üremek" için yapılacak bir şey değildi. İnsanın kendini ve eşini ve tüm insanları mutlu etmesi için yapılan "yüce" bir şeydi. Öyle olunca, utanmanın da anlamı yoktu...

Yani alacalı bulacalı giyinmek, uyuşturucu kullanmak, Beatles dinlemek, serbest cinsellik vs. hippiler için "hippiliğin ögeleri/şartları" olarak değil, hepsi kendi başına,kendi verdikleri haz için varoluyorlardı hippi yaşantısında. Bunların "bileşimini" hippiler ancak "yaşıyorlardı." Dışardan bakıldığında, bütün bu görünümler darmadağınıktı, birbirinden kopuktu. Bu durumda hippilik, "uyuşturucu kullanmak, artı serbest seks, artı blue-jean ve çiçekli gömlek, artı uzun saç, artı Beatles" olarak algılanabilirdi kolayca.

...ve yozlaşma

Kısacası, on-onbeş yılda oluşmuş olan hippi kültürü popülerleşti ve aynı zamanda da yozlaştı. Bu popülerleşme ve yozlaşma sürecinin en iyi göstergeleri, birkaç günlüğüne, ya da yalnızca saç uzatıp kızılderili kemeri takarak hippi olan "**weekend hippies**" (hafta sonu hippileri) ve "naylon hippiler"di.

Hippiliğin "yozlaşması" sürecinde toplumsal düzenin ve kurulu ilişkilerin etkisi büyüktü. Hele toplumsal ilişkilerin her düzeyini belirleyen "metalaştırma" sürecinin sonu, hippilik için oldukça "hazin" oldu. Popülerleşmeye bağlı olarak, "şartları" yerine getirip hippi olma düşüncesi oluştu.

Toplumu terkedip hippi olmak isteyen adayların bu talepleri hippilere yönelik bir endüstri geliştirdi. San Fransisco'da Filmore District'de, Washington'da M-street'de "hippi kıyafetleri" ve takıları satan -oldukça da lüks- butikler açılmaya başlandı. Hatta, Haight Street'de (hippilerin San Fransisco'da yoğunlaştıkları mahal) Wall Street'dekinden daha fazla para döndüğü söyleniyordu. Artık uslu uslu okuluna giden, televizyon seyreden, tamamen tüketim toplumunun "kurallarına uygun" yaşayan Amerikan gencine de birkaç dolar kar-

Hippiler

"..şimdi hippi hippiliği bıraktı, özgür insan oldu.." Hippilerin intihar bildirilerinde böyle yazıyordu. "İnanmış" ve "gerçek" hippiler, hala kafalarınca yaşıyorlar. Hippiliğin geleneği de, 70'li yılların birçok muhalefet hareketi için bulunmaz bir miras oluşturuyor..

şılığında hippi kimliği "edinme" olanağı doğmuştu. Plak endüstrisi bu işten en büyük payı aldı. Sayısız hippi topluluğunun plakları, çeşitli plak şirketlerince basıldı.

Ama en büyük trajedi uyuşturucu madde konusunda yaşandı. Hippiliğin popülerleşmesine koşut olarak, zaten Amerika'da öteden beri pek az olmayan uyuşturucu madde kullanımı olağanüstü boyutlara vardı. Talep yükseldikçe, uyuşturucu madde temin etmenin riskiyle birlikte fiatı da arttı. Bunun sonucu olarak hippilerin paraya olan gereksinimi de. Bu para gereksinmesi bir yandan çalışmanın reddinden taviz verilmesine, öte yandan hippiler arasında hırsızlık ve soygunculuk eğiliminin peydah olmasına yol açtı. Uyuşturucu madde ticaretinin denetimi de sıklaşınca bunların temini için hippiler bu zor koşullarda işi yürütebilecek, riski karşılayabilecek çevrelerle, yani Amerikan mafyasıyla, gangsterlerle ilişkiye girdiler. Polisle temas arttı. Polisle ve gangsterlerle girilen bu ilişki o kadar karşı çıkılan şiddetin hippi topluluklarına girme sürecini hızlandırdı. Kavgalar, yaralamalar, adam kaçırma olayları olmaya başladı.

Nihayet iki genç hippi bir esrar partisinde öldürülmüş olarak bulundu. Aşk kıskançlıkları, bırakılmaz bir alışkanlık haline gelen uyuşturucu maddelerin bulunmasının zorlaşmasıyla gelen tedirginlik, hırçınlık, paranın vazgeçilmezlik işlevini yeniden edinmesi, kısaca, nefret edilerek toptan yadsınan hiyerarşik düzenli "maddi' dünyadan kopulamadığı, ona bağımlı kalındığı, onun bir parçası olunduğu görüldü. O kadar kaçılan toplum önce gazetecileri, sosyologları, psikologları sonra da işadamları, polisi ve gangsterleri ile peşlerinden gelmiş, onları kendi hallerine bırakmamıştı. Evet, hippilerin topluma müdahale etmek gibi bir kaygıları yoktu; sadece "kendi hallerine bırakılmak" ve "kendilerine dokunulmamasını" istiyorlardı ama, varolan toplumda metalaştırıcı ilişkiler belirleyiciydi; herşeye müdahale ediyordu. Hippilik de, kültürel bütünlüğünü oluşturan ögelerin dağınıklığı, birbaşınalığı ile, varolan toplumsal düzen tarafından parça parça asimile edilmeye son derece elverişliydi. Hippiler toplumu her düzeyde belirleyen ilişkinin metalaştırma süreci olduğunu "sezmişler", bu ilişkinin en somut ifadesi olan parayı "bütün kötülüklerin kaynağı" olarak görmüşlerdi. İşte, para girmişti işin içine... böylece de rekabetiyle, kıskançlığıyla, şiddetiyle, sevgisizliği ile eleştirilen sıradan vatandaşın dünyası girmişti. "Gerçek" hippiler, bu "batağı" gördüler, ama yapabilecekleri bir şey yoktu.

Hippilik intihar ediyor...

Hippilik 6 Ekim 1967'de intihar etti. Şafak sökerken San Fransisco'daki Buena Vista parkının tepesine yüründü, eller göğe açılıp "OMMM"la (Budistlerin amini) evrenin yaradılışı selamlandı ve rengarenk kızıl derili kemerleri, hippilerin saçlarından kesilmiş kahküller, birkaç inci, bir kutu LSD, bir tabutun içine konularak ateşe verildi. Bu kurbanların küllerinin üzerine taze çiçekler serpiştirildi ve "tören kıtası" geri dönerek San Fransisco'daki lokaller, hippi dükkanları ve parklardan oluşmuş "Hippiland" (Hippi ülkesi)'nin içinden geçti. Bu sırada her yer hippi ölümünü bildiren siyah çerçeveli ilanlarla donanmıştı. Bembeyaz bir çarşafa bürünmüş bir hippi çıkıp son sözleri söyledi: **"Bir zaman vardı, o zaman bir insan inciler takındı ve bir hippi oldu. Bugün incileri çıkarıyor ve insan oluyor, özgür bir insan."** Hippi kitlesinden yükselen "Ommm" onu cevapladı ve "merhum" hippilik Haight-Ashbury'deki mezarına

Hippiler

Hippiler için müzik, televizyonun herkesi esir aldığı çağdaş iletişim sistemi'ne alternatif'ti. Hippiler, konserlere yaşamsal önem taşıyan bir yere, törene, ayine gider gibi gittiler.

gömüldü. Bu arada bütün kentin sokaklarına yayılan son hippi bildirisinde şöyle yazıyordu: **"Özgürsün. Özgürüz. Yeniden yaratılma. Sadece kendi gövdeleşmiş ruhuna inan. Yarat-ol... Yaratılan olma. Bu senin ilken, senin kentin. Kimse onu sana tahsis edemez. Haight-Ashbury, medialar ve polis tarafından tahsis edilmişti ve turistler yakalanmış hayvanları görmeğe, hayvanat bahçesine geliyorlardı... Ve bugün biz artık hippi değiliz ve hiç bir zaman olmadık ve kent bizim tarafımızdan yaratılmak üzere, içinde olunmak üzere bizim. O bizim aracımız, özgür insanın yeni dünyasını yaratış olan ilk yaratışın bir parçası..."** Böylece hippiler, reddettikleri yaşam biçiminin bir parçası haline gelen hippiliği, "hippice" öldürdüler. Hippilik 60'lı yıllarda bu yaşam biçimini reddederek yeni bir yaşam biçimi oluşturma çabasının en güçlü çağrısı olmuştu. "Gerçek" hippiler bu çabayı ve hedefi saklı tutuyor, **eridikleri** bu potayı ise ortadan kaldırıyorlardı.

Tabii ki, hippilik bu intihardan sonra bıçakla kesilmiş gibi sona ermedi. Yaygınlığı azalmasına rağmen daha bir süre yaşadı. Bugün bile tek tük de olsa, hippice yaşayanlar var. Hippilik Avrupa'da varoldu, ancak hiç bir zaman Amerika'daki gibi yaygın ve bağlayıcı olmadı. Bunun nedeni, hippilerin tepki duyduğu çelişkilerin Avrupa'da Amerika'daki kadar sivrilmemiş olmasındaydı Dahada önemlisi Avrupa'da 'kötü gideni değiştirmek' politik alanın 'işi' olarak kurumsallaşmıştı. ABD'de, politika da günlük yaşamın herhangi bir unsuru gibi yaşanıyordu. Yani, ABD, daha önemli bir belirleyici, hatta **ayrı** bir alan olarak politikanın 'farkedilmesi'ne olanak olmayan bir yerdi. 1965-1972 döneminde Amerika'da da görülen öğrenci hareketleri Avrupa'da yeni -muhalefete damgasını vururken, Amerika'da hippiliğin etkinliği çok daha fazla idi. Ayrıca, Avrupa'daki muhalefet, gene bu etkenlerden dolayı hızla siyasallaşırken Amerika'daki resmi politika alanının dışında kalmayı sürdürdü.

Hippilik, müziğiyle, getirdiği ilişkilerle, giyimiyle, ahlakıyla,... tam anlamıyla bir **alt-kültür**'dü. Toplumda egemen kültür olmayan, toplumun tümünü değil, bir kesimini kavrayan ve böylesi bir çevrede üretilen bir alt-kültür. Bu alt-kültürün etkileri büyük oldu. Bir yandan, özellikle Amerika'da sonraki yıllarda ortaya çıkan toplumsal muhalefet hareketlerinde ve toplumun "dışında" varlığını sürdüren "non-conformist" (uzlaşmayan) grupların yaşam biçimlerinde bu kültürün ögeleri görülecekti. Öte yandan, bundan daha önemlisi, hippi kültürünün çeşitli ögeleri, varolan toplumsal düzen tarafından asimile edilerek, bu düzenin koşulladığı ilişkiler ve konumlar içerisinde varlıklarını sürdürdüler; bugün de sürdürüyorlar... ■

KÜÇÜK İLANLAR

★ GALİBA BİZE VERMEK ZORUNDASINIZ...

☆ NEDEN Mİ?

★ ÇÜNKÜ BİR KERE BEDAVA

★ İKİNCİSİ BİNLERCE KİŞİYE DUYURACAKSINIZ

☆ AKLINIZA NE GELİRSE

Dergilere, gazetelere ilan vermeyi ne zaman düşünürüz? Tabii küçük ilanları kastediyoruz. Yoksa, "Arif, daima önde, daima lider" diye yarım sayfalık ilan vermeye hiçbirimizin durumu müsait değil. "Biz evleniyoruz' diye ana-babalarımız tarafından bizim adımıza verilen ilanları da bir yana bırakırsak, biz gazeteye ancak 'küçük' ilanlar verebiliriz. Bir ihtimal; zorunluluk olduğu için.. Örneğin şöyle bir şey:

"MARMARA Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nden aldığım kimlik kartı ile İETT kartımı kaybettim. Hükümsüzdür. Yasemin Can.."

Bu tür ilanlar vermenin doğrudan bir yararı da yok. Bazı şeyler kaybolunca bunu gazeteler aracılığı ile ilgili ilgisiz herkese bildirmek gerekiyor. Böyle tuhaf formaliteler var.

Bir de şu tür küçük ilanlar olabiliyor:

"15 yaşında lise öğrencisiyim. Müzik dinlemekten, spor yapmaktan çok hoşlanırım. Amatörce folklorla uğraşırım. Kız ve erkek arkadaşlarla yazışmak istiyorum. Rana Altınsoy".

Tabii kimsenin kimseye 'neden bütün meraklarını açık ediyorsun' diyecek hali yok. Ama, örneğin bu küçük ilanı veren arkadaş müzik dinlemekten hoşlanıyorsa, biz onunla ilanlar aracılığı ile değil, derginin müzik bölümü aracılığı ile ilişki kurmak istiyoruz.
Ama hepimizin çeşitli ihtiyaçları var. Bunların hepsini yakın çevremizden karşılamamız mümkün olmayabiliyor. Bu tür isteklerin duyurulması için, bir dergiye küçük ilanlar vermek gerçekten elverişli bir yol. (Hele) Söz konusu dergi bizimki gibi yüz binlerce satacağı kesin olan bir dergiyse...
Bunun için de, birinin kaç yaşında olduğunu, nelerden hoşlandığını bilmek gerekmeyebiliyor. Ama, örneğin şöyle bir ilan herkesin işine yarayabilir:

"Geçen yılın sınav sorularını bana verecek bir hayırsever arıyorum. Yüksel Baysal. Gazetecilik ve Halkla İlişkiler, 2".

Bu tür ilanları bu sayfaya bekliyoruz.
Biz, ilk sefer, hiç değilse bu sayıyı hazırlayan arkadaşların birbirlerine ve bir iki yakın arkadaşına yararlı olsun diye, şu ilanları veriyoruz...

Temmuz ayında Nepal'e gitmeyi düşünüyoruz. Bizimle gelen var mı?
İsim Soyadı
Adres... Tel...

Nisan ayında Ağrı dağına çıkıyoruz. Gelmek isteyenler İ.Ü. İktisat Fakültesi'nden Y.E.'ye müracaat etsin.

Sony marka wolkman'imi satıyorum.
İsim Soyadı
Adres... Tel...

Deep Purple serisi satın alınacaktır.
İsim Soyadı
Adres... Tel...

Canon A-I acilen satılıktır.
İsim Soyadı
Adres... Tel...

Satılık ev eşyası.1 portatif masa, 4 adet iskemle, 2 adet koltuk, 12.5 ayak buzdolabı.
İsim Soyadı
Adres... Tel...

Az kullanılmış, çalışır halde 65 model Balıkesir plakalı Opel.
İsim Soyadı
Adres... Tel...

Satılık 2 kişilik çadır ve dört tane uyku tulumu.
S.N.
Adres... Tel...

İstanbul'da Laleli'de15000 liraya kadar ev arıyoruz.
İsimler Soyadları
Adresler...Teller...

24 numara Nike ayakkabı satılıktır.

GENÇLİK ve toplum Çıktı, aldınız

Cumhuriyet Dönemi
Türkiye
Ansiklopedisi

2. Cilt tamamlandı
Cilt kapakları bayilerde

Türkiye'yi öğrenmek için
özgün, yetkin ve kapsamlı kaynak:
Bilim adamlarımız, yazarlarımız, sanatçılarımızdan oluşan 120 kişilik yazı kadrosu... Bu kadronun yıllar süren çalışmasının ürünü... Toplumumuz üzerine her konuda derinliğine bilgi... Fotoğraflar, belgeler, çizelgeler...

Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi:
Türkiye'yi öğrenmek için vazgeçilmez bir kaynak.

2. cildi de tamamlandı. Cilt kapakları bayilerde. Fiyatı: 250 TL.

1. ciltte yer alan konular ve yazarlar:

Anayasa; Prof.Dr. Mümtaz Soysal; Doç.Dr. Fazıl Sağlam; Prof.Dr. Rona Aybay; Taha Parla; Murat Belge; Yavuz Sabuncu.

Arkeoloji; Güven Arsebük; İsmet Ebcioğlu;

Atatürkçülük; Prof.Dr. Toktamış Ateş; Prof.Dr. Şerif Mardin; Prof.Dr. Tarık Zafer Tunaya; Prof.Dr. Taner Timur.

Avrupa Ekonomik Topluluğu; Prof.Dr. Gülten Kazgan.

Avrupa Konseyi.

Aydınlar; Murat Belge; Cemil Meriç; Yalçın Küçük.

Banka ve Finans Sistemi; Prof.Dr. İlhan Tekeli; Selim İlkin; Dr. Arslan Yüzgün; Prof.Dr. Haydar Kazgan; Ahmet Günlük; Dr. Güngör Uras.

Basın; Ali Gevgilili; Bülent Özükan; Mete Tunçay; İlhami Soysal.

Batılılaşma; Prof.Dr. Şerif Mardin; Cemil Meriç; Murat Belge; Vedat Günyol; Niyazi Berkes.

Bilimsel Teknik Hayat; Hikmet Özdemir.

Birleşmiş Milletler; Haluk Gerger.

2. ciltte yer alan konular ve yazarlar:

Bürokrasi; Prof.Dr. Metin Heper; Dr. Gencay Şaylan.

Cumhurbaşkanları; Em. Amiral Fahri Çoker.

Çeviri; Nedim Gürsel; Vedat Günyol.

Çevre Sorunları; Aydan Bulca; Osman Balcıgil; Tanıl Bora.

Çocuk ve Aile; Prof.Dr. Muzaffer Sencer.

Dernekler; Fikret Toksöz.

Devlet Yapısı; Dr. Gencay Şaylan.

Devletçilik; Prof.Dr. Korkut Boratav; Dr. Ahmet İnsel; Selahattin Özmen.

Dış İktisadi İlişkiler; Prof.Dr. Erdoğan Alkin; Dr. Seyfettin Gürsel; Doç.Dr. Cem Alpar.

Dış Politika; Dr. Şükrü S. Gürel; Dr. Hâluk Gerger

Din-Devlet İlişkileri; Prof.Dr. Muzaffer Sencer; Mete Tunçay.

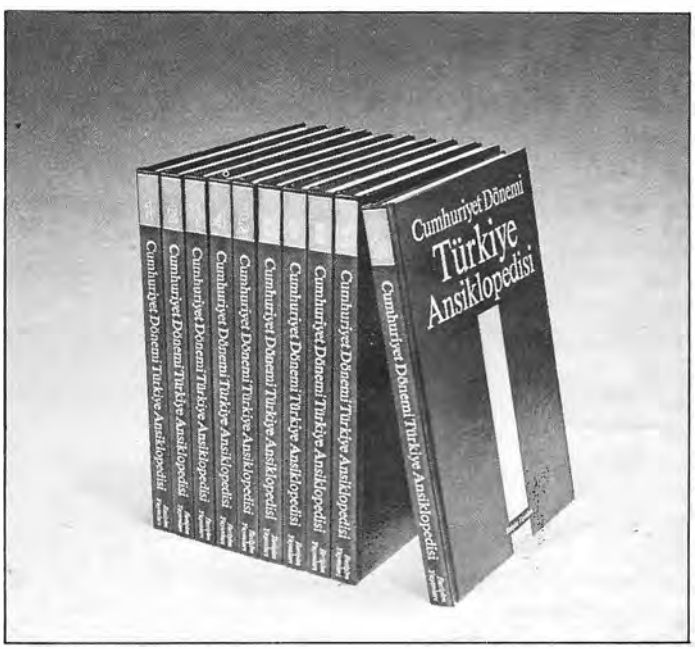

Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi bir İletişim yayınıdır.

İletişim Yayınları/Perka A.Ş.

Klodfarer Cad. İletişim Han, Cağaloğlu-İstanbul Tel.: 520 14 53 - 520 14 54 - 520 14 55

SÜPER İNCE
SÜPER ZARİF
SÜPER SAĞLAM

SAKS'IN YENİ ÜRÜNÜ

Süperlüks 1700

saks

ATÖLYE